

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Postavení Číny ve světové ekonomice

China's position in the world economy

Student: Bc. Pavla Patakiová
Vedoucí diplomové práce: Ing. Eva Kovářová

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra evropské integrace

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Pavla Patakiová**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **6210T004 Eurospráva**
Téma: **Postavení Číny ve světové ekonomice**
China Position in the World Economy

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Základní trendy vývoje světové ekonomiky
 3. Čínská ekonomika a její výkonnost
 4. Komparace postavení Číny, USA a EU ve světové ekonomice
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Přílohy

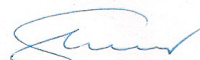
Seznam doporučené odborné literatury:

CIHELKOVÁ, E. a kol. *Světová ekonomika: obecné trendy rozvoje*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 273 s. ISBN 978-80-7400-155-0.
LEBIEDZIK, M.; MAJEROVÁ, I.; NEZVAL, P. *Světová ekonomika*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2007. 280 s. ISBN 978-80-251-1498-8.
MADDISON, A. *The World Economy: A Millennial Perspective*. 1st ed. Paris: OECD, 2001. 383 s. ISBN 92-64-18608-5.

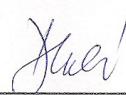
Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Eva Kovářová**

Datum zadání: 26.11.2010
Datum odevzdání: 29.04.2011



doc. Ing. Karel Skokan, Ph.D.
vedoucí katedry



prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně.

29. 4. 2011

.....
Bc. Pavla Patakiová

V této diplomové práci bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce paní Ing. Evě Kovářové, za pomoc během zpracování diplomové práce a především za odbornou konzultaci, která byla pro mě během vypracování práce směřodtná.

Obsah

1	ÚVOD	2
2	Základní trendy vývoje světové ekonomiky	4
	2.1. Etapy vývoje světové ekonomiky	4
	2.2. Triáda světové ekonomiky	12
	2.3. Rozvojové ekonomiky	20
	2.3.1 Koncepce užší a širší vymezení rozvojových zemí	20
	2.3.2 Ekonomická diferenciací rozvojových zemí	22
	2.4. BRIC	23
	2.5. Budoucí vývoj ve světové ekonomice	30
3	Čínská ekonomika a její výkonnost	32
	3.1. Historický vývoj čínské ekonomiky – od císařství k centrálně tržní ekonomice	32
	3.2. Současný hospodářský vývoj	37
	3.3. Postavení čínské ekonomiky na světových trzích	41
	3.4. Slabé stránky čínské ekonomiky	45
	3.5. Konkurenceschopnost Čínské lidové republiky	46
4	Komparace postavení Číny, USA a EU ve světové ekonomice	49
	4.1. Porovnání zemí z hlediska hrubého domácího produktu	49
	4.2. Ekonomický růst	52
	4.3. Další ekonomické ukazatele hodnotící životní úroveň	55
	4.4. Porovnání vývoje exportu a importu	57
	4.5. Vývoj obchodní bilance	62
	4.6. Konkurenceschopnost	63
	4.7. Závěrečné shrnutí výsledků komparace	67
5	Závěr	69
	SEZNAM LITERATURY	71
	SEZNAM ZKRATEK	
	SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	

1 ÚVOD

Čína, nejlidnatější stát světa čítající 1,3 miliardy obyvatel, je typická svým hybridním typem ekonomiky, který v sobě skrývá jak prvky tržního systému, tak i centrálně řízené ekonomiky. Každým rokem sílí pozice této možné budoucí velmoci. V současné době je druhou největší ekonomikou světa, která svým ekonomickým růstem předčila nejvyspělejší státy světa. Nicméně tento ekonomický růst není zárukou toho, že by se stala druhou největší ekonomikou světa, životní úroveň v této zemi a ve vyspělých zemích je na stejné úrovni. Odborná veřejnost se v názoru na budoucí postavení ve světové ekonomice rozchází. Jedna skupina tvrdí, že do roku 2050 Čína předčí i současný nejsilnější stát světa Spojené státy americké. Naopak druhá tvrdí, že problémy, které tato země má, nedokáže tak rychle překonat a nebude schopna se v tomto horizontu současným vyspělým ekonomikám vyrovnat.

Je spousta otázek, které kolem Číny vyvstávají. Má skutečně Čína tak nízkou životní úroveň? Pokud ano, čím je to způsobeno? Dokáže skutečně předčíť svým HDP současné nejvyspělejší státy a uskupení světa? Co vůbec tato země může nabídnout? Zhruba těmito otázkami se budu zabývat ve své diplomové práci. Hlavním cílem bude zhodnocení postavení Číny ve světové ekonomice, kterou budu blíže analyzovat pomocí ekonomických ukazatelů, jaký je hrubý domácí produkt, postavení na světových trzích a v neposlední řadě jak si stojí v konkurenceschopnosti. Všechny tyto ukazatele budou popsány a komparovány se současnou světovou velmocí Spojenými státy a Evropskou unií, jako představitelem dalšího vyspělého celku, který ovlivňuje současné světové dění.

Součástí diplomové práce bude i stanovení hypotézy: „Ekonomický růst není zárukou toho, že by se stala druhou největší ekonomikou světa, životní úroveň v této zemi a ve vyspělých zemích je na stejné nebo vyšší úrovni.“ Tato hypotéza bude během vypracování diplomové práce potvrzena nebo vyvrácena.

Práce je rozdělena do pěti kapitol, 1. kapitola je Úvod a 5. kapitola je Závěr.

Druhá kapitola se bude zabývat světovou ekonomikou obecně, jejím historickým vývojem a popisem rozvojových a vyspělých zemí. Dále zde budou porovnány současné vyspělé státy tzv. Triáda a možné budoucí ekonomické velmoci uskupení BRIC.

Třetí kapitola se bude zabývat přímo samotnou Čínou, jejím historickým vývojem, přechodem od centrálně řízené ekonomiky k centrálně tržní ekonomice. Budou zde popsány a vyobrazeny ekonomické ukazatele hrubého domácího produktu, včetně HDP na obyvatele a podílu na světovém HDP, inflace a nezaměstnanost, velikost importu, exportu, obchodní bilance a nakonec se budu zabývat čínskou konkurenceschopností na světových trzích a jaké jsou její největší konkurenční výhody a nevýhody.

Čtvrtá kapitola bude zaměřena na komparaci Číny, Spojených států amerických a Evropské unie. Budu porovnávat tyto jednotlivé ekonomiky v ekonomických ukazatelích, kde jsem si vybrala růst hrubého domácího produktu, podíl na světovém HDP a HDP na obyvatele, dále zahraniční obchod čili podíl exportu a importu na HDP a obchodní bilanci, která jednoznačně ukazuje, jaké postavení jednotlivé státy mají ve světovém obchodě. Poslední částí této kapitoly bude porovnání konkurenceschopnosti. Zde budou popsány slabé a silné stránky komparovaných států.

Pro zpracování diplomové práce budu používat odbornou cizojazyčnou, ale i českou literaturu, která se zabývá světovou ekonomikou a Čínskou lidovou republikou. Dále budu používat statistiky mezinárodních organizací, jako jsou Mezinárodní měnový fond, Světová banka nebo Eurostat. Všechny data budou zpracovány komparativní metodou formou grafů a tabulek.

2 Základní trendy vývoje světové ekonomiky

V první části své diplomové práce se budu zabývat světovou ekonomikou, jejím vývojem a jednotlivými ekonomickými subjekty, které jsou její nedílnou součástí.

Světovou ekonomiku je možno brát jako jednotný sociální organismus, ve které jsou jednotlivé ekonomiky různě integrovány prostřednictvím mezinárodní dělby práce a mezinárodních ekonomických vztahů. Základními kameny světové ekonomiky jsou tedy jednotlivé národní ekonomiky, které se liší jednotlivými aspekty, jakou jsou velikost země, vyspělost či politický systém. Tyto ekonomiky jsou navzájem propojeny ekonomickými vztahy, které jsou dány toky zboží a služeb, výrobních faktorů a peněz (Lebiedzik a kol., 2007).

2.1. Etapy vývoje světové ekonomiky

Světová ekonomika vznikala v průběhu 16. až 19. století. Definitivně se dotvořila až na poměrně vysokém stupni rozvoje národních ekonomik koncem 19. století, kdy již existovaly výrobně uzavřené a ekonomicky samostatné státní útvary. Trhy těchto států byly integrovány a tzv. společenská dělba práce se přeměnila v mezinárodní a později světovou (Cihelková a kol., 2009). Chronologicky je možno jednotlivé etapy členit podle různých důležitých mezníků světového vývoje. Např. Cihelková a kol. (2009) charakterizuje 3 základní etapy vývoje:

- světovou ekonomiku do 2. světové války,
- světovou ekonomiku ve druhé polovině 20. století,
- vývoj světové ekonomiky v 90. letech 20. století až po současnost.

Naproti tomu Lebiedzik a kol. (2007) charakterizují 6 základních etap, kde popisují světovou ekonomiku již od počátku 10. století. Hlavní rozdíl mezi jejich přístupy je pouze v této etapizaci, charakteristika jednotlivých hlavních etap je v podstatě stejná.

Pro mou diplomovou práci jsem si vybrala členění jednotlivých etap podle Lebiedzika a kol. (2007), které jsem v jednotlivých etapách zkombinovala s etapami

Cihelkové a kol. (2009). Protože autor se více zabývá jednotlivými zeměmi, což je z pohledu mé diplomové práce významnější.

1. etapa: Zámořské objevy

Počátek etapy lze spatřovat ve vzniku feudálních států v Evropě a její ukončení lze vymezit rokem 1492. V tomto období vznikly v Evropě relativně stabilní státy, vznikaly vnitřní trhy, docházelo k dělbě práce, která překračovala hranice státních celků a začínala se rozvíjet v mezinárodním měřítku tehdy známého světa. Vedoucí silou byla Čína, dále islámské země následované Evropou, v níž vedoucí úlohu hrály středomořské italské městské státy Janov a Benátky.

Obchod si vyžádal vznik bankovního systému, jako světové peníze byly používány drahé kovy, respektive mince z nich ražené. Panoval bimetalismus¹ a objevily se i papírové peníze - směnky (Lebiedzík a kol., 2007).

Díky tomuto vývoji a vzniku peněžního systému, se jednotlivé státy začaly předbíhat v zámořských objevech, které v té době představovaly nový zdroj bohatství pro danou zemi. Mezi nejvýznamnější zámořské objevy patřily objevení Ameriky Kryštofem Kolumbem, obeplutí Afriky Vasco de Gama či první plavba kolem světa uskutečněná španělem Juanem Sebastianem del Cano (Čornej a kol., 2001).

2. etapa: Průmyslová revoluce 1492 – 1865

Tato etapa je typická kolonizací, což byl proces podmaňování méně vyspělých civilizací a jednostranné exploatace výrobních faktorů na jejich území, tedy vytváření systému kolonií. Koloniální expanze tak vytvářela zvláštní prvek v mezinárodních ekonomických vztazích. Jejím výsledkem byl vznik koloniálních říší západoevropských metropolí. Docházelo k soupeření mezi přímořskými evropskými zeměmi, a to mezi Španělskem, Portugalskem, Anglií, Francií a Nizozemskem. Vedoucí zemí světové ekonomiky bylo nejprve Španělsko, které však nedokázalo produktivně využít takto získané

¹ Ve světovém obchodě se používaly současně zlaté i stříbrné mince.

zdroje. Proto bylo vystřídáno Anglií a samo pak ztratilo ekonomicky nejvyspělejší část svého státu - Nizozemí (Lebiedzik a kol., 2007).

Koloniální expanze byla impulzem pro rozvoj výroby a obchodu, mezinárodní dělba práce však měla jednostranný charakter. Z metropolí směřovaly do kolonií průmyslové výrobky a do metropolí suroviny a potraviny. Vznikaly první velké obchodní společnosti, dále se rozvíjel bankovní systém a v měnové oblasti panoval nadále bimetalismus (Lebiedzik a kol., 2007).

Během druhé poloviny 18. století docházelo v Anglii k mohutnému inovačnímu rozvoji, označovanému jako první průmyslová revoluce. Během ní došlo k rozvoji dopravy, strojírenství, hutnictví a tovární strojové výroby (nejprve v textilní výrobě).

Vrchol průmyslové revoluce ve střední Evropě byl ve 20. a 30. letech 19. století. V tomto období byly jednotlivé země industrializovány, ale největší změnou průmyslové revoluce bylo přesun pracovníků ze zemědělství do průmyslu. I když docházelo k transformaci jednotlivých států, tak kapitalistická tržní ekonomika ještě stále nebyla převládajícím sociálním systémem, což mělo za následek nerovnoměrný ekonomický vývoj v jednotlivých světových regionech. Dalším problémem, se kterým se musely státy Evropy potýkat, byl vznik nových sociálních a politických problémů např. masová migrace obyvatel zemí Evropy do „nového světa“.

Vedoucí silou na světové ekonomické scéně byla Velká Británie a to díky své technologické vyspělosti a rozsáhlému systému kolonií. Ale pomalu a jistě zde začala vystupovat i jiná velmoc Spojené státy, kde sice proběhla občanská válka, ale po jejím skončení se USA staly významnou silou světové ekonomiky.

3. etapa: Svět volného obchodu 1865 – 1918

Třetí etapu lze ohraničit koncem občanské války ve Spojených státech (1865) a koncem první světové války (1918). Spojené státy se zapojily do bitvy o světové trhy, stejně jako země střední Evropy, kapitalistická tržní výroba zvítězila v Německu a Japonsku a k reformám došlo i v Rusku. Do koloniální závislosti byly násilím uvedeny dříve samostatné státy v severní Africe, řada zemí v Asii, kdy poslední z nich se stala Čína, která vzhledem k vnitřní slabosti nebyla schopna následovat příkladu Japonska. Všechny země byly dobrovolně

či nedobrovolně zapojeny do systému světového obchodu, čímž vznikla světová ekonomika (Lebiedzik a kol., 2007).

Světovým ekonomickým vůdcem se stala Velká Británie, a proto státy jako Německo, Itálie a Japonsko, které usilovaly o to, stát se taktéž světovou velmocí, prosazovaly doktrínu ekonomického nacionalismu, kterým se snažily vytvořit konkurenceschopný průmysl, vybudovaný na zvýšené celní ochraně.

V mezinárodních měnových vztazích se prosadil standard zlaté mince, v němž zlato fungovalo jako světové peníze (Lebiedzik a kol., 2007).

V této etapě již lze hovořit o světové ekonomice. Problémy, které však v tomto období převládaly např. neustále zvětšující se nerovnoměrný rozvoj jednotlivých ekonomik či růst napětí mezi zeměmi, které se snažily uplatnit na světových trzích, přerostly ve válečný konflikt. Díky kterému se do popředí světových velmocí dostaly USA.

4. etapa: Mezi světovými válkami 1918 – 1945

Čtvrtá etapa představuje období mezi dvěma světovými válkami. První světová válka znamenala oslabení pozic tradičních koloniálních metropolí a zánik podmínek kapitalismu volné soutěže. Během války byla omezena světová výroba, narostl státní intervencionalismus a byly přerušeny obchodní vztahy mezi zeměmi (Cihelková a kol., 2009). V politické oblasti byla řada zemí velmi nestabilní, což vedlo ke vzniku nových států, které podléhaly nacionalistickým, fašistickým a diktátorským tendencím.

V ekonomikách vyspělých zemí vzrůstal vliv velkých národních a prvních nadnárodních korporací, které byly výsledkem procesu fúzí a přebírání slabších podniků silnějšími. V 30. letech 20. století došlo k největší cyklické hospodářské krizi té doby, tzv. Velké hospodářské krize. V reakci na ni převládl ve všech zemích ekonomický nacionalismus, jehož výsledkem byl všeobecný vzestup cel, který omezoval možnosti ekonomického růstu. Tato situace byla pro některé ekonomy důkazem, že tržní mechanismus selhával. Díky tomuto jevu vznikly v tomto období dva rozlišné ekonomické celky a to fašistická diktatura, která násilím podřídila výrobce, odbory a další společenské aktivity

jednotné centrální vůli a ekonomika s centrálním plánováním, zde došlo k odstranění tržní ekonomiky (Lebiedzik a kol., 2007).

Měnová krize byla jen vyvrcholením tohoto ekonomického vývoje, kdy zlato postupně přestávalo hrát roli světových peněz, standard zlaté mince byl postupně nahrazován standardem zlatého slitku a ten pak standardem zlaté devizy² (Cihelková a kol., 2009).

Došlo však i k prvním pokusům o mezinárodní koordinaci v měnové oblasti, byla založena Banka pro mezinárodní platby (BIS). Mezi další významné organizace patří Mezinárodní měnový fond, který byl založen v roce 1944 a Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj (IBRD), které měly usměrňovat mezinárodní ekonomické vztahy a poslední významnou organizací tohoto období, jež vznikla o rok později, byla Organizace spojených národů, která nahradila neúspěšnou Společnost národů.

5. etapa: Rekonstrukce světové ekonomiky 1945 – 1960

Pátá etapa zahrnuje druhou polovinu 40. let, 50. a 60. léta 20. století. V tomto období došlo, k zásadnímu rozdělení světa a světového hospodářství.

Nejcharakterističtější rysem poválečného období byla světová bipolarita. Vztahy na východě a západě se postupně zhoršovaly, a to až do situace, kdy reálně hrozil další válečný konflikt. Světová ekonomika byla rozdělena na dva ekonomické systémy a to kapitalistický a centrálně plánovaný (CPE).

Po 2. světové válce kvůli obavám z dalších konfliktů byly položeny základy EHS a USA se oficiálně staly vedoucí silou světové ekonomiky. V rámci zemí CPE byla vytvořena Rada vzájemné hospodářské pomoci (RVHP), což ve své podstatě byla organizace sdružující socialistické ekonomiky.

Vznikly organizace snažící se o regulaci mezinárodních vztahu v oblasti mezinárodního finančního trhu (MMF a IBRD), došlo k podepsání Všeobecné dohody o obchodu a clech (GATT), která se snažila o regulaci a koordinaci mezinárodních vztahů ve

² Zlato mohlo být směňováno pouze za USD a britskou libru.

světovém obchodě. Výjimkou byly země CPE, které se těchto aktivit neúčastnily. Došlo k opětovné liberalizaci světového obchodu, zlato bylo z mezinárodních měnových vztahů vytlačeno standardem zlaté devizy, jíž se stal v rámci Brettonwoodského měnového systému pouze americký dolar. Pro poválečnou obnovu Evropy byl přijat Marshallův plán, jehož cílem bylo stabilizovat hospodářství evropských zemí a to formou úvěrů a darů v celkové hodnotě 17 mld. dolarů, a byla vytvořena Organizace pro ekonomickou spolupráci v Evropě (OEEC, později Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD)) (Židek, 2007).

Ve světové ekonomice se vyčlenily tři skupiny zemí. První skupinu tvořilo 24 hospodářsky vyspělých zemí (HVZ). Mezi nimi se ke konci 60. let vykrystalizovala tři ekonomická centra: USA, Japonsko a Evropská společenství.

Druhou skupinu zemí představovaly země s centrálně plánovanou ekonomikou. Těch bylo v době jejich největšího rozmachu 15 (devět evropských, pět asijských a jedna latinskoamerická). Třetí skupinu zemí představovalo 120 rozvojových zemí, z nich dvě desítky zemí přejaly některé prvky sovětského modelu řízení (Lebiedzik a kol., 2007).

Tab. 2.1 Základní ekonomické ukazatele světového hospodářství na konci 80. let

Eko. ukazatele	Podíl počtu obyvatel v %	Podíl HDP v %	Podíl vývozu v %	HDP/obyv. v USD
země				
HVZ	16	67	69	12 313
RZ	53	17	20	946
CPE	8	11	8	3 099
Čína	23	5	2	591

Zdroj: Lebiedzik a kol. 2007, vlastní úprava

Z tabulky 2.1 je patrná ekonomická úroveň jednotlivých zemí. Země CPE se v 80. letech pohybovaly mezi hospodářsky vyspělými zeměmi a rozvojovými zeměmi, kdy se jejich HDP na obyvatele pohyboval kolem 3 000 USD. Zvláštní místo zaujímal Čína jako nejlidnatější země. Ta s ohledem na složité poválečné peripetie svého politického vývoje nebyla řazena do žádného uskupení. Sama Čína se řadila mezi rozvojové země. Z porovnání podílu počtu obyvatel v %, je patrné, že rozvojové země společně s Čínou tvořily 76 % světové populace, ale díky své zaostalosti nebyly schopny vyprodukovat takové množství HDP, jako vyspělé ekonomiky.

Rychlý ekonomický růst byl doprovázen změnami odvětvové struktury ekonomik. V CPE a RZ se přednostně, vlivem industrializace, rozvíjel průmysl, kdežto v HVZ se rozvíjel sektor služeb.

6. etapa: Nástup nových a úpadek centrálně plánovaných ekonomik 1970 – současnost

V 70. letech se projevíly doposud neznámé poruchy ve světové ekonomice. Především došlo v roce 1971 k rozpadu světového měnového systému, čímž poprvé v novodobé historii, nebyla žádná měna vázána na komoditu. Současně došlo ke strukturální krizi charakterizované krizí energetickou (hlavně ropnou), surovinovou a potravinovou. V rozvinutých tržních ekonomikách se projevíly nové ekonomické jevy stagflace³ a slumpflace,⁴ jako důsledek doposud používané keynesiánské regulace ekonomiky, která již neumožňovala řešit problémy tržní ekonomiky té doby. Na uvedené krize posléze dokázaly reagovat pouze HVZ. Problémy rozvojových zemí se prohloubily a v zemích CPE došlo ke kolapsu (Lebiedzik a kol., 2007). Docházelo ke snížení ekonomického růstu, jednotlivé země nebyly schopny splácet své závazky a úvěry. Jejich zaostalost se ještě více prohloubila.

Důsledkem oslabení pozic USA ve světové ekonomice a jejich dohánění Japonskem a Evropskými společenstvími byl odchod od parity zlaté devizy (1971), a postupným vývojem došlo k rozvolnění systému pevných měnových kurzů a přechodu na plovoucí kurzy (Tomeš a kol., 2008).

Počátek 80. let 20. století došlo k významné změně orientace světové hospodářské ekonomiky. Jednotlivé země začaly prosazovat myšlenku volného trhu a omezování zásahů států do ekonomiky. Ale i přes tyto změny se 80. léta nesou ve znamení hospodářské krize HVZ. Největším problémem nebyla ani tak krize jako taková, ale spíše délka jejího trvání. Vznikla v rozvinutých ekonomikách, ale zasáhl i CPE a rozvojové země. Avšak zatímco vyspělé země se poměrně rychle, díky vědeckotechnickému pokroku, modernizaci a liberalizaci ekonomiky z krize vymanily, RZ teprve v posledních letech dosáhly jistého urychlení rozvoje. Příčinou jejich pomalejšího vývoje bylo značné zadlužení během 70. let, kdy se snažily o svou hospodářskou samostatnost.

³ je kombinace vysoké inflace a současné stagnace ekonomiky

⁴ je kombinace snižování reálného produktu a růstu cenové hladiny

U zemí CPE se citelně projevíly dosud skryté disfunkce ekonomického mechanismu. Kvůli nim tyto země nedokázaly reagovat na vývoj ve světě, nedokázaly využít možností vědeckotechnického pokroku a upadly do vleklé hospodářské a politické krize. Ta se projevovala ztrátou tempa růstu, zahraniční zadlužeností a všeobecným zaostáváním.

Důsledkem takového vývoje bylo, že v 90. letech 20. století docházelo, k postupnému zániku zemí CPE, kdy byl tento proces spojen s rozpadem posledního světového impéria – Svazu sovětských socialistických republik (SSSR) (Lebiedzik a kol., 2007).

Koncem 90. let 20. století docházelo k vzestupu ekonomiky USA. V Japonsku došlo ke krizi, která byla spojená s tzv. “asijskou finanční krizí” a kromě Japonska postihla také Rusko a země jihovýchodní Asie. Evropská unie se snažila čelit zaostávání za svými největšími konkurenty, dalším rozšiřováním a vytvořením měnové unie.

Ekonomiky USA, Japonska a EU zůstaly v tomto období vedoucími ekonomickými silami světové ekonomiky a jsou označovány jako Triáda. Vedle nich však nastupovala skupina bývalých rozvojových zemí, které se začaly úspěšně rozvíjet už během 80. let 20. století a v posledních letech vykazují vysoké tempo hospodářského růstu, viz tab. 2.2. Mezi tyto země se člení Čína, Rusko, Brazílie a Indie.

Tab. 2.2 Růst reálného HDP ve světové ekonomice v %

Skupina zemí	1980 - 1985	1985 - 1990	1990 - 1995	1995 - 2000
Svět celkem	2,6	3,6	2,1	3,0
Vyspělé země	2,5	3,7	1,8	2,9
S. Amerika	3,1	3,4	2,6	4,2
Evropa	1,7	3,2	1,3	2,6
RZ	2,8	4,5	5,1	3,9
Afrika	1,7	2,7	1,0	3,4
L. Amerika	0,3	1,8	3,9	2,8
Asie	5,3	6,9	6,6	4,6
Oceánie	2,5	5,2	4,3	1,5
Střední a východní Evropa	2,9	1,3	-7,2	1,8

Zdroj: Cihelková a kol., 2009, vlastní úprava

Světová ekonomika inklinuje jak z hlediska vývoje, tak i stavu k výrazným diferenciacím. Existují výrazné rozdíly v ekonomické vyspělosti jednotlivých jejích částí. Hlavní příčiny těchto rozdílů lze spatřovat především v přírodních podmínkách, vybavenosti a kvalitě výrobních faktorů, politických a kulturně-společenských podmínkách konkrétní oblasti. Právě v těchto regionech, které měly podmínky v rámci výše uvedených faktorů nejprůzračnější, bylo dosahováno dlouhodobě nejvyššího ekonomického růstu, což v konečném důsledku vedlo k tomu, že se tyto regiony staly přirozenými centry světové ekonomiky (Lebiedzik a kol., 2007). Naproti tomu rozvojové země tyto podmínky pro vývoj tak příznivé nemají. Zaostávají za těmito velmocemi a bude potřeba právě pomoci rozvinutých zemí, aby jim pomohly a naučily je, jak obstát a konkurovat ve světovém obchodě. Jsou však i země, které potenciál budoucích velmocí mají a postupně dosahují předních příček světového obchodu, mezi tyto země se řadí např. země BRIC čili Brazílie, Rusko, Indie a v neposlední řadě Čína. Do budoucna bude záležet pouze na nich, jakým způsobem tento potenciál využijí a zda si tyto pozice budou schopny udržet.

2.2. Triáda světové ekonomiky

V průběhu výše popsaného vývoje se do popředí světové ekonomiky v průběhu 50. a 60. let 20. století dostaly tři světová centra: Japonsko, Spojené státy americké a EHS/EU. Tyto státy jsou často označovány jako „Triáda“. Podle statistik OSN nebo Světové banky z roku 2009, na uvedená centra připadá zhruba polovina celosvětového hrubého domácího produktu a více než třetina světového zahraničního obchodu, a to i přes to, že na jejich území žije „pouze“ 14 % světové populace.

První významnou zemí jsou Spojené státy, které jsou na pomyslném žebříčku nejvyspělejších zemí nejdéle.

Spojené státy americké

Spojené státy si vytvořily od svého vzniku do 2. světové války podmínky pro příznivý vývoj a upevňování dominantní pozice ve světové ekonomice. Země disponovala dlouhodobě vhodnými geograficko-ekonomickými podmínkami: relativním dostatkem materiálních zdrojů, množstvím kvalifikované a dynamické pracovní síly, rozsáhlým trhem. USA tedy

mohly upevňovat svoje vůdčí postavení i využitím závislosti ostatních států oslabených válečným konfliktem na jejich ekonomice.

Tyto skutečnosti přivedly USA po roce 1945 do role politické a ekonomické supervelmoci. Ještě počátkem 50. let představovala ekonomika Spojených států jednu třetinu světového HDP, 60 % průmyslové výroby a 16 % světového exportu (Cihelková a kol., 2009).

I přes úspěšné přizpůsobování podmínkám světového hospodářství, se však do počátku 90. let postavení americké ekonomiky, ve vztahu k ostatním centrům ekonomického vývoje zhoršovalo. Za nejvýraznější příčinu tohoto stavu bývá považován pomalý růst produktivity práce, nedostatečně simulovaný v situaci, kdy USA mají nejvyšší absolutní úroveň tohoto ukazatele na světě. Tempo růstu produktivity souviselo dlouhodobě na jedné straně s nízkou mírou investic, na druhé straně i s tradičně nízkou mírou úspor, jež je vyvolána vysokou spotřebou. Postupně došlo k relativnímu poklesu konkurenční schopnosti některých odvětví. Uvedený jev se váže i k vysokému zatížení ekonomiky vojenskými náklady, včetně pohlcení značných vědecko-výzkumných kapacit, které byly oproti jiným zemím méně využity v rozvoji civilních odvětví. Manévrovací schopnost ekonomiky a hospodářské politiky byla až do 80. let také výrazně omezena, prudce rostoucí vnitřní i vnější zadlužeností (Cihelková a kol., 2009).

I přes pokračování některých problémů Spojených států potvrdil další vývoj v 90. letech určitou renesanci vedoucí pozice této země ve světové ekonomice. Ekonomický vývoj tohoto desetiletí patřil k nejstabilnějším a nejúspěšnějším období nejen v historii USA, ale i ve srovnání s ostatními vyspělými zeměmi. Zejména se zbývajících centry světové ekonomiky. Délka trvání ekonomické expanze byla nejdelší v americké historii. Silný a trvalý vzestup byl doprovázen poklesem nezaměstnanosti, růstem průmyslové i stavební výroby, velmi výrazným růstem na amerických burzách a také růstem produktivity práce (Žídek, 2007). Vnitřní ekonomická rovnováha byla podpořena postupným vyrovnaním deficitu federálního rozpočtu. Hlavním zdrojem nerovnováhy zůstávalo pasivum běžného účtu platební bilance, signalizující spolu s mohutným přílivem zahraničního kapitálu pokračující otevřenost domácí ekonomiky. Zesílil růst produktivity práce i konkurenceschopnost amerických výrobků, jako odkaz mohutných investic do progresivních technologií. Proces rozvoje tzv. nové ekonomiky přinesl i pozitivní změny ve firemním řízení

(JUST IN TIME) a změnách kvalifikace pracovníků (Cihelková a kol., 2009). Ekonomický růst byl posilován silnou domácí spotřebou, doplněnou při zvětšující se otevřenosti země⁵ nadprůměrnou poptávkou ze strany jiných ekonomických subjektů. Tyto faktory dopomohly k tomu, že USA přestaly ztrácet svoje pozice a naopak na světovém žebříčku začaly stoupat.

Avšak již v roce 2001 bylo zřejmé, že ekonomický boom ve Spojených státech skončil. Vývoj ekonomiky byl nepříznivě ovlivněn stoupající nezaměstnaností, vyššími cenami za energii, trvalým poklesem cen na burze a rekordním schodkem obchodní bilance. Další podstatné zhoršení znamenal teroristický útok z 11. 9. 2001. Tehdejší prezident George Bush se rozhodl vést válku proti terorismu, což znamenalo zvýšení státních výdajů na obranu a na vedení válek v Afghánistánu a v Iráku. Největší „pohroma“ však teprve přišla v roce 2007 a to v podobě finanční krize, kterou započal krach dvou hedgeových fondů investiční banky Bear Stearns a která následně zasáhla celou světovou ekonomiku (www.idnes.cz, 2011).

Finanční krize propukla naplno v roce 2008, kdy prudce stoupla nezaměstnanost, banky krachovaly. Například jen v roce 2009 jich zbankrotovalo 95. Federální rezervní systém, nebo-li Federální banka USA (FED) vydala největší finanční balíček na podporu ekonomiky ve výši 838 mld. amerických dolarů. Avšak ani tato injekce dostatečně nenastartovala růst ekonomiky, která byla v hluboké recesi. Tento stav trval až do roku 2010, kdy se ekonomika dostala z nejhoršího, a ekonomický růst se pohyboval kolem 3 %, i když odborníci a ekonomové čekali vyšší růst. Tento růst byl výsledkem vysoké spotřeby domácností, která byla nejvyšší za poslední 4 roky, investic a exportu. Dlouhotrvajícím problémem však zůstává nezaměstnanost, která je na hranici 10 % a snižuje se jen velmi pomalu (www.idnes.cz, 2011).

Západní Evropa – ES/EU

Specifikem evropského centra je, po druhé světové válce, jeho formování jako „jednoty v různosti“. V důsledku války existovala po roce 1945 v západní Evropě snaha překonat značnou ekonomickou a politickou devastaci a fragmentaci této části kontinentu jako určitou bariéru nastolení evropské stability. Většina západoevropských zemí se potýkala

⁵ USA se zapojily do Severoamerické zóny volného obchodu NAFTA.

s rozvratem či oslabení hospodářství. Byly hluboce narušeny i vztahy politické důvěry, zvláště mezi Německem a ostatními státy. Mimo potenciální politicko - vojenský tlak východního bloku, se západní Evropa ocitla po válce v dočasné silné závislosti na USA a byla nucena čelit tlaku jejich zřetelné ekonomické i politické dominance (Cihelková a kol., 2009).

Na rozdíl od USA představovala pro evropské země primární úkol obnova nabídkové strany hospodářství: rekonstrukce průmyslu a obnova zemědělské výroby s cílem překonat elementární materiální nedostatek a zvýšit životní úroveň obyvatelstva. Řešení tohoto problému bylo úzce spjato s postupným rozvojem ekonomické a politické spolupráce, která posléze vyústila ve vznik formální ekonomické integrace.

Vlivem ekonomické obnovy a následné modernizace procházela většina západoevropských zemí 50. a 60. letech rychlým ekonomickým růstem, který kvantitativně převyšoval ukazatele USA. Tato ekonomická obnova byla spjatá se snižováním nezaměstnanosti, a postupnou stabilizací inflace. Období poválečné obnovy a rekonstrukce lze tak chápat jako faktor stimulace rozvoje, celkově posilujícího Evropu. V této době se nejvíce snížil náskok Spojených států. Rychlý evropský růst vycházel z vysoké míry investic, avšak i ze spontánně existující rozsáhlé poprávky. Výhodou evropských zemí byl rovněž relativně nižší důraz na zbrojení (Cihelková a kol., 2009).

Specifikem západní Evropy bylo budování rozsáhlé struktury státu blahobytu, který se na rozdíl od USA, zde prosadil v různých formách ve většině zemí. V první fázi svého vývoje mělo posilování veřejných výdajů různých oblastí sociální infrastruktury pozitivní účinky a přispělo jako důležitý komponent k sociální stabilizaci a růstu životní úrovně. Později však zvýšené výdaje vyústily do nižší efektivity sociálních systémů a tvořily zátěž pro evropské rozpočty.

V 70. letech se však situace změnila a pokrok uvnitř ES se zastavil a začalo se mluvit o tzv. euroskleróze, což znamenalo, že země Evropského společenství nebyly schopny dojít konsenzu. Což mělo za následek úpadek a zaostávání nejen v ekonomické, ale hlavně technologické oblasti, oproti USA i Japonsku. (Žídek, 2007)

Pod tíhou této skutečnosti proto připravila ES na počátku 80. let program dobudování vnitřního trhu do roku 1993, který lze chápat jako počátek rozvoje další integrační dynamiky.

Ačkoliv se charakteristické změny hospodářské politiky spojené s neokonzervatismem dotkly nejvíce Spojených států, projevíly se rovněž v západní Evropě. Právě formování společného trhu vedlo v tomto prostoru k posílení konkurenčních tlaků a určité vlně deregulace ekonomiky a tak k počátku liberalizace dosavadní relativně intervencionistické politiky např. v oblasti finančních trhů, dopravy, energetiky a komunikací. Společný trh měl potenciálně vést ke zlepšení ekonomického výkonu centra a jeho schopnosti obstát v globální soutěži. Velký význam měla pokračující tendence k prohlubování integrace, která později vyvrcholila přijetím Maastrichtské smlouvy a plánu na vytvoření Evropské hospodářské a měnové unie. Navzdory pochybnostem spojeným s růstem institucionalizace a centralizace integračního procesu přispěl vývoj v Evropě ke zformování tzv. dominového efektu, který vedl k prudkému rozmachu regionálních integrací i v ostatních centrech (Cihelková a kol., 2009).

Jestliže se tedy západní Evropa pokusila o jistou revitalizaci své ekonomiky za pomoci modifikace ekonomické integrace, zřetelné výzvy pro evropský prostor trvaly i v 90. letech. V tomto období ES čelilo obtížnému procesu integrační transformace, a to jak kvalitativně, kdy docházelo k budování Evropské hospodářské a měnové unie (EHMU), tak i kvantitativně, protože se připravovala na přistoupení nově se formujících tržních ekonomik států střední a východní Evropy. Současně se dostaly Spojené státy do období silného hospodářského růstu a rostoucí produktivity, které vytvářely konkurenční tlak na evropské země.

V 90. letech se dále prohluboval trend zaostávání Evropské unie za Spojenými státy. Na zpomalení Evropy měl vliv pomalý růst některých velkých ekonomik zejména Spolkové republiky Německa (SRN), dále nedostatečné investice zejména do inovačních technologií, málo pružné podnikatelské prostředí, flexibilita trhů či specifická implementace fiskální a monetární politiky, a proto byla v roce 2000 schválena tzv. Lisabonská strategie, která měla z EU udělat do roku 2010 „Nejkonkurenceschopnější znalostní ekonomiku světa“. Avšak ani tato strategie nepomohla k tomu, aby Evropa Spojené státy dohnala (Žídek, 2007).

Další ranou nebo možná i výzvou byla finanční krize, v některých státech „pouze“ hospodářská krize, která vznikla v roce 2007. Dopady byly jen těžko ovlivnitelné, došlo ke zvýšení nezaměstnanosti až na hranici 10 %, snížily se investice do vzdělání a výzkumu, jediným pozitivním jevem byl pokles inflace. Největším problémem však bylo, že státy, které měly příliš velký státní dluh, jako např. Řecko, se ocitly na pokraji bankrotu, což ohrozilo nejen EU jako celek, ale především společnou měnu euro (www.idnes.cz, 2011).

Japonsko

Japonsko představuje, pokud jde o rozvoj centra ve světové ekonomice, do jisté míry analogii k vývoji západní Evropy. Utrpělo rovněž značné ekonomické ztráty v důsledku porážky ve druhé světové válce. I zde byla proto hlavním úkolem obnova hospodářství, především jeho nabídkové strany. Tento proces byl započat a svým způsobem usnadněn okupací Japonska spojeneckými jednotkami do roku 1951. Pod vedením Američanů došlo k implementaci politických a ekonomických reforem, jež pomohly nastartovat přechod v mnohém dosud tradiční polofeudální zemi do pozice moderní kapitalistické velmoci aspirující na postavení jednoho z center světové ekonomiky (Cihelková a kol., 2009).

Na modernizaci se ovšem největší měrou podílela vlastní specifická hospodářská politika, která se rozvíjela od 50. let 20. století. Tato politika byla především zaměřena na obnovu, modernizaci a rychlý rozvoj zpracovatelského průmyslu.

Výrazný podíl na modernizaci ekonomiky měla specifická politika tzv. zpětného inženýringu, což bylo přizpůsobování zahraničních technologií a know – how domácím podmínkám. Při výrobě byl kladen důraz na dosažení kvality a zvýšení konkurenceschopnosti, což umožňovalo vyrábět výrobky s vyšší přidanou hodnotou. (Tomeš a kol., 2008) Spolu s demilitarizací země, která přispěla k zaměření na civilní odvětví a provedení několika sociálních opatření, vedla rozhodná přímá a nepřímá podpora průmyslového rozvoje Japonska k vytvoření vysoce konkurenceschopné struktury, která mohla ohrozit dosavadní vedoucí postavení Spojených států. Rostoucí konkurenceschopnost, růst exportu, vysoká míra úspor, specifikace trhu práce a také ojedinělá hospodářská politika utvořila z Japonska zemi, o které se začalo hovořit jako o zemi „hospodářského zázraku“.

Počátek 70. let byl vrcholným obdobím Japonska, ale v následujících letech došlo ke ztrátě dynamiky vlivem strukturálních krizí. Kvůli absolutnímu nedostatku surovin a paliv bylo mezi světovými centry nejzranitelnější. Země prošla od 70. let obtížnou avšak úspěšnou konverzí, která vedla k výraznému zesílení její ekonomiky, i když za cenu snížení růstu HDP. Dalším pozitivem krize bylo, že přispěla mimo jiné k vytvoření vlastní vědecko-technické základny. Japonsko tak definitivně přešlo z pozice imitátora do inovačního období. Jeho konkurenční pozice mezi centry tak nebyla v krizi oslabena, ale naopak spíše zesílila. Relativní dynamika růstu převyšovala nadále ostatní centra, i přes 2. ropný šok, rostlo aktivní saldo obchodní bilance a díky těmto faktorům si Japonsko utvořilo výrazné postavení nejen na asijském kontinentu, ale i ve světové ekonomice (Žídek, 2007).

Země se stala koncem 80. let skutečnou mocností, která prohlubovala postupně vazby s nejdynamičtějšími segmenty východoasijské oblasti, především s nově industrializovanými zeměmi později i s Čínou. Pokračující ekonomický růst v 80. letech a posilování vnější pozice se však střetávalo s nárůstem některých vnějších problémů. I přes vysokou růstovou dynamiku a sílící konkurenční schopnost zůstávala životní úroveň Japonců v porovnání s nejvyspělejšími zeměmi na nižší úrovni. Tato skutečnost spolu s rostoucí hrozbou stárnutí populace vedla v polovině 80. let japonskou vládu k vyhlášení nového kursu hospodářské politiky. Jejím cílem byla harmonizace vztahů se zahraničním, kde docházelo k odbourávání dovozních a porimportních opatření, čímž chtěli snížit přebytek obchodní bilance a dále politika rozvoje vnitřní poptávky (Cihelková a kol., 2009).

Výrazné přebytky na běžném účtu platební bilance kompenzovalo Japonsko celosvětovým poskytováním úvěrů. Tím pádem se velmi rychle stalo hlavní světovou věřitelskou zemí. Japonské banky a pojišťovací instituce se staly jedni z největších na světě a Tokio dalším světovým finančním centrem. Problém však nastal, když došlo k přehřátí finančních trhů v důsledku rapidního zhodnocení jenu, což přerostlo v nejtěžší recesi v historii Japonska (Tomeš a kol., 2008).

Na počátku 90. let upadlo japonské hospodářství do krize. Byl to první ekonomický pokles po 20 - ti letech. Za období 1991 – 2005 dosáhla průměrný růst pouhých 1,3 %, což je oproti USA, které měly 3,8 %, podstatně pomalejší rozvoj. Souběžně se slabými ekonomickými výsledky rostla nezaměstnanost, která byla podle ekonomů značně

podhodnocena.⁶ Hlavním nástrojem obnovy měla být fiskální expanze na podporu domácí poptávky a spotřeby. Stimulace však byla málo účinná a to z toho důvodu, že peníze směřovaly do neefektivních aktivit, které měly za cíl snížit nezaměstnanost. Podobně neefektivní byla i monetární politika, i přes snížení úrokových měr na velmi nízké hodnoty. Příčinou byla i dlouhodobá silná deflace, která odrazovala od investic a spotřeby (Židek, 2007).

Další pohromou pro Japonsko byla finanční krize, která sebou přinesla ještě větší ekonomický propad, zvýšení již tak velkého veřejného dluhu a růst nezaměstnanosti. První pozitivní zprávy týkající se ekonomického vývoje byly v průběhu roku 2010, kdy docházelo k pozvolnému oživení ekonomiky. Ekonomický růst byl 3,9 %, ale tento úspěch však trochu ztrpčuje fakt, že už není druhou největší ekonomikou světa, neboť Japonsko přeskočila Čína, která se stává motorem globální ekonomiky (www.idnes.cz, 2011).

Pro srovnání zemí „Triády“, jsem si vybrala základní ekonomické ukazatele a roky 2008 a 2010 a to z toho důvodu, že jsem jasně chtěla poukázat na vliv finanční krize, viz Tab. 2.3. V roce 2008 bylo HDP na obyvatele vyšší než v roce 2010 a to z toho důvodu, že v tomto roce tyto státy finanční krizí nebyly plně zasaženy. Naproti tomu v roce 2010 už je možno jasně vidět, že ekonomický propad těchto zemí byl jasně znatelný, snad ve všech ukazatelích kromě inflace, výjimkou je pouze EU.

Tab. 2.3 Srovnání hlavních ekonomických ukazatelů

Eko. ukazatele	HDP na obyvatele v USD		HDP v bil. USD		Nezaměstnanost		Inflace	
	2008	2010	2008	2010	2008	2010	2008	2010
Země								
USA	48 300	47 400	14,72	14,72	9,1 %	9,7 %	3,8 %	1,4 %
Japonsko	34 900	34 200	4,442	4,338	5,0 %	5,2 %	-1,6 %	-0,9 %
EU	33 900	32 900	15,27	14,89	9,0 %	10,0 %	1,8 %	2,6 %

Zdroj: www.cia.gov, 2010, 20. 2. 2011, vlastní zpracování

Co se týče samotného srovnání jednotlivých států, tak na přední příčce jsou Spojené státy, které mají nejvyšší HDP na obyvatele a i celkový HDP. EU jako celek je na třetím

⁶ Existovala skupina lidí, kteří sice byli zaměstnáni, ale do práce nechodili a pouze pobírali základní plat.

místě, ale dlouhodobě se potýká s poměrně vysokou nezaměstnaností a s rostoucí mírou inflace.

2.3. Rozvojové ekonomiky

Termín rozvojové země se rozšířil v 60. letech 20. století, kdy bylo poprvé použito na zasedání Konference OSN pro obchod a rozvoj, do té doby se používalo označení „zaostalé země“ či „chudé země“.

Existuje spousta možností členění rozvojových zemí např. podle vzdělání, sociální sítě, zdravotnictví, různých indexů jako jsou Index lidské chudoby apod. V mé práci rozdělím jednotlivé rozvojové země podle významných světových organizací, které je člení podle různých hledisek. Nejpoužívanější a nejvýznamnější členění provádí OSN, která používá tzv. užší koncepci a IBRD, která používá širší koncepci.

2.3.1 Koncepce užší a širší vymezení rozvojových zemí

V užší koncepci jsou hlavními kritérii politická samostatnost a charakter sociálně-ekonomických vztahů. V případě širší koncepce se země klasifikují podle ekonomické úrovně vyjádřené v HDP na jednoho obyvatele.

Užší koncepce vymezení rozvojových zemí

Z pohledu užší koncepce se do rozvojového světa zařazují ekonomiky dle politické samostatnosti a charakteru sociálně ekonomických vztahů. Podle ní patří do skupiny rozvojových zemí všechny bývalé kolonie, tedy země a teritoria v Africe, Americe, Asii a Oceánii, které získaly nezávislost a nejsou zahrnuty do rozvinutých ekonomik⁷, jižní a východní Evropy a Společenství nezávislých států (SNS).

⁷ Země EU, Andora, Faerské ostrovy, Gibraltar, Island, Lichtenštejnsko, Monako, Norsko, Ostrov Man, Ostrovy kanálu La Manche, San Marino, Švýcarsko, Vatikán, USA a Kanada, Izrael a Japonsko, Austrálie a Nový Zéland.

Rozvojové ekonomiky se dále podle této koncepce dělí na tři skupiny podle HDP na obyvatele v roce 2000 (Majerová, 2008):

- **high-income** - to jsou ekonomiky s více než 4 500 USD/ obyv. a patří zde 50 zemí,
- **middle-income** - ekonomiky s HDP na obyv. mezi 1 000 a 4.500 USD, tvoří je také 50 zemí,
- **low-income** - což jsou ekonomiky s méně než 1 000 USD na osobu a tato skupina čítá celkem 65 zemí.

Z hlediska sociálně ekonomických vztahů, existuje v rozvojových zemích nesoulad mezi odvětvovou strukturou HDP⁸ a odvětvovým podílem pracovních sil existuje sociálně ekonomický dualismus a stále trvající ekonomická závislost na rozvinutých ekonomikách (Majerová, 2008).

Širší koncepce vymezení rozvojových zemí

Druhá, širší koncepce v pojetí Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj (IBRD) vychází pouze z jednoho ukazatele a tím je hrubý národní produkt na jednoho obyvatele. IBRD každým rokem k 1. červenci uveřejňuje dělení rozvinutosti jednotlivých ekonomik dle hrubého národního produktu (HNP) na osobu do pěti skupin. Porovnání tohoto ukazatele je uvedeno v následující tabulce 2.3.

Tab. 2.3 Rozdělení zemí podle HNP na osobu v USD

Důchodová skupina	Počet zemí		HNP na osobu v USD 2006 ⁹
	2006	2009	
Nízké příjmy	59	40	do 940
Nižší střední příjmy	54	56	940 - 3 595
Vyšší střední příjmy	40	48	3 596 - 11 115
Vysokopříjmové	55	39	11 116 a více
Vysokopříjmové - členové OECD	24	30 ¹⁰	

Zdroj: www.worldbank.org, 2011, vlastní zpracování

⁸ Tradiční – ASI, převládá zemědělství, AIS – zemědělství a vyšší podíl průmyslu, Industriální – IAS, nižší industriální struktura a převládající průmysl, ISA, vyšší industriální struktura, Moderní – SIA, převládající služby

⁹ Jednotlivé rozmezí se každým rokem mění, ale ne příliš významným způsobem.

¹⁰ Země OECD mají od roku 2010 34 členů.

Obě koncepce mají své přednosti a nedostatky, podle hodnocení Majerové (2008). Pro mnohé ekonomiky má však jejich zařazení do rozvojového světa velmi důležité přínosy, a to hlavně z hlediska ekonomickopolitických zvýhodňování. Rozvojové země mohou čerpat Oficiální rozvojovou pomoc (ODA) poskytovanou Světovou bankou a Mezinárodním měnovým fondem (MMF), využívat různých výjimek z všeobecných pravidel Světové obchodní organizace (WTO) v mezinárodním obchodě v rámci Všeobecného systému preferencí či čerpat zvýhodněné půjčky a úvěry.

2.3.2 Ekonomická diferenciacie rozvojových zemí

Proces ekonomické diferenciacie je možné dělit na proces „vnější“ a „vnitřní“. Vnější ekonomická diferenciacie rozvojových zemí se projevuje zvyšováním rozdílů jednak mezi jednotlivými rozvojovými regiony, a jednak také mezi jednotlivými zeměmi v daných regionech. V případě vnitřní ekonomické diferenciacie se sleduje narůstání rozdílů jak mezi oblastmi (regiony) v rámci jednotlivých ekonomik, tak také mezi jednotlivými sociálními skupinami (město vs. venkov).

Faktory ekonomické diferenciacie lze obecně rozdělit na faktory mimoekonomické a ekonomické.

Mezi mimoekonomické lze zahrnout následující (Adamcová, 2009):

- **geografické** - např. poloha (pobřežní vs. vnitrozemská), rozloha (velká vs. malá země), reliéf (hornatý vs. nížinný povrch), vodstvo (dostatek vs. nedostatek vodních zdrojů), klimatické podmínky (zemědělsky vhodné vs. nevhodné), vybavenost nerostnými surovinami (dostatečná vs. nedostatečná);
- **demografické** - počet obyvatel (malá vs. velká země), hustota obyvatelstva (nerovnoměrná vs. rovnoměrná), přirozený pohyb obyvatelstva (populační boom či stagnace, členění populace dle věku), migrace;
- **sociální** - vzdělanost populace (kvalifikovaná vs. nekvalifikovaná pracovní síla), zdravotní stav populace (zdravá populace vs. rozšířené nemoci), chudoba, korupce, kriminalita;
- **kulturní** - přístup obyvatel k životním hodnotám (materialismus vs. duševní bohatství; individualismus vs. kolektivismus atd.), vliv a důsledky střetu s kulturou kolonizátorů, otevřenost vs. uzavřenost k jiným kulturám;

- **náboženské** - vliv náboženství a náboženských hodnot na ekonomickou činnost a rozvoj obecně;
- **politické a legislativní** - státní zřízení, forma vlády (demokratická vs. nedemokratická), síla politických institucí, vynutitelnost práva, administrativní uspořádání, decentralizace moci a delegování kompetencí na nižší administrativní úrovně, politická a ekonomická svoboda, základní lidská práva a politická (ne)stabilita, konflikty, války.

Mezi ekonomické faktory ovlivňující proces ekonomické diferenciacie patří především (Adamcová, 2009):

- sektorová struktura ekonomiky (zemědělství vs. průmysl vs. služby),
- role státu v ekonomice (silná vs. slabá),
- hospodářská politika země, včetně strategie rozvoje, či vytvoření podmínek pro rozvoj soukromého sektoru,
- stupeň rozvoje dopravní, komunikační infrastruktury
- stupeň rozvoje bankovního a finančního systému, a forma zapojení země do mezinárodního obchodu,
- vývoj cen primárních komodit,
- kapitálová vybavenost, resp. závislost na přílivu zahraničního kapitálu,
- ekonomický vývoj v rozvinutých zemích a další.

2.4. BRIC

Je název, který v sobě skrývá zkratku 4 nejrychleji se rozvíjejících zemí za posledních 10 let. Mezi tyto země patří Brazílie, Rusko, Indie a Čína. Poprvé toto označení použila americká investiční banka Goldman Stach v roce 2001. V současné době tyto státy pokrývají přibližně 25 % světového území a žije tady 40 % světového obyvatelstva, celkový domácí produkt tvoří 15 435 miliard USD za rok 2009 (www.cia.gov, 2011).

Podle odhadů specialistů, předčí země BRIC v horizontu 25 let ekonomickou úroveň většinu ekonomik G6 a v horizontu 40 by se měly stát vůdci světové ekonomiky. Důvodem tohoto nebyvalého růstu jsou jednak obrovské investice, které do těchto regionů proudí, a jednak také velmi široká základna mladých vzdělaných a zručných zaměstnanců. Například jen v Indii opouští ročně vysoké školy přes 2 miliony absolventů. Dalším aspektem je rostoucí

kupní síla střední vrstvy, která by v roce 2015 měla konkurovat kupní síle středních vrstev v západní Evropě, USA i Japonsku (Majerová, 2008).

Brazílie

Brazílie se mezi nejrychleji rozvíjející země dostala v roce 2002, přestože si v tom samém roce musela zažádat o přechodný úvěr u MMF, který byl podmíněn řadou reforem např. penzijního, daňového či právního systému. Od roku 2003 Brazílie neustále zlepšuje svou makroekonomickou stabilitu, vytváří devizové rezervy 290, 9 miliard za rok 2010 a snaží se snižovat státní deficit (www.cia.gov, 2011).

V letech 2003 – 2007 brazilská ekonomika rostla o průměrných 2,7 % ročně, čímž zaostala za dlouhodobým odhadem, který byl 3,7 % ročně. Hlavním důvodem, proč země nedosahuje výraznějšího růstu, je nyní soustředěná snaha vlády implementovat stabilizační program, který by vytvořil příznivé makroekonomické podmínky pro růst do budoucna. Vysoké přebytky běžného účtu platební bilance byly využity k předčasnému splacení zahraničního dluhu, který byl v roce 2006 na hodnotě 1,8 % HDP, a akumulaci rezerv centrální banky (Cihelková a kol, 2009).

Mezi největší překážky rychlejšího rozvoje a růstu HDP jsou považovány nízká míra úspor a investic a rovněž zadluženost domácností, která byla v roce 2010 60,8 % HDP (www.cia.gov, 25. 2. 2011). Velkým problémem Brazílie je přebujelý veřejný sektor, jen mzdy federálních zaměstnanců tvoří přes 5 % HDP ročně a vládní výdaje jsou větší než 42 % HDP, dalším problémem je špatný institucionální rámec ekonomiky, korupce a klientelismus (Cihelková a kol, 2009).

V letech 2008 – 2009 postihla ekonomiku finanční krize, začala klesat poptávka po vývozních komoditách, a došlo k vyčerpání zahraničního úvěru. Nicméně Brazílie byla jednou z prvních zemí, kde došlo k obnovení ekonomického růstu. Důvěra investorů a spotřebitelů dopomohla k tomu, že v roce 2010 došlo k oživení růstu HDP, které činilo 2,024 bilionů USD. Dalším pozitivem byl růst úrokových sazeb a příliv zahraničního kapitálu (www.cia.gov, 2011).

Rusko

Země rozkládající se na 17 milionech km² s počtem obyvatel přesahující 142 milionů, patří v současné době mezi země, které se stávají ekonomickými velmocemi, byť má před sebou ještě dlouhou cestu. Tento obrat nastal v 90. letech po rozpadu Sovětského svazu (SSSR). Na počátku 90. let tehdejší premiér provedl tzv. šokovou terapii, která přinesla liberalizaci ekonomiky a cen. Pouze základní komodity zůstaly regulovány, společně s nájemným a energiemi.

V průběhu 90. let došlo ještě k mnohým reformám, které měly za úkol „nastartovat“ ekonomiku, ale jak uvádí Židek (2007), v tomto období nabral tržní mechanismus hospodářství značně deformovanou podobu. A to z toho důvodu, že ve většině odvětví ruské ekonomiky existovala oligopolní struktura a celý hospodářský systém byl značně nestabilní z důvodu provádění fiskální expanze, která měla za následek obrovské zadlužené země, které vyústilo v roce 1998 státním bankrotem.

V roce 2000 se stal prezidentem V. Putin, kterému se částečně podařilo stabilizovat hospodářství, ale na druhou stranu byl značně kritizován za nedemokratické praktiky. Ekonomická situace se změnila s růstem cen surovin a ropy. V roce 2000 se začal vytvářet přebytek běžného účtu platební bilance a přebytku státního rozpočtu, který v roce 2006 dosahoval 7,5 % HDP. Vládě se podařilo naakumulovat velkou většinu příjmů z exportu surovin v tzv. stabilizačním fondu. Příjmy z ropy vzrostly z 12 miliard dolarů v roce 1999 na 481 miliard dolarů v roce 2010 (www.cia.gov, 2011). Tím se jednak podařilo výrazně zvýšit vládní aktiva, ale rovněž izolovat ekonomiku od dopadů vysokých cen surovin, které by vedly k přehřátí ruské ekonomiky. V letech 2000 – 2007 rostla produktivita práce průměrně o výrazných 6 % ročně, zatímco kapitálové investice dosahovaly 18 % HDP, ale přesto Rusko zaostávalo za rychleji rostoucími ekonomikami Asie.

Kapitálové investice vzrostly v období 2000 – 2007 v průměru o 11 % ročně, ale dynamika zahraničních investic nebyla nijak oslnivá. Z průměrných 0,9 % HDP v letech 1993 – 1999 vzrostla na pouhé 1,8 % HDP. Od roku 2004 se stát snaží posílit své postavení v surovinovém zejména ropném sektoru, především renegociací dříve uzavřených privatizačních kontraktů. V současnosti zůstává v soukromých rukou asi 65 % ropného sektoru, ve srovnání s 95 % v roce 2003. Hlavní důvody pro získání kontroly nad

strategickými podniky spočívají v politické snaze o jistou míru ekonomické kontroly země (Cihelková a kol., 2009).

Ruská ekonomika byla jednou z nejvíce zasažených světových ekonomik v průběhu krize v letech 2008 – 2009. Největším problémem byl pokles cen ropy a surovin, což zapříčinilo snížení investic a úvěrů, na které se ruské banky spoléhaly. Centrální banka utratila více jak třetinu z 600 miliard dolarů devizových rezerv na snížení devalvace rublu. Dalším balíčkem ve výši 200 miliard dolarů se snažila zachránit a podpořit bankovní sektor (www.cia.gov, 2011).

Celkově se dá říct, že perspektivy ruské ekonomiky jsou pozitivní. Největším problémem zůstává výrazná centralizace země, která je řízená Kremlem a potýká s velkou mírou korupce. Rovněž velká závislost růstu na cenách exportovaných surovin může do budoucna představovat strukturální problém ruského hospodářství.

Indie

Druhý nejlidnatější stát světa patří mezi nejrychleji se rozvíjející země od roku 2003, kdy průměrný růst HDP je 8 %, což přispělo k výraznému nárůstu HDP na obyvatele, domácí poptávky a celkovému zapojení Indie do světové ekonomiky. Zásadní příčinou takto silného dlouhodobého ekonomického růstu je vzestup produktivity výrobních faktorů, ke kterému dochází díky zvyšující se efektivnosti soukromého sektoru.

Postupné otevírání indické ekonomiky vedlo k restrukturalizaci soukromého sektoru zejména v období zpomalení hospodářského růstu v letech 1997 – 2002. Mezi klíčové faktory, které podnítily růst efektivnosti soukromých firem, patří především výraznější zapojení do mezinárodního obchodu, ozdravení finančního sektoru, investice do informačních a komunikačních technologií a rovněž desetiletí reforem spojených s liberalizací a deregulací hospodářství. Přesun půdy, kapitálu a zejména práce ze zemědělství do průmyslu a služeb, tedy obecně do oblastí s vyšší produktivitou stojí za dlouhodobou udržitelností ekonomického růstu Indie. Tento proces je urychlován vyššími výnosy v průmyslu a službách, ke kterému přispívá otevřenost zahraničního obchodu, snadno dostupné a levné úvěry a investice do informačních technologií a komunikací obecně (Cihelková a kol., 2009).

Do 90. let byla indická ekonomika relativně uzavřená, ale v 90. letech následovalo snižování celních sazeb a nárůst exportní aktivit. Postupné otevírání ekonomiky umožnilo domácím firmám získávat špičkové technologie a vstupy. Přinutilo je čelit konkurenci dovozů zvyšováním své vlastní efektivity a vedlo k přesunu pracovníků ze zemědělství do služeb a zejména průmyslu. Což vedlo k nárůstu produktivity práce, která je ve službách 6 krát vyšší a v průmyslu 4 krát vyšší než v zemědělství. Problémem stále zůstává nezaměstnanost v zemědělství, která je na hranici 60 %. Významným plusem je, že vysoké míry růstu je dosahováno, např. oproti Číně, bez výraznějšího růstu přímých domácích a zahraničních investic, což představuje potencionální zdroj ekonomického růstu do budoucna. Všechny tyto faktory spojené s růstem sektoru informačních technologií a relativně levnou a vzdělanou pracovní sílu¹¹ vedly k tomu, že se Indie stala jednou z vedoucích zemí v oblasti outsourcingu (Cihelková a kol., 2009).

Tento trend se pozitivně projevil i v případě globální finanční krize, která propukla v roce 2007. Indie byla jednou z mála zemí, kde pokles ekonomického růstu nebyl až tak prudký a v letech 2008 – 2009 se pohyboval okolo 6 %. V roce 2009 byl Indii poskytnut úvěr od Světové banky ve výši 4,3 miliard amerických dolarů, z toho více jak 2 miliardy USD šly na podporu státních bank a úvěrů, aby tento růst byl zachován, zbytek šel do infrastruktury na budování energetických sítí, silnic a přístavů (www.idnes.cz, 2011). A jak se ukázalo, tento krok byl udělán správným směrem, neboť v roce 2010 byl ekonomický růst na hodnotě 8 % v reálném vyjádření. Problémem však stále zůstává vysoký počet lidí žijících pod hranicí chudoby, vysoká inflace, nedostatečná sociální a fyzická infrastruktura a nekvalitní vysokoškolské vzdělání.

Čína

Čínská lidová republika je se svojí rozlohou 9,596 mil. km² třetí největší ekonomikou světa. Co dopočtu obyvatel je potom největší zemí vůbec, na jejím území žije více než 1,3 miliardy obyvatel.

¹¹ Indie má vysoký počet obyvatelstva, které mluví anglicky, protože angličtina je v Indii druhým jazykem, který se používá na úřadech.

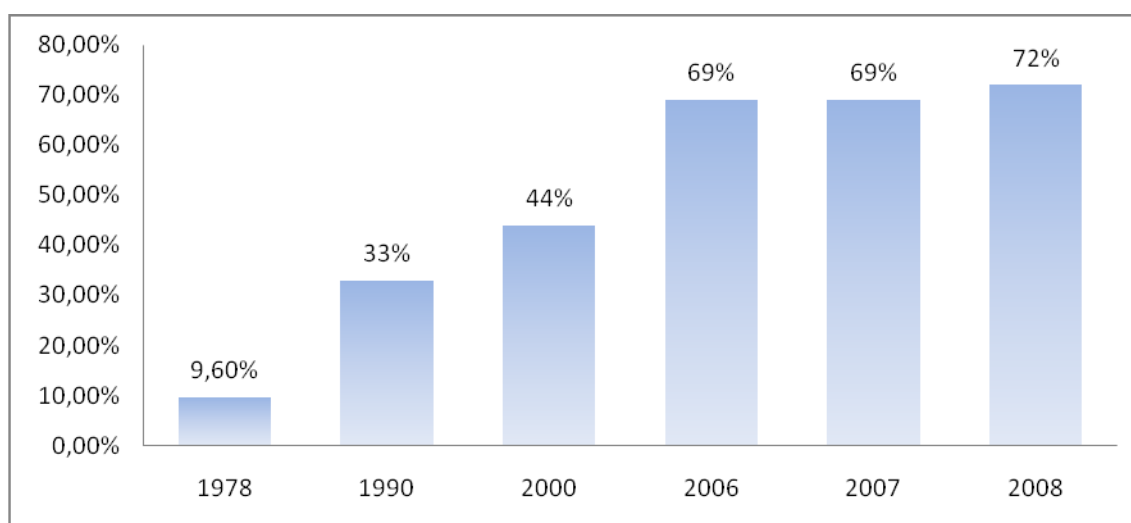
Hrubý domácí produkt Číny roste dlouhodobě průměrným tempem 7 - 8 %, což je výrazně vyšší hodnota, než jaké vykazuje Triáda. V posledních letech, i přes všechny pesimistické předpoklady odborníků ohledně dalšího vývoje čínské ekonomiky na počátku nového tisíciletí, se tempo růstu HDP pohybuje nad hranicí 10 %. Takto vysoké tempo ekonomického růstu vede k tomu, že v průběhu každých deseti let se celkový objem hrubého domácího produktu Číny zdvojnásobí. Lze tak předpokládat, že v případě udržení takto vysokého tempa růstu HDP se z Číny během příštích třiceti let stane hospodářská velmoc, jejíž úroveň HDP bude převyšovat hodnotu amerického a japonského HDP dohromady. (Lebiedzik a kol., 2007).

I přes svůj vysoký hospodářský růst v minulých letech patří Čína z hlediska její ekonomické úrovně měřené ukazatelem HDP/obyvatele stále ještě mezi rozvojové ekonomiky. V roce 2010 činila hodnota daného ukazatele v Číně 7 517 USD (www.cia.gov, 2011). Ve srovnání s Evropskou unií je to o poznání nižší úroveň než jakou mají nejméně rozvinuté státy, jako jsou Rumunsko nebo Bulharsko a co se týče Spojených států, je tato hodnota téměř sedmkrát nižší. Odstranit tyto rozdíly bude pro Čínu dosti obtížné, protože bude muset překonat spoustu rozdílů, které ji oddělují od zemí vyspělých.

Čína je zemí s industriální strukturou ekonomiky. V roce 2010 se na tvorbě hrubého domácího produktu podílel největší měrou průmysl 46,8 %, následovaly služby 43,6 % a významné zastoupení má také zemědělství 9,6 % (www.cia.gov, 2011). Jednoznačným pozitivem v rozvoji průmyslu je však přesun od výroby produktů s nízkou přidanou hodnotou (boty, textil) k moderním průmyslovým odvětvím jako je elektronika, automobilový průmysl či moderní digitální technologie (Žídek, 2007).

Současná ekonomická pozice Číny je ovlivněna především odrazem ekonomických a politických reforem, které byly započaty v roce 1978. V důsledku prováděných reforem se čínská ekonomika postupně stává ve vztahu ke své velikosti ekonomikou výrazně otevřenou, tento fakt ukazuje graf 2.1.

Graf 2.1. Vývoj zahraničního obchodu na HDP v %



Zdroj: www.unstats.org (2011), vlastní zpracování

Zatímco v roce 1978 činil podíl zahraničního obchodu Číny na jejím hrubém domácím produktu 9,8 %, v roce 1990 to již bylo 33 % a do roku 2008 se tento podíl vyšplhal až na 72 %. To je podstatně větší otevřenost než v případě Japonska a Spojených států. Otevření se světu, jakož i intenzivně rostoucí příliv investic pomohly překonat nejen nedostatek domácích zdrojů, ale také určitou omezenost trhu pro čínské produkty. Oba faktory tak výrazně přispěly k rychlému růstu čínské ekonomiky.

Dynamika čínského exportu převyšuje dynamiku importu a přispívá tak k vysokému obchodnímu přebytku Číny. Hlavními vývozními partnery jsou USA a Evropská unie. Výrazné přebytky obchodní bilance vypovídají o tom, že Čína se stává faktickou „továrnou světa“. Zároveň je tato skutečnost i důsledkem podhodnocení čínské měny, která byla vázána na kurz dolaru od roku 2005 až do června 2010. Odhaduje se, že ono podhodnocení činí 30 až 40 %, což může do budoucna způsobit určité komplikace v podobě masivního zvyšování cen energetických komodit a průmyslových surovin, jež způsobí růst míry inflace a ochabnutí rychlého tempa růstu čínské ekonomiky (www.cia.gov, 2011).

Čína byla stejně jako Indie jedna z mála zemí, kterou významně nezasáhla globální finanční krize. Sice došlo ke snížení zahraniční poptávky, ale čínská ekonomika se s tímto dokázala poměrně rychle vyrovnat a už v roce 2010 byl ekonomický růst na hodnotě 10 %. Jedním z pozitivních faktorů byla úvěrová důvěryhodnost Číny díky stimulační politice prováděné čínskou vládou.

2.5. Budoucí vývoj ve světové ekonomice

Odborníci předpokládají, že ve středně až dlouhodobém horizontu by měla světová ekonomika pokračovat ve své růstové dynamice. Rozdíl bude v tom, že do popředí světové ekonomiky se dostanou země s výrazným ekonomickým růstem, jako jsou v současné době Čína nebo Indie. Ty v posledních letech dokazují, že i rozvojové země dokážou předejnat země, jako jsou Japonsko nebo Evropská unie.

Obecně se předpokládá další růst ekonomické síly asijských zemí, které úspěšně dohánějí vyspělé státy. Podle odhadů Maddisona (2007) by se Čína mohla v roce 2018 stát největší ekonomikou světa, na druhém místě by bylo USA a na třetím místě by mohla být Indie, viz tabulka 2.4. Vzhledem k velikosti své populace bude nadále vykazovat nízkou míru ekonomické úrovně ve srovnání se současnými vyspělými ekonomikami.

Tab. 2.4 Pět největších ekonomik v roce 2030

Země	2003			2030		
	HDP v mld. USD	Populace v milionech	HDP/obyv v USD	HDP v mld. USD	Populace v milionech	HDP/oby v USD
Čína	6 188	1 288	4 083	22 983	1 458	15 763
USA	8 431	290	29 037	16 662	364	45 774
Indie	2 267	1 050	2 160	10 074	1 421	7 089
Japonsko	2 699	127	21 218	3 488	116	30 072

Zdroj: Maddison, (2007), s. 343, vlastní úprava

Je však zřejmé, že růst těchto zemí v následujících dekáдах zpomalí, jak uvádí Maddison (2007). Protože v těchto zemích bude docházet ke změnám věkové struktury, kdy dojde ke zvýšení počtu obyvatel nad 60 let a tím pádem se sníží počet ekonomicky aktivního obyvatelstva. Další změna bude muset nastat v eliminaci negativních dopadů na životní prostředí, což v případě Číny či Indie budou nemalé finanční náklady, ale také budou nutné investice do oblastí, které doposud tyto státy nepovažovaly za důležité, např. periferní oblasti, venkov atd.

Nejistou budoucnost má před sebou i Latinská Amerika, kde řada zemí od počátku nového tisíciletí prošla výraznými ekonomickými i politickými změnami, mezi nimiž je

možné zdůraznit i příklon k socialistické, respektive k výrazně sociálně založené ekonomice. Některé země jako Venezuela či Bolívie dokonce přistoupily k nacionalizačním opatřením zejména ve významných odvětvích jako jsou těžba ropy či zemního plynu (Cihelková a kol., 2009).

V případě Afrického kontinentu se názory na vývoj různí. Např. IBRD předpokládá, že dojde k prohloubení chudoby, naproti tomu Cihelková a kol. (2009) předpokládá, že by mělo dojít k výrazným změnám hlavně v oblasti ekonomického vývoje a snížení chudoby. To vše však bude záležet na vnitřních a vnějších reformách, ale především na politické stabilitě tohoto kontinentu.

Je zřejmé, že v posledních dekadách i samotný systém světové ekonomiky doznává výrazných změn, které budou pravděpodobně nadále pokračovat. Do budoucna bude hrát stále větší roli úroveň a dynamika vědecko-technického pokroku. Zásadní bude vývoj v sektoru služeb, který je dnes vedoucím sektorem v ekonomice většiny zemí. Další důležitou výzvou, která je spojena s růstem počtu obyvatel, zejména v rozvojových zemích, bude inovace v zemědělství, zvýšení produktivity práce. Rozvinuté země budou muset čelit výzvě v podobě velmi rychlého stárnutí obyvatelstva a komplikacemi s tím související.

Díky postupující globalizaci, která bude propojovat další sféry světové ekonomiky včetně vědy a techniky, budou vyvstávat nové problémy, ale i výzvy.

3 Čínská ekonomika a její výkonnost

V této kapitole se budu zabývat vývojem čínské ekonomiky nejprve z historického hlediska, a poté budu popisovat aktuální vývoj a postavení ve světové ekonomice.

Čína, už jen tento pojem vzbuzuje mnoho otázek a výzev, které se této ekonomiky týkají. Je to nejlidnatější stát světa, který má přes 1,34 miliard obyvatel. Je typická svým hybridním typem ekonomiky, který v sobě spojuje tržní principy s centrálně řízenou ekonomikou. V současnosti svou ekonomickou silou předběhla i takové státy jako Japonsko či Evropská unie. Předpokládá se, že pokud bude pokračovat tímto tempem, tak v horizontu několika let bude stát na vrcholu světového hospodářství a bude udávat hospodářské tempo. Jen budoucnost ukáže, zda se předpovědi naplní či nikoli, nebo zda problémy, která tato ekonomika má, jako např. stárnoucí obyvatelstvo, otázka dodržování lidských práv, podhodnocování měny a podobně, ji naopak „strhnou“ z toho výslunní.

3.1. Historický vývoj čínské ekonomiky – od císařství k centrálně tržní ekonomice

Čínská historie sahá několik tisíc let zpátky, kdy zemi vládli císařové. Země byla po dlouhou dobu vedoucí civilizací s relativně vysokou životní úrovní i pokročilými technologiemi. Všechny západní země, byly svým vývojem daleko za ní. Obrat nastal v průběhu 19. a 20. století, kdy zemi zmítaly občanské války, velké hladomory, vojenské porážky a především okupace Japonskem.

V Číně přetrvávalo císařství až do roku 1911, kdy vznikla republika. Situace byla ovšem velmi nestabilní, protože zemi prakticky ovládali místní vládci, neboť centrální vláda byla velmi slabá a nebyla schopna zemi řídit. V tomto nestabilním období proběhlo několik občanských válek mezi nacionalisty¹² a komunisty, byť se jejich programy příliš nelišily. Výsledkem poslední, avšak stěžejní občanské války, která proběhla v letech 1946 – 1949, bylo vítězství komunistů a ústup nacionalismu na Tchaj-wan. Od roku 1949 panuje v této zemi komunismus a oficiální název je Čínská lidová republika (Židek, 2007).

¹² Taktéž se jim říkali Kuomintangové.

Ekonomický vývoj po 2. světové válce

Poté, co komunisté vyhráli občanskou válku a k moci se dostal Mao Ce-tung, komunisté začali prosazovat názory centrálního hospodářství a soběstačnosti. Hlavním cílem bylo zajištění pořádku ve městech a mobilizace úspor pro rozvoj průmyslu, zejména toho těžkého. Další významnou změnou byla pozemková reforma v zemědělství, kdy majetek statkářů byl rozdělen drobným zemědělcům. Jenže tento proces provázely obrovské nepokoje, které si vyžádaly tisíce zabitých statkářů.

Byť po roce 1949 zůstala poměrně velká část ekonomiky v soukromých rukou, což značně přispívalo k rychlé rekonstrukci země, v roce 1952 došlo k příklonu k sovětskému systému plánování a vznikly první pětileté ekonomicko-hospodářské plány.

V první pětiletce (1952 – 1957) došlo k plošné konfiskaci majetku a znárodnování, čímž rapidně narostl počet centrálně řízených podniků.¹³ Na vesnicích docházelo ke kolektivizaci, a na konci roku bylo v družstvech 88 % rolníků. Cílem tohoto počínání bylo, stejně jako v SSSR, uvolnit prostředky pro industrializaci. Důsledkem této politiky byl masivní pokles spotřeby a růst podílu investic na HDP.

Žídek (2007) poznamenává, že právě v době, kdy bylo potřeba vytvářet a dovážet nové technologie, se Čína právě naopak světu uzavřela a všechny zahraniční kontakty byly striktně zakázány. Což mělo za následek, že hospodářské výsledky nebyly nijak zvlášť oslnivé, ekonomický růst dosahoval v průměru 7 %, ale na druhou stranu se zlepšily hygienické podmínky obyvatelstva a poklesla negramotnost.

Období druhé pětiletky (1957 – 1962) bylo charakteristické roztržkou s SSSR, protože Mao Ce-tung kritizoval uvolnění vztahu se západem a přílišnou materiální podnícenost jako zdroj motivace pro obyvatele Sovětského svazu. Mao věřil v tzv. vlnový ekonomický vývoj, a proto vyhlásil politiku „vysokého skoku“, který měl Čínu přenést rovnou do komunismu a vést k dohnání vyspělých západních ekonomik. Dalším cílem bylo vymýtit egoismus a zavést kolektivní způsob života. Základem této strategie bylo vytvoření vesnických komun s několika tisíci obyvateli, které by měly být soběstačné ve všech směrech.¹⁴ Výsledky však

¹³ V roce 1953 jich bylo 2300 a o 3 roky později jich bylo již 9300.

¹⁴ Komuny měly například samy vyrábět i metalurgické výrobky, železo ocel apod.

byly katastrofální, zpočátku docházelo k hospodářskému růstu, ale v roce 1962 bylo HDP nižší o 13 % než v roce 1958. V 60. letech vypukl hladomor, který připravil o život několik milionů lidí, a v důsledku toho bylo kolem 30 milionů obyvatel posláno zpět na venkov, protože je města nedokázala uživit. Dalším problémem byl populační růst, který byl značně podceněn a nebyl chápán jako překážka ekonomického růstu (Židek, 2007).

Po těchto neúspěších došlo v letech 1962 – 1966 k uvolnění politiky. Byly zavedeny motivační prostředky pro zaměstnance, snížila se nuceně vysoká investiční kvóta a zvýšil se podíl spotřeby na HDP. Ovšem toto období mělo jen krátké trvání, neboť už v roce 1966 Mao vyhlásil tzv. velkou proletářskou kulturní revoluci. Tímto krokem se snažil opět upevnit svou moc v zemi a prosadit kult vlastní osoby. Toto počínání mělo za následek eliminaci vlastnických funkcionářů a politických odpůrců, což vedlo k „převýchově“ obyvatelstva. Hybnou silou té doby byly tzv. Rudé gardy, což byly skupiny studentů a dělníků, kteří ovládali politickou moc v zemi. Jejich hlavní náplní byla terorizace úředníků, učitelů, manažerů a podobných vzdělaných lidí, které vysílali na nucené práce na venkov. Nicméně ztráty na životech nebyly tak výrazné, jako v druhé pětiletce. Co se týče ekonomického růstu např. Židek (2007) odhaduje, že se pohyboval okolo 2 % ročně, což bylo výrazně méně, než jaký byl růst obyvatelstva. V průmyslové výrobě byly výsledky ještě horší, protože hodnoty byly o 12 % nižší než v roce 1966.

Tato etapa „kulturní revoluce“ trvala 3 roky, jedinou fungující silou byla armáda, která postupně potlačila moc Rudé gardy a k moci se opět dostala Komunistická strana a situace se relativně stabilizovala. Po smrti Mao Ce-tunga v roce 1976 se od jeho teorií upustilo a postupně byly nastolovány reformy, které měly za úkol nastartovat ekonomický růst.

Vlna ekonomických reforem po roce 1978

Teng Siao-pchinga lze považovat za hlavního tvůrce čínských reforem a otevírání se světu. Tyto reformy se týkaly čtyř odvětví: průmyslu, zemědělství, vědy a techniky a vojenství, a proto se označují jako „čtyři modernizace“. Veškeré reformní kroky byly a jsou realizovány tzv. gradualistickou metodou. Největším plusem bylo, že tyto reformy byly aplikovány experimentálními postupy, od kterých se v případě neúspěchu upouštělo (Lebiedzik a kol., 2007).

Reforma celé ekonomiky začala v zemědělství, neboť tento sektor je pro ekonomiku klíčový, protože zaměstnával největší počet ekonomicky aktivního obyvatelstva. Lidé byli uvolňováni z komun a byl zaveden systém tzv. domácí odpovědnosti. Což znamenalo, že jednotlivé rodiny mohly půdu volně používat a obhospodařovat, ale vlastnictví zůstávalo družstevní. Zemědělcům bylo povoleno najímat pracovní síly, a to až do počtu 100 zaměstnanců, díky čemuž vznikaly velké zemědělské jednotky. Významnou změnou byl fakt, že zemědělci sice stále museli odvádět část své produkce státu za předem stanovenou cenu, ale zbytek mohli prodat na trzích (www.geo-asie.cz, Petr Wolf, 2011).

Oblastí, ve kterých docházelo ke změnám, byla spousta. Jednou z prvních, které ovlivnily alokaci zdrojů, bylo, že vláda přestala kontrolovat ceny. I když z počátku byl postup velmi opatrný a postupovalo se tzv. duálním systémem.¹⁵ Nejdříve byly liberalizovány ceny spotřebních statků a zemědělských komodit, v ostatních odvětvích tento stav nastal až postupem času.¹⁶ Další oblastí změn byla vlastnická struktura, kde docházelo k privatizaci, i když tento pojem se v Číně nesměl používat. Od roku 1988 vzniká soukromý sektor, byť stále existují podniky, které jsou vlastněny a dotovány státem. Největší problém je, že tyto podniky jsou neefektivní a v důsledku konkurence na trzích i velmi ztrátové, mimo to je asi 20 % zaměstnanců v těchto firmách zcela nadbytečných (Židek, 2007).

Trh práce prošel výrazným systémem změn. V první řadě bylo umožněno materiální odměňování pracovníků, snadnější propouštění zaměstnanců a v poslední řadě stěhování obyvatelstva z venkova do měst. Byly zavedeny limity pro přistěhování a to 9 milionů osob ročně. Být jsou tito přistěhovalci bráni jako podřadní, jsou nutní jako nová pracovní síla pro další rozvoj.

Jedním z nejproblémovějších sektorů byl a stále zůstává bankovní sektor. Protože v tomto odvětví mají dominantní roli 4 velké státní banky:

- Industrial and Commercial Bank of China
- Bank of China
- Agricultural Bank of China

¹⁵ Podniky stále musely dodávat produkci státu na původní plánované úrovni, ale zároveň mohly na novém volném trhu prodávat za deregulované ceny a tím pádem dosahovat zisku. Čímž postupně docházelo k liberalizaci všech trhů.

¹⁶ Výjimkou byl rok 1993, kdy byla vysoká inflace (podle IMF byla 14, 7 %), což zapříčinilo opětovné zavedení kontroly cen. Výjimkou byly pouze firmy se zahraniční účastí.

- China Industrial Bank

Tyto banky nebyly v minulosti nezávislé a vláda na ně vyvíjela tlak, aby půjčovaly pouze vybraným podnikům. Tento problém se snaží vláda řešit několika koly oddlužení. V roce 1984 došlo k přijetí významné reformy centrální banky, a to z toho důvodu, aby se začala podobat standardním centrálním bankám. Centrální banka byla reformovaná ještě dvakrát a to z toho důvodu, aby nedocházelo k jejímu ovlivňování komunistickou vládou a magnáty, kteří si v minulosti financovali své projekty právě přes ni. Od roku 1994 dochází k zavedení jednotného směnného kurzu vůči volně směnitelným měnám a je zavedena jednotka juan.¹⁷ Liberalizace transakcí však stále neproběhla. Tyto měnové opatření Čína uskutečnila z toho důvodu, že v roce 2001 vstoupila do WTO. Světová organizace jí udělila podmínku, že musí otevřít bankovní sektor zahraniční konkurenci. I když tuto podmínku splnila a na bankovním trhu jsou zahraniční pobočky bank, zahraniční subjekty mají možnost získat maximálně čtvrtinový podíl v čínské finanční instituci, a proto je možnost jejich vlivu na finančním sektoru dosti diskutabilní, jak uvádí Židek (2007).

Co se týče restrukturalizace průmyslu, tak i zde byl zaveden duální systém, díky kterému se průmyslová výroba mohla vyvíjet. V současné době je svět zaplaven čínskou produkcí a to hlavně díky tomu, že Čína je charakteristická svou nízkou cenou pracovní síly. Což ji umožňuje být konkurenceschopnější na světových trzích, zejména v odvětvích jako je textil nebo obuv. V posledních letech se však čínská vláda snaží prosadit ve zpracovatelském průmyslu hlavně v telekomunikacích a elektronice. Přetrvávajícím problémem však zůstává samotná produkce surovin, protože čínská ekonomika má své specifické potřeby a nároky, které je velmi náročné uspokojit. Proto má čínská poptávka významný vliv na světové trhy včetně ropy.

Zahraniční investice, to je oblast, která před rokem 1978 byla naprosté tabu. Teng si byl moc dobře vědom, že pokud se chce Čína někdy v budoucnu stát velmocí a dosáhnout vysokého ekonomického růstu, budou tyto investice velmi důležité. Z tohoto důvodu otevřela Čína své trhy již v roce 1978, ale objem těchto investic byl naprosto mizivý, ale v roce 2010 tento objem představoval 278,9 miliard amerických dolarů (www.cia.gov, 2011)

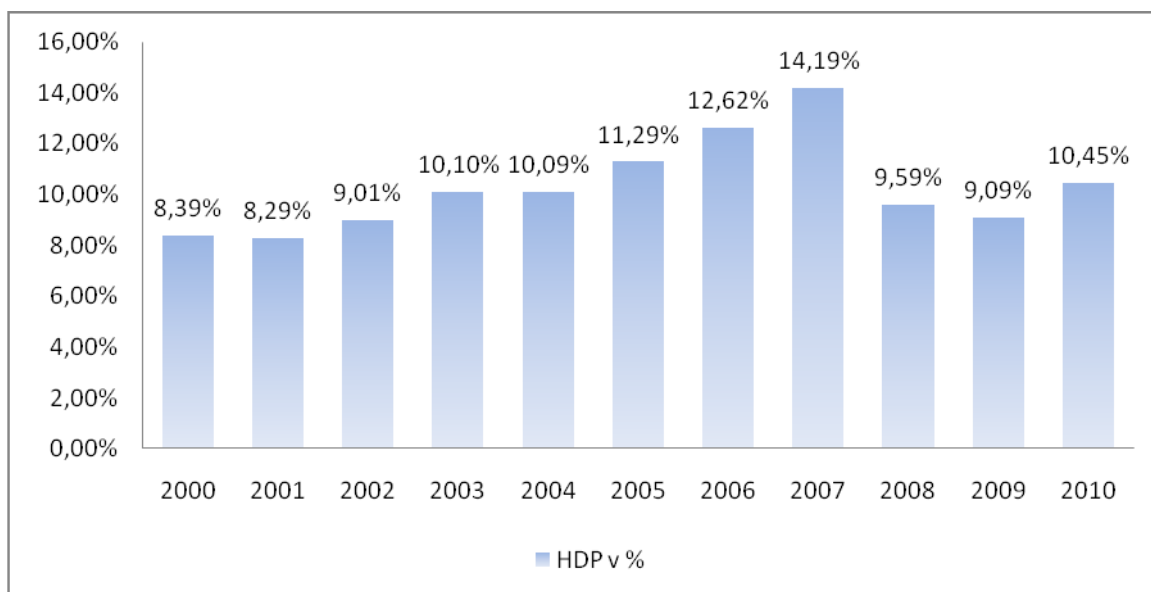
¹⁷ V současné době je čínská vláda stále kritizována za to, že juan je stále podhodnocený, což vede k obrovským přebytkům obchodní bilance.

Tyto investice plynou převážně do tzv. zvláštních ekonomických zón.¹⁸ Tyto oblasti mají speciální podmínky pro export, import a zahraniční kapitál. Je zde možné bezcelně dovážet suroviny a zboží pro výrobu, největší zvýhodnění mají technologie, dále společnosti jsou na určitou dobu osvobozeny od DPH apod.

3.2. Současný hospodářský vývoj

V současné době je čínská ekonomika druhou největší a nejsilnější na světě. Tuto pozici si vydobyla svým rychlým a silným ekonomickým růstem, který byl nastartován ekonomickými reformami, které byly zmíněny výše. Tento růst je možno pozorovat v grafu 3.1.

Graf 3.1 Vývoj HDP v % v letech 2000 - 2010



Zdroj: www.imf.org, 2011, vlastní zpracování

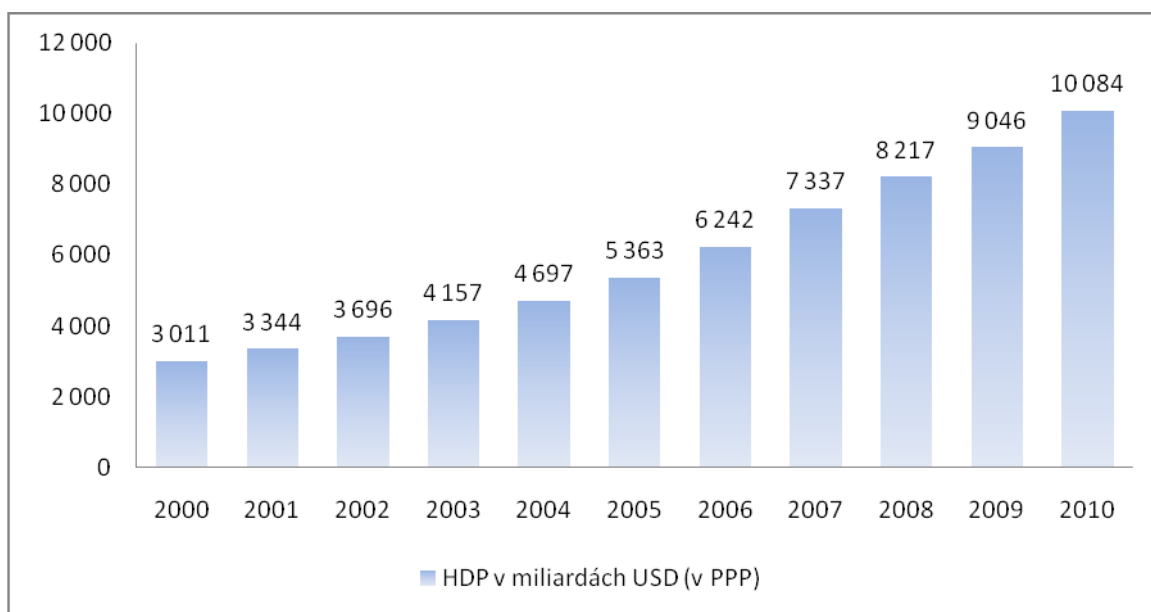
Průměrné tempo růstu se pohybuje kolem 9 – 10 % ročně, což je výrazně vyšší hodnota než jakou vykazuje Triáda. Názory na budoucnost se však liší. V minulosti se mnozí odborníci domnívali, že Čína toto tempo růstu neudrží. Posledních 10 let však ukazuje, že i finanční krize v letech 2007 - 2009, která zlomila všechny vyspělé země včetně Spojených států, tuto ekonomiku jen posílila a ekonomický růst jde stále stejným tempem. Je nutné podotknout, že tento růst byl v mnohém podporován vládní finanční injekcí ve výši 586 mld

¹⁸ V roce 1980 byly zřízeny 4 speciální ekonomické zóny a 14 přístavů, které jsou brány jako otevřená města a tyto zóny neustále rostou.

(www.idnes.cz, 2011). USD ve prospěch stimulace investic a zachování ekonomického růstu. Tento stimul byl převážně použitý na vlastní infrastrukturální projekty, jako jsou výstavba letišť, dálnic, železniční trati, nové kapacity pro bydlení, které mají zajistit příliv nových investic a s tím spojený růst země.

V horizontu deseti let předstihla Čína velikostí HDP všechny vyspělé státy včetně Německa, Kanady, Francie či Velké Británie a v roce 2007 se stala světovou “trojkou“ a pouhé 3 roky ji stačily, aby se dostala do stínu USA a předběhla Japonsko.

Graf 3.2 Vývoj HDP v miliardách USD v letech 2000 - 2010



Zdroj: www.imf.org, 2011, vlastní zpracování

Co se týče hrubého domácího produktu, tak v roce 2010 byla tato hodnota 10 084 miliard amerických dolarů, což v horizontu deseti let tento ukazatel vzrostl 3 krát. Sice stále nedosahuje hodnot jako Spojené státy¹⁹, ale velmi rychle je dohání. Tento ukazatel je do jisté míry závislý na velikosti exportu země a s tím spojenou poptávkou v zahraničí.

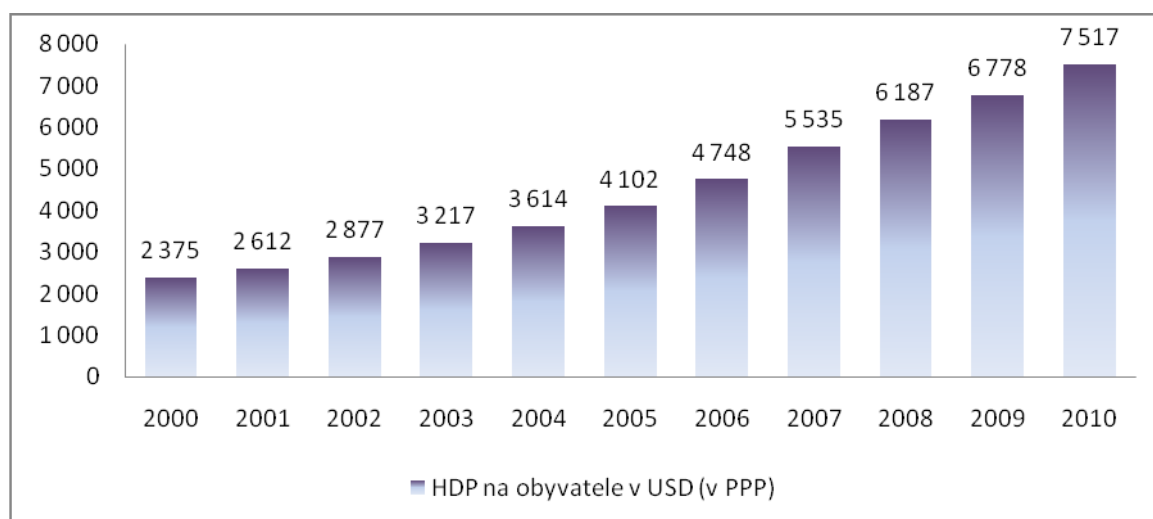
I přes svůj vysoký hospodářský růst v minulých letech patří Čína z hlediska ukazatele hrubého domácího produktu na obyvatele měřeného v paritě kupní síly mezi rozvojové státy. Od roku 2000, kdy tento ukazatel byl pouhých 2 375 amerických dolarů na osobu, vzrostl na

¹⁹ Za rok 2010 bylo HDP 14,72 bilionů USD.

7 517 amerických dolarů na osobu v roce 2010, ale v porovnání s ekonomikami Japonska, USA či Evropské unie je několikanásobně nižší.

V těchto ekonomikách se hrubý domácí produkt na obyvatele pohybuje v průměru 40 000 USD, což je 5 krát více než v Číně. Odstranění tohoto rozdílu bude pro čínskou ekonomiku velmi obtížné a bude potřeba ještě mnoha opatření a reforem. V této souvislosti je třeba taktéž připomenout tzv. index lidského rozvoje. Což je ukazatel, který v sobě skrývá hodnocení několika jak ekonomických, tak sociálních oblastí, jako jsou např. přístup ke vzdělání, kvalita zdravotní péče či očekávaná délka života. Toto hodnocení jen potvrzuje fakt, že tato ekonomika ještě stále patří mezi rozvojové, neboť čínský index má hodnotu pouze 0,772 za rok 2009, což ji řadí na 92. místo z celkových 180 měřených zemí.²⁰

Graf 3.3 Vývoj HDP na osobu v USD (měřeno v PPP)



Zdroj: www.imf.org, 2011, vlastní zpracování

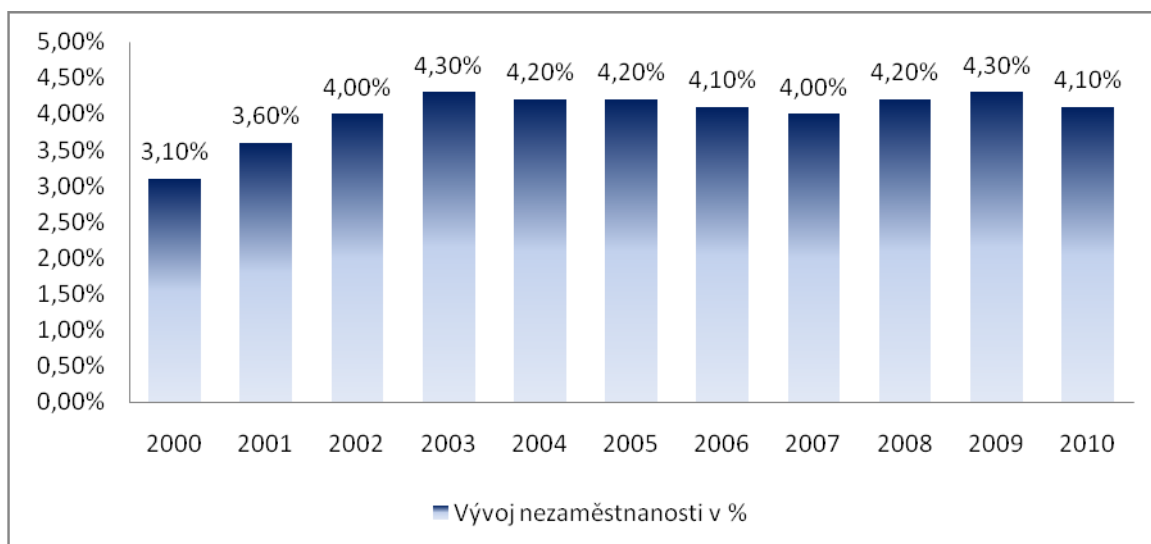
Na druhou stranu je nutné říci, že i když Čína svým HDP na obyvatele patří mezi rozvojové ekonomiky, díky neustálému ekonomickému růstu se snižuje počet obyvatel, kteří žijí pod hranicí chudoby. Např. v roce 1978, kdy započaly reformy, pod hranicí chudoby žilo přes 53 % obyvatel Číny, v roce 2010 se tato hodnota nachází na 2,8 % (www.cia.gov, 2011).²¹

²⁰ Toto měření provádí OSN a státy jako USA nebo Japonsko mají hodnotu indexu okolo 0,96.

²¹ Nicméně podle neoficiálních čínských statistik, se pod hranicí chudoby nachází více jak 21,8 milionů venkovských obyvatel, kteří mají méně než 90 dolarů za rok a dalších 35, 5 milionů obyvatel žijících na venkově, kteří žijí pod oficiální hranicí lidí s nízkým příjmem, kteří mají méně než 125 dolarů za rok.

Dalo by se říct, že vysoký ekonomický růst je pro čínskou ekonomiku nutný, neboť by ekonomika nebyla schopna absorbovat příliv nové pracovní síly na trh práce – podle Žídka (2007) kdyby průměrný růst klesl pod hranici 6 %, došlo by k prudkému zvyšování nezaměstnanosti.

Graf 3.4 Vývoj nezaměstnanosti v % v letech 2000 - 2010



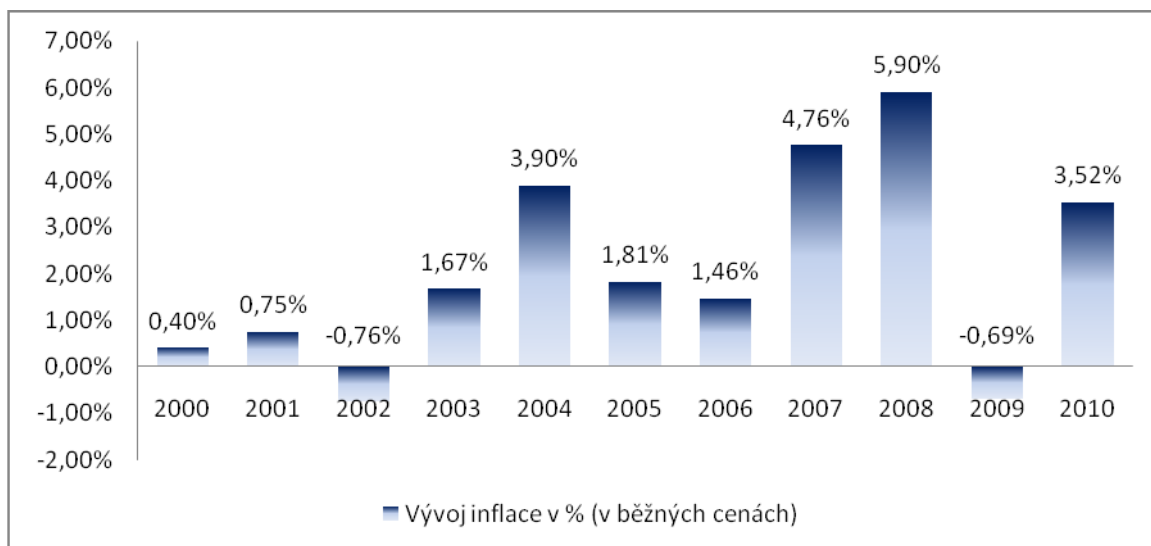
Zdroj: www.imf.org, 2011, vlastní zpracování

Byť celková nezaměstnanost je nízká, jak je patrné z grafu 3.4, neplatí to pro všechny oblasti a regiony. Především venkov a vesnické oblasti se potýkají s vysokou nezaměstnaností, odhaduje se okolo 180 milionů lidí, ale jak je známo, tyto informace jsou spíše spekulativní, neboť Čína, je známá svými upravenými statistikami. Především čínští zemědělstí pracovníci nejsou ve statistikách o nezaměstnanosti vůbec zahrnuti, protože vláda předpokládá, že se dokážou uživit sami a to z toho důvodu, že k tomu mají dostupné prostředky (www.cinsky.cz, 2011). Další skupinou lidí, kteří ve statistikách vůbec nefigurují, jsou dělníci, kteří byli propuštěni ze státních dolů, ale doposud pobírají téměř 70 % svého původního platu.

Dalším problémem, se kterým se v současnosti čínská vláda potýká, jsou studenti. Ti sice jsou ve statistikách zahrnuti, ale vzhledem k tomu, že každým rokem jich studium dokončí miliony, není pro ně dostatek kvalifikovaných pracovních míst. A vláda se obává možných nepokojů. Např. v roce 2010 ukončilo vysokou školu 5,6 milionů studentů a z toho jich na konci roku nemělo práci 1, 5 milionů.

Jedním z dalších úspěchů čínské ekonomiky je, že se jí daří poměrně dlouhodobě udržovat stabilní cenou hladinu, viz graf 3.5. Existují výjimky, jako byl roky 2002 a 2009, kdy ekonomiku postihla deflace. Největším skokem za sledované období byl rok 2008, kdy byla inflace 5,9 %, ale v tomto roce došlo k největšímu růstu cen potravin, které tvoří více jak $\frac{3}{4}$ spotřebitelského koše.

Graf 3.5 Vývoj inflace v % v letech 2000 - 2010



Zdroj: www.imf.org, 2011, vlastní zpracování

V roce 2010 se inflace ustálila na 3,52 %, proto se centrální banka Číny, rozhodla zvýšit povinné minimální rezervy komerčních bank, aby stáhla přebytečné peníze z oběhu, které tlačí ceny vzhůru. Podle názoru odborníků by však měla zakročit ještě razantněji, neboť dochází ke spekulativnímu zvyšování cen potravin v důsledku nedostatečného zásobování, což má za následek, že některé větší města zavedly přímou kontrolu cen potravin. Další problém, který se vyskytl v posledních letech, je, že dochází k růstu cen nepotravinářského zboží, díky čemuž dochází ke zvyšování mezd a cen komodit (www.financninoviny.cz, 2011).

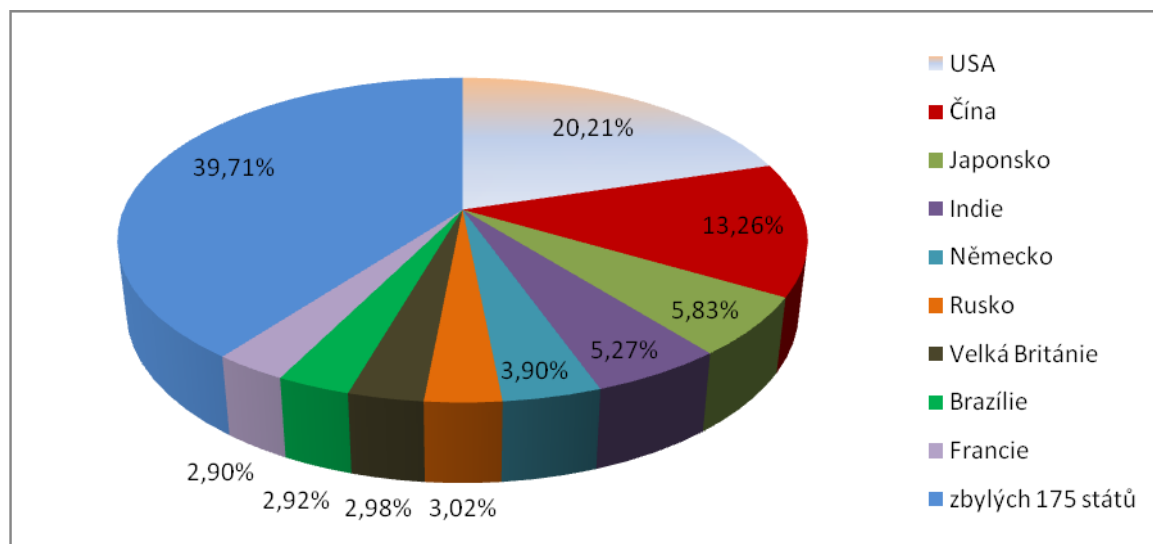
3.3. Postavení čínské ekonomiky na světových trzích

Vliv čínské ekonomiky na světové trhy rok od roku roste. V současné době je největším exportérem, svým ekonomickým růstem předešla i Japonsko, byť odborníci poukazují na to, že tyto informace mohou být zkreslené z toho důvodu, že Čína nezveřejňuje

sezonně upravená data (www.idnes.cz, 2011). Všechny tyto klady i zápory poukazují na to, že tato země je a nejspíš i bude významným hráčem na světových trzích a ve světové ekonomice jako celku.

Za rok 2010 bylo světové HDP 74 004 miliard USD, z toho se čínský hrubý domácí produkt podílel 13,26 %, což z něj dělá 2 největší ekonomiku světa, viz graf 3.6. Jak již bylo zmíněno, v roce 2010 svým objemem HDP předběhla i Japonsko. Podle světových odborníků, pokud poroste průměrným tempem 10 % ročně, tak se v roce 2050 předběhne Spojené státy a stane světovou velmocí (www.idnes.cz, 2011).

Graf 3.6 Podíl na světovém HDP v %

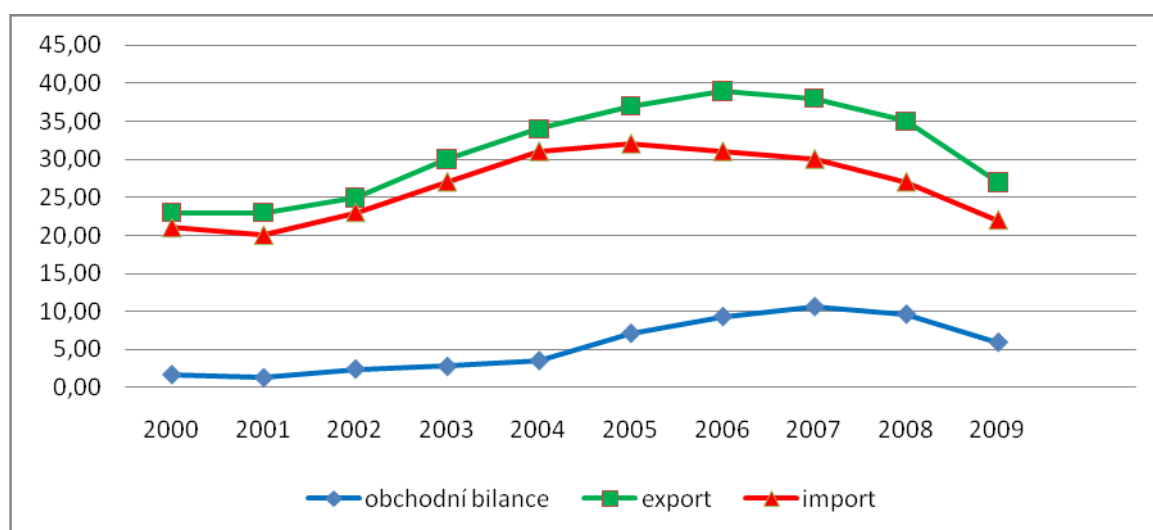


Zdroj: www.imf.org, 2011, vlastní zpracování

Jedním z hlavních zdrojů ekonomického růstu je zahraniční obchod. Čína je jedna ze zemí, která skoro třetinu své produkce vyváží a díky tomu se stává výrazně otevřenou ekonomikou.

Dynamika čínského exportu převyšuje dynamiku importu a přispívá tak k vysokému obchodnímu přebytku, jak je možno vidět v grafu 3.7. V tomto grafu je porovnán vývoj exportu, importu a obchodní bilance. Je patrné, že export jasně převyšuje import a díky tomu vytváří kladnou obchodní bilanci, která každým rokem roste.

Graf 3.7 Vývoj obchodní bilance v % (% z HDP)



Zdroj: www.worldbank.org, 2011, vlastní zpracování

Čína je největším světovým vývozcem za rok 2009 a na celkovém světovém exportu se podílí 9,6 %, za ní jsou Německo i Spojené státy. Což ve srovnání s rokem 1990, kdy se podílela pouze 1,6 %, představuje velký skok a jasnou známkou toho, že je Čína významnou součástí světového obchodu. V současné době jsou jejím hlavním vývozním zbožím elektrické a jiné elektronické zařízení včetně zařízení na zpracování dat²², oblečení, textil, železo a ocel a optické a zdravotnické vybavení (www.cia.gov, 2011).

V případě importu, se Čína nachází na druhém žebříčku pomyslného světového pořadí s podílem 7,6 %, jediným státem, který má větší obrát jsou Spojené státy. V případě importu je tento nárůst značný, neboť před vstupem Číny do WTO v roce 2001 byl podíl necelé 1 %. Celkově musí Čína dovážet hlavně kancelářské stroje, optické a zdravotnické vybavení, chemikálie, kovové rudy, ale především ropu a minerální paliva, neboť čínská výroba je jedna z nejvíce energeticky náročných výrob na světě. A spotřeba těchto důležitých komodit neustále roste.

V následující tabulce 3.1 jsou uvedeni nejdůležitější obchodní partneři za rok 2010, kteří nejvíce obchodují s Čínou.

²² Např. vyrábí se zde více jak pětina veškeré elektroniky světa a pětina mobilní telefonů.

Tab. 3.1 Největší obchodní partneři Číny za rok 2010

Export	Import
Spojené státy americké	EU
EU	Japonsko
Hongkong	Hongkong
Japonsko	Jižní Korea
Jižní Korea	Spojené státy americké

Zdroj: www.cia.gov, 2011, vlastní zpracování

Postavení ve světovém obchodě jasně napovídá, že Čína si jednoznačně uvědomuje, že je nutné, aby své výrobky umístila do zemí, ve kterých budou mít potenciálně velkou poptávku. Na druhé straně díky vstupu do WTO v roce 2001 byl liberalizován vstup na světové trhy pro čínské výrobky, avšak v některých zemích to vedlo k protekcionalistickým tendencím a využívání dočasných ochrannářských opatření dohodnutých při přístupovém jednání. Tyto obavy jsou, jak se ukazuje v posledních letech opodstatněné, neboť Čína nemá dostatečně vyřešen problém duševního vlastnictví a světové trhy zaplavuje levnými padělkami světoznámých značek. Největším problémem ovšem je, že se Čína tento fakt ani nepokouší zastírat, jen konstatuje, že není schopna s touto spornou otázkou bojovat (Yueh, 2010).

Investiční příležitosti jsou jednou z oblastí, která láká firmy ze všech zemí světa. Jen za rok 2010 byl tento objem přímých zahraničních investic přes 278,9 miliard USD, a to i přes to, že v posledních letech dochází ke zdražování pracovní síly, která byla v minulosti největším lákadlem. V současné době dochází k přesunu investic dál do vnitrozemí a to z toho důvodu, že zde je pracovní síla i náklady nadále nižší než na pobřeží. Což zároveň nahrává čínské vládě, pro kterou je rozvoj těchto oblastí prioritou. Jediným odvětvím, nad kterým visí otazník, jsou pro zahraniční firmy fúze a akvizice, protože čínská vláda zavedla nová pravidla, aby zabránila ohrožení národní²³ bezpečnosti, ale jak sami dodávají, tyto pravidla budou v plném souladu s pravidly WTO (www.patria.cz, 2011).

²³ Odborníci tvrdí, že se jedná o opatření čínské vlády, k zamezení rozšíření západního vlivu do vnitrozemí.

3.4. Slabé stránky čínské ekonomiky

Rychlý ekonomický růst v této specifické zemi sebou přináší i určité problémy. Ekonomický vzestup klade vysoké požadavky na infrastrukturu, dopravní systém a energetické zdroje, ale ve všech těchto oblastech existuje v čínské ekonomice jedno velké „ale“. Co se týče energetických zdrojů, je v Číně dominantním zdrojem černé uhlí, které je charakteristické nízkou efektivitou, ale obrovským znečištěním životního prostředí. Nedostatek zdrojů energie se vláda snaží řešit i novými zdroji, což má za následek vznik mamutích projektů, jako např. přehrazení řeky Yangtze, z čehož vzniklo vodní dílo Tři soutěsky nebo Žluté řeky.

Dalším významným problémem, který je také spojen s ekonomickým růstem, je zvětšování ekonomických rozdílů mezi venkovem a městem a taky mezi jednotlivými provinciemi. Největší rozdíly jsou ovšem mezi soukromým sektorem a státním sektorem, kde se mzdy liší velice výrazně. Což podporuje růst korupce, která je tímto trendem jen podporována. V indexu vnímání korupce²⁴ se Čína umísila na 79 místě s indexem 3.9 z evidovaných 180 států (www.transparency.org, 2011). Příkladem slabého institucionálního zázemí země je neustále porušování práv duševního vlastnictví, které bylo zmíněno již výše.

Avšak největší problém, který by tuto ekonomiku mohl opravdu ohrozit, je politika jednoho a s tím spojené rychlé stárnutí obyvatelstva. V současné době připadá na jednoho člověka v post produktivním věku 6 lidí v produktivním věku, ale již v roce 2050 bude tento poměr jednu ku jedné. Pokud by se tato prognóza opravdu naplnila, mělo by to pro Čínu katastrofální dopad, protože by v této ekonomice byl nedostatek pracovní síly, která by zabezpečila chod ekonomiky.

Podle článku z www.patria.cz (2011) je další hrozbou přílišná expanze úvěrů a s tím spojené zadlužování obyvatelstva, včetně růstu státního dluhu, který byl v roce 2009 více jak 1,5 miliard USD. Tento dluh vznikl díky megalomanským projektům, pro které nebyli nalezeni investoři, a proto byly financovány ze státních peněz.

Dalším tématem, jež ČLR intenzivně projednává s ostatními státy, je otázka přiznání statutu tržní ekonomiky. Brazílie, ASEAN, Nový Zéland, Argentina a Švýcarsko tak již

²⁴ Při prokázané korupci jsou uvalovány tresty smrti.

učinily, v jednáních s EU či USA patří tato otázka ke klíčovým bodům. Stále však tato věc není vyřešena, protože Čína stále nemá dostatečně otevřený trh, není dokončena reforma státních podniků, závazky vůči WTO nejsou náležitě splněny a ČLR své ústupky kompenzuje netarifními opatřeními bránícími exportu do země. Proto tyto dvě velmoci stále váhají, zda ji status tržní ekonomiky přiznat, či nikoli.

Posledním z mnoha problémů, která tato země má, je ožehavá otázka Tibetu, či porušování lidských práv. V obou případech Čína tvrdě zakročuje nejen proti vlastnímu obyvatelstvu, ale dokáže i takovým velmocím jako USA nebo EU dát jasně najevo, že do těchto věcí nemají co zasahovat.

3.5. Konkurenceschopnost Čínské lidové republiky

Konkurenceschopnost je jednou z oblastí, která určuje postavení zemí na světových trzích. Tento ukazatel je hodnocen roční zprávou Global Competitiveness report, která je vydávána každý rok. Je zde vytyčeno 12 hlavních oblastí, které se hodnotí a jsou známkovány od 1 po 7. Zpráva o globální konkurenceschopnosti hodnotí schopnost zemí zabezpečit vysokou úroveň prosperity pro své občany. Sleduje fungování veřejných institucí, analyzuje hospodářskou politiku a zabývá se dalšími faktory, které podmiňují udržitelný hospodářský růst ve střednědobém období.

V tomto hodnocení Čína každým rokem roste, jak je patrné z následující tabulky 3.2. Za poslední 4 roky čínská konkurenceschopnost poskočila o 7 míst, což je více než slušné. Hodnocení všech 12 pilířů je uvedeno v následující tabulce a pro své hodnocení jsem si vybrala pouze nejlépe a nejhůře hodnocené oblasti.

Nejlepšího postavení dosahuje ve velikosti trhu, kde se nachází na druhém místě ve světovém žebříčku a index má hodnotu 6.71, v tomto pilíři se hodnotily pouze dva faktory a to index velikosti domácího trhu a index velikosti zahraničního trhu. Druhým nejlepším výsledkem je pilíř číslo 3., tedy v makroekonomická rovnováha, kde má index 6.11. V tomto případě se hodnotila fiskální politika, státní rozpočty apod. Nejlépe hodnocenou oblastí tohoto pilíře byly náklady vládní regulace a nejhorší oblastí byla výkonnost statutární moci, která je neustále kritizována za korupci, a narůstají byrokratické jednání.

Tab. 3.2 Postavení ve světovém žebříčku GCI

	Pořadí ze 139 zemí	Skóre 1 - 7
GCI 2010 - 2011	27	4.84
GCI 2009 - 2010	29	4.7
GCI 2008 -2009	30	4.7
GCI 2007 -2008	34	4.6
Hlavní požadavky		
1.pilíř: Instituce	49	4.37
2.pilíř: Infrastruktura	50	4.44
3.pilíř: Makroekonomická stabilita	4	6.11
4.pilíř: Zdraví a základní vzdělání	37	6.16
5.pilíř: Vzdělání a praxe	29	4.63
6.pilíř: Efektivnost trhu se zbožím	43	4.4
7.pilíř: Efektivnost trhu práce	38	4.7
8.pilíř: Rozvoj finančního trhu	57	4.28
9.pilíř: Technologická vybavenost	78	3.44
10.pilíř: Velikost trhu	2	6.71
11.pilíř: Obchodní sofistikovanost	41	4.34
12. pilíř: Inovace	26	3.92

Zdroj: www.weforum.org, 2011, vlastní zpracování

Nejhorším pilířem čínské ekonomiky se stal pro rok 2010 devátý pilíř technologická vybavenost, jež skončila na 78. místě s indexem 3.44. Tento pilíř v sobě obsahoval pouhé dvě oblasti, ale jeho hodnocení bylo v průměru 75. místo světového žebříčku. Nejhorším odvětvím byly nejmodernější technologie a nejlépe hodnoceným byla dostupnost internetu (www.weforum.org, 2011).

Největší konkurenční výhodou čínské ekonomiky byly nízké náklady na pracovní sílu, které ročně lákaly stovky firem. V současné době tento trend však upadá, neboť i Číňané, chtějí vyšší mzdy za svou práci. Tento trend se hlavně vyskytuje v pobřežních oblastech, kde

mzda za poslední dva roky vzrostla dvojnásobně. Což má za následek, že zahraniční firmy, přesunují svou výrobu do jiných zemí, kde jsou mzdové náklady nižší.²⁵ Společně s dalšími trendy, jako je růst nákladů na dopravu nebo inventarizaci či nižší kurz dolaru vůči juanu dochází ke ztrátě této výhody. Nicméně podle serveru www.economist.com (2011) tento trend bude převládat ještě dlouhou dobu, i když dojde ke zdražování nákladů na pobřeží, protože tato výroba textilu a výrobků s nízkou přidanou hodnotou se přesune do vnitrozemí, kde tyto náklady budou opět minimální.

Dalšímu obvinění, se kterým se ČLR potýká, je umělá devalvace juanu, aby čínský export byl konkurenceschopnější na světových trzích. V současné době je hodnota kurzu podle www.cia.gov USD/CNY je 6.7 juanu za jeden americký dolar. Podle odhadů, je zřejmě juan podhodnocen až o 30 %, což mu dává výhodu nižších nákladů na světových trzích. Nicméně tato konkurenční výhoda má i své nevýhody a to v podobě neustále zvyšující se inflace, která tlačí vzhůru i ceny mezd.

²⁵ V současné době se firmy přesunují svou výrobu do Mexika, dokonce i některé čínské firmy jako Lenovo, největší výrobce a prodejce čínských počítačů.

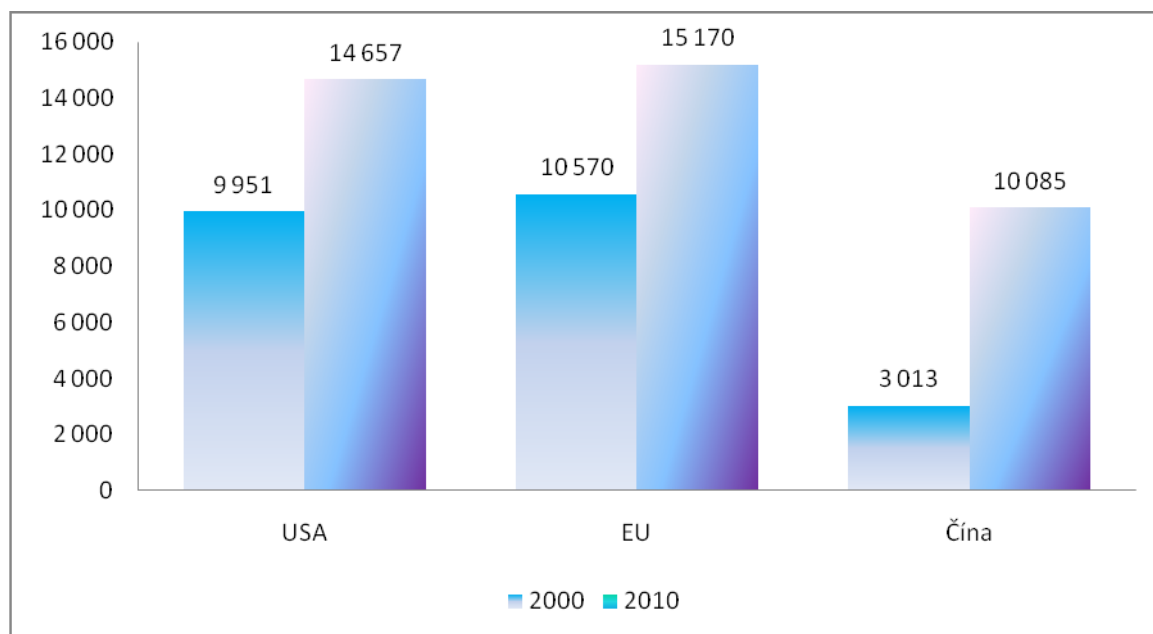
4 Komparace postavení Číny, USA a EU ve světové ekonomice

V této závěrečné kapitole budu porovnávat postavení ve světové ekonomice současné světové velmoci Spojených států, Evropské unie a Číny, jako nastupující budoucí velmoci. Vybrala jsem si základní ekonomické ukazatele, které jasně vystihují postavení ve světové ekonomice, jako jsou růst HDP v %, celkový objem hrubého domácího produktu, HDP na obyvatele, podíl na světovém HDP, export, import a v závěru konkurenceschopnost jednotlivých států. Záměrně jsem si zvolila roky 2000 a 2010 a to z toho důvodu, abych ukázala, jak se jednotlivé ekonomiky vyvíjely v rozmezí deseti let.

4.1. Porovnání zemí z hlediska hrubého domácího produktu

Objem celkového hrubého domácího produktu je jednou z veličin, která sice přesně nevystihuje skutečný stav daných ekonomik, ale lze díky ní porovnat, jak velký objem produktu jsou dané ekonomiky schopny vyprodukovat za daný časový úsek.

Graf 4.1 Porovnání celkového objemu HDP v miliardách USD (v PPP)



Zdroj: www.imf.org, 2011, vlastní zpracování

V případě tohoto ukazatele jsou jasnými vedoucími zeměmi Spojené státy a Evropská unie, viz graf 4.1. Spojené státy měly za rok 2010 objem HDP 14 657 miliard amerických

dolarů a Evropská unie podle Mezinárodního měnového fondu měla objem HDP 15 170 miliard amerických dolarů. Objem čínského hrubého domácího produktu je sice o něco nižší než EU a USA, ale na druhou stranu je nutné podotknout, že v horizontu deseti let má největší přírůstek objemu HDP z komparovaných ekonomik. V roce 2000 byl HDP pouhých 3 011 miliard USD a v roce 2010 byl tento objem již 10 085 miliard USD. Celkový objem HDP je brán na celou zemi, ale v případě čínské ekonomiky je tento hrubý domácí produkt vytvořen především ve východní části, kde probíhalo největší reformní úsilí. Oblast kolem Šangaje, Pekingu a delty Perlové řeky se na celkovém objemu HDP podílí zhruba 45 %.

Podle serveru www.idnes.cz je Čína druhou největší ekonomikou světa, čili předčila ve velikosti objemu hrubého domácího produktu Japonsko, které bylo doposud na této pozici. Z grafu 4.1 však vyplývá, že je Čína podle Mezinárodního měnového fondu, až třetí největší ekonomikou. Tyto rozdíly jsou dány různou metodikou, kterou se objem HDP počítá a zda je tento ukazatel měřen ve stálých cenách, které například používá Světová banka nebo v paritě kupní síly, kterou např. používá MMF.²⁶

V závislosti na tvorbě hrubého domácího produktu je důležité zmínit, jakým typem struktury ekonomiky jsou dané země charakteristické. Čína je země s industriální strukturou ekonomiky, což znamená, že za rok 2010 se podílel na tvorbě HDP největší mírou 46,8 % průmysl, následovaly služby s 43,6 % a zemědělství 9,6 %. Evropská unie a Spojené státy se vyznačují tzv. moderní strukturou ekonomiky, čili v případě těchto ekonomik zásadní roli na tvorbě hrubého domácího produktu mají služby, v případě EU je podíl 73,2 % za rok 2010 a v USA 76,7 %, následuje průmysl s podílem v EU 25 %, v USA 22,2 %. Poslední složkou je zemědělství, které se na tvorbě HDP podílí pouze nepatrnou částí v EU 1,8 %, v případě Spojených států se jedná o pouhé 1,2 % (www.cia.gov, 2011).

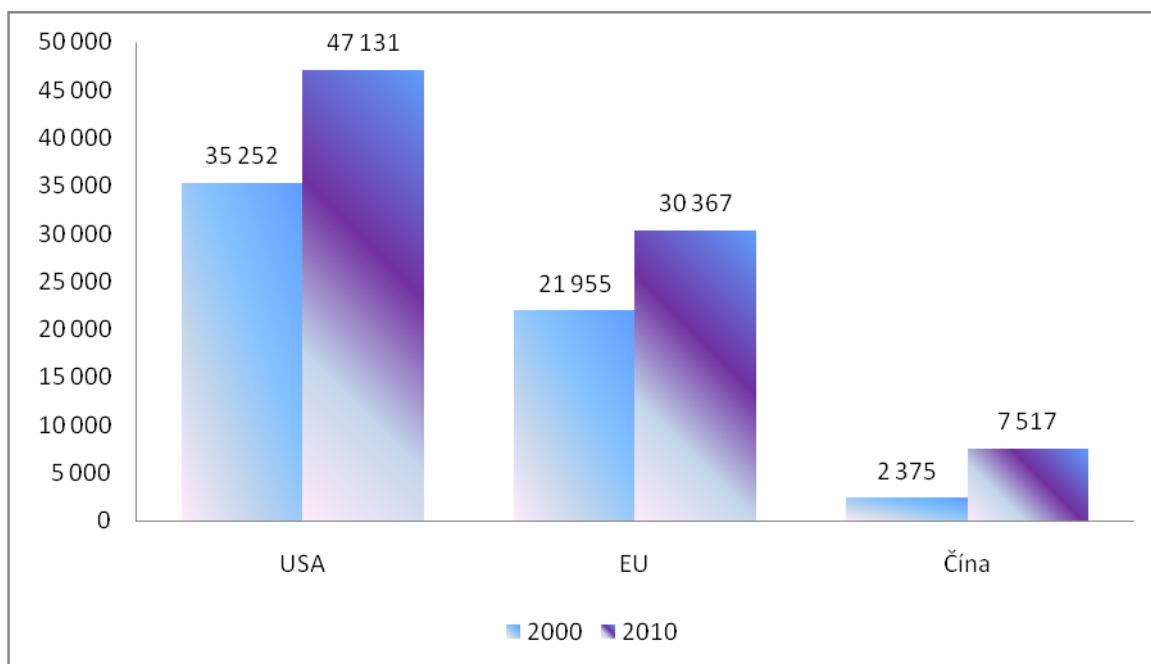
Rozdílný typ struktury ekonomiky nám ukazuje ekonomickou vyspělost jednotlivých ekonomik. V případě Spojených států a Evropské unie je moderní struktura výsledkem, uplatnění vědeckotechnického pokroku, který zapříčinil přesun pracovních sil právě do odvětví služeb ze sektoru průmyslu, což má za následek růst životní úrovně v těchto vyspělých ekonomikách. Čínská ekonomika je závislá na průmyslu, což se projevuje v životní

²⁶ Porovnání MMF a WB za rok 2009 v objemu HDP je odlišné, objem HDP v Číně dle MMF byl 9 057, a podle WB byl 4 985 miliard USD, objem HDP v EU byl dle MMF 14 770 miliard USD a podle Světové banky byl 16 378 miliard amerických dolarů pouze v případě objemu amerického HDP jsou hodnoty stejné, dle statistiky MMF i Světové banky byl objem HDP 14 119 miliard USD.

úrovni v této zemi. Byť i zde dochází k aplikaci vědeckotechnického pokroku, ale pomalejším tempem než v případě výše zmiňovaných ekonomik, a to z toho důvodu, že Čína tyto technologie a know – how musí dovážet ze zahraničí.

Významným ukazatelem, který jasně vystihuje ekonomickou úroveň dané ekonomiky, je hrubý domácí produkt na obyvatele, který je zobrazen v grafu 4.2.

Graf 4.2 HDP na obyvatele v USD (v PPP)



Zdroj: www.imf.org, 2011, vlastní zpracování

Čínská životní úroveň je velmi nízká oproti komparovaným zemím. Největší hrubý domácí produkt 47 114 amerických dolarů na obyvatele mají Spojené státy, v EU²⁷ jsou na tom o 17 000 amerických dolarů ročně hůře a Číňané mají HDP na osobu pouhých 7 571 amerických dolarů, čímž se řadí mezi rozvojové ekonomiky. Pro srovnání je možné uvést např. Turkmenistán, Albánii nebo Alžírsko, které mají HDP na osobu v PPP za rok 2010 shodné s čínskou ekonomikou (www.cia.gov, 2011).

Tento ukazatel, dle mého názoru, jasně ukazuje, jak na tom čínská ekonomika ve skutečnosti je. Uvedená ekonomická úroveň na obyvatele je však pouhým průměrem dvou

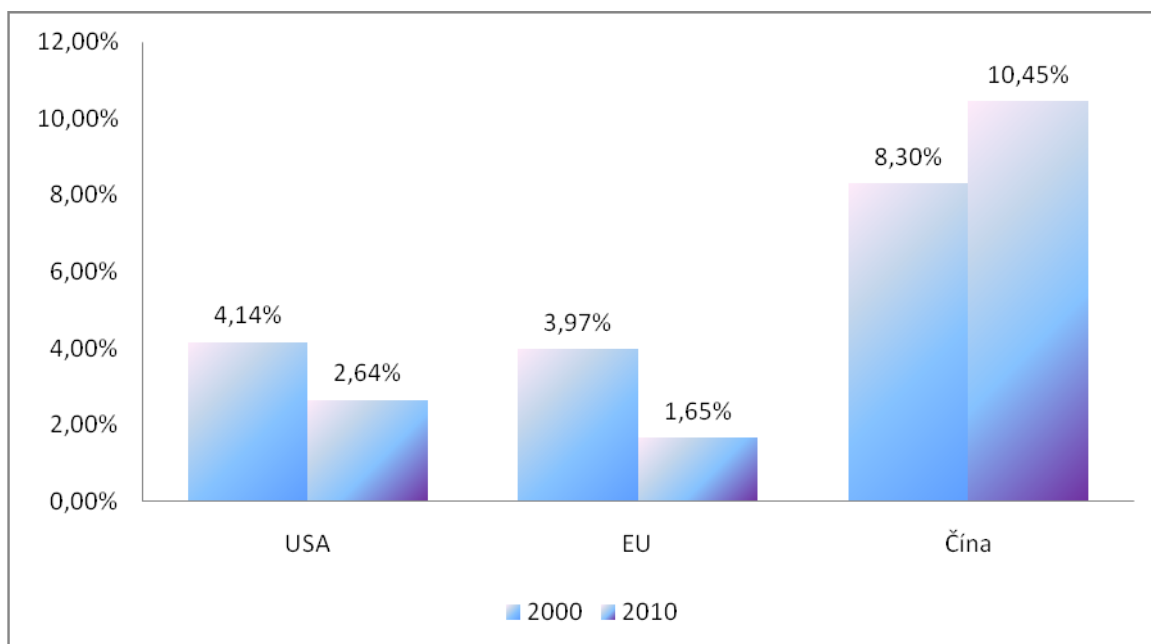
²⁷ Ani nejméně vyspělé státy EU jako jsou Rumunsko nebo Bulharsko nemají, tak nízkou hodnotu HDP na obyvatele. V případě Rumunska je tato hodnota 11 500 amerických dolarů na osobu a v případě Bulharska 12 800 amerických dolarů na osobu.

odlišných částí Číny. Protože modernizovaná východní část pobřeží má hrubý domácí produkt na obyvatele přibližně stejně velký jako např. Polsko nebo Lotyšsko, čili středně vyspělé státy Evropy. Pokud však bude čínská vláda chtít dosáhnout stejné životní úrovně ve všech svých částech, bude muset provést ještě mnoho změn a reforem, které budou mít pozitivní vliv na budoucí ekonomický vývoj.

4.2. Ekonomický růst

Jasným pomyslným vítězem v ekonomickém růstu je Čína, která během let 2000 až 2010 rostla průměrným tempem 10 % ročně, jak je možno vidět v grafu 4.3. Ani světová hospodářská krize tuto ekonomiku nijak zvlášť neochromila.

Graf 4.3 Meziroční změny HDP v letech 2000 a 2010



Zdroj: www.imf.org, 2011, vlastní zpracování

Toto se však nedá říci o Spojených státech nebo Evropské unii, kteří za čínským ekonomickým růstem zaostávají a v současné době se stále vypořádávají s následky, které sebou přinesla ekonomická krize. Na začátku 21. století měly jednotlivé ekonomiky, ať už USA, EU nebo Čína velmi příznivý ekonomický růst. EU sice stále mírně zaostávala za Spojenými státy, ale tento rozdíl nebyl příliš velký. Průměrný růst Evropské unie a Spojených států byl pouhé 2 %, největší ranou pro tyto dva státy však byla světová finanční potažmo

hospodářská krize, která je velmi oslabila a toto se projevilo i na růstu, který je v obou zemích velmi nízký (www.imf.org, 2011).

Z předchozího hodnocení vyvstává otázka, jak je vůbec možné, že čínská ekonomika roste tak vysokým tempem a státy, které doposud byly vůdci světového hospodářství, zaostávají v růstu a nejsou schopny čelit hrozbám, které globálně propojená světová ekonomika vytváří?

V případě těchto tří porovnávaných států je to dané několika základními indikátory. V první řadě to je počet obyvatel, Čína je nejlidnatějším státem světa, který má přes 1,3 miliardy lidí, a když to srovnáme s USA, které mají 308,7 milionů obyvatel a jsou ve světovém žebříčku čtvrtí a s Evropskou unií s 501 milionů obyvatel na třetím místě, je to podstatný rozdíl (www.eurostat.eu, 2011). S počtem obyvatel je spojena i produktivita práce, která je v jednotlivých zemích rozdílná. Největší produktivitu mají Spojené státy, díky svému pružnému trhu práce, který se rychle dokáže přizpůsobit měnícím se podmínkám trhu. Evropská unie je v tomto směru opakem Spojených států, protože se dlouhodobě potýká s nízkou produktivitou práce a to z toho důvodu, že v některých členských zemích je pro nezaměstnané s nižší kvalifikací výhodnější zůstat na pracovním úřadě než si aktivně hledat zaměstnání. Čínská produktivita práce není stejně jako v EU vysoká, má však jednu konkurenční výhodu, a to v podobě nízký nákladů na práci.

V případě EU je dalším faktorem ovlivňující ekonomický růst závislost na úspěšném růstu jeho stěžejních ekonomik, jako jsou Německo, Francie či Velká Británie. Pokud klesá ekonomická aktivita v těchto státech, klesá aktivita celé Unie. Dalším potenciální nevýhodou je rozdílná ekonomická úroveň jednotlivých členů EU. Státy jako Rumunsko nebo Bulharsko svým ekonomickým růstem a vyspělostí zaostávají za zbývajcími členy, na druhou stranu by v budoucnu mohly tyto státy být zdrojem ekonomické dynamiky, která by mohla odolávat potenciální fluktaci růstu ve světovém hospodářství. Problémem jsou i společné orgány, neboť jednotlivé státy mají stále své vlastní parlamenty a další orgány, které se sice musí řídit nařízeními, směrnici a dalšími rozhodnutími, ale pořád rozhodují pouze za svou zemi a nadnárodní orgány nemají právo zasahovat do toho, jakým způsobem zvýšit růst té či oné ekonomiky.

Spojené státy tyto problémy sice nesdílí, byť se také skládají z více států. Ale zase se potýkají s dlouhodobým zadlužováním země. Již tři roky po sobě hospodaří se schodkem státního rozpočtu v objemu vyšší než jeden bilion amerických dolarů, což tvoří přes 10,6 % hrubého domácího produktu. Rovněž musí čelit růstu vnější nerovnováhy, která souvisí s nadměrnými výdaji na obranu země.²⁸ Avšak největší hrozbou amerického hospodářství je deficit obchodní bilance a běžného účtu, který byl 470 miliard USD za rok 2010 (www.cia.gov, 2011).

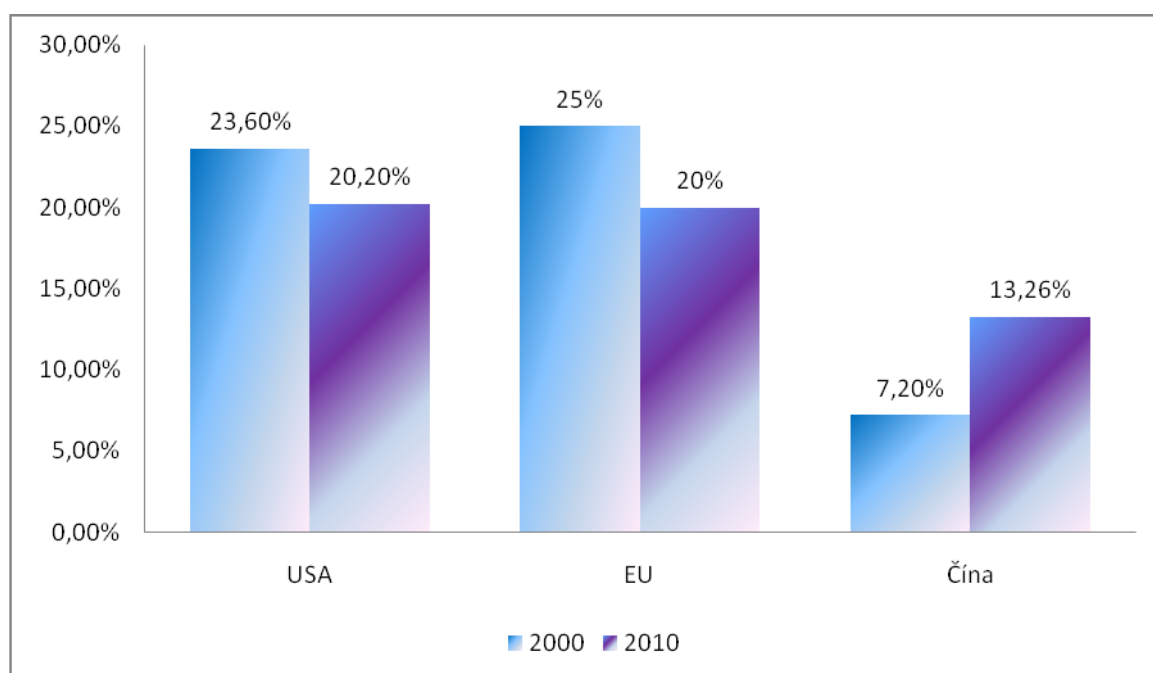
Čína je typická svým hybridním typem ekonomiky, který ji umožňuje zasahovat do ekonomického dění, kdykoliv když si její vláda myslí, že je to nějak nutné nebo, že by mohlo dojít k ohrožení národních zájmů. A v tomhle je dle mého názoru největší výhoda čínské ekonomiky oproti dvěma předešlým. Stále je nutné brát v potaz to, že Čína ještě stále není 100 % tržní ekonomikou, byť se o přiznání tohoto statusu snaží. I když je členem WTO, neustále používá podpůrné prostředky např. pro exportéry, má nižší náklady na výrobu, nejsou zde tak přísné ekologické normy, v některých odvětvích jako například hornictví neexistuje skoro žádná bezpečnost práce a podobně. Jedním z pozitiv, který tento typ ekonomiky má, je schopnost dosahování konkrétních cílů, ať už v politické sféře nebo stimulací ekonomiky za účelem zotavení se z globální krize. Všechny tyto faktory ji pomáhají v tom, že ekonomika roste takovýmto tempem (TSE, 2010).

V následujícím grafu 4.4 je ukázáno porovnání podílu objemu HDP jednotlivých ekonomik na celkovém světovém hrubém domácím produktu. V roce 2000 se Společenství podílelo na světovém HDP 25 %, USA 23,6 %, což dohromady tvořilo skoro 50 % světového produktu a Čína v té době nepatřila mezi významné hráče světového hospodářství, a proto byl její podíl pouze 7,2 %.

V průběhu následujících 10 let došlo k několikanásobnému růstu světového HDP, které v roce 2000 činilo 42 255 miliard amerických dolarů v PPP, naproti tomu v roce 2010 to bylo skoro dvakrát více, a to 74 004 miliard amerických dolarů (www.imf.org, 2011).

²⁸ Na rok 2011 byl schválen vojenský rozpočet o objemu 708 miliard USD.

Graf 4.4 Porovnání vývoje HDP na světovém HDP v %



Zdroj: www.imf.org, 2011, vlastní zpracování

Jak je zřejmé z grafu 4.4, nedošlo pouze k celkovému nárůstu světového hrubého domácího produktu, ale především dochází ke změně rozložení ekonomických sil. Postupem času dochází k poklesu podílu dříve nejvyspělejších ekonomik světového hospodářství, což je případ Spojených států, jejichž podíl klesl o 3,4 p.b. a v případě EU je to ještě rapidnější pokles o 5 p.b.. Do čela světového růstu se dostávají především dříve zaostalé a rozvojové země. Jasným důkazem je Čína, která se rok od roku podílí větší částí na světovém produktu.

4.3. Další ekonomické ukazatele hodnotící životní úroveň

V souvislosti s předešlými ukazateli, které ukazují ekonomickou úroveň v ekonomikách, bych zmínila ještě další indikátory, které poukazují i na další stránky monitorující životní úroveň země.

Jedním z takových to ukazatelů je např. index lidského rozvoje, který měří tzv. human well being, čili kvalitu lidského života. Toto hodnocení provádí každoročně Organizace spojených národů a je vypočítáváno na základě tří kategorií faktorů: lidské zdraví, úroveň vzdělanosti a hmotná životní úroveň, viz tabulka 4.1. Vlastní konstrukce HDI prošla v minulých deseti letech určitým vývojem, jeho tři základní složky však zůstaly nezměněny.

Lidské zdraví je v současnosti vyjádřeno jako průměrná očekávaná délka života při narození, protože tento demografický ukazatel v sobě nejlépe zahrnuje všechny negativní i pozitivní vlivy, které lidské zdraví ovlivňují. Úroveň vzdělanosti se stanovuje jako podíl gramotného obyvatelstva a jako kombinovaný podíl populace z příslušné věkové skupiny navštěvující školy prvního, druhého a třetího stupně. Hmotná životní úroveň je vyjádřena jako hrubý domácí produkt na osobu v USD, který je přepočítáván na paritu kupní síly.

Tab. 4.1 Index lidského rozvoje za rok 2009

Ukazatel	Země	USA	Čína	EU ²⁹
Dlouhý a zdravý život (oček. délka života při nar.)				
Znalosti měřené podle gramotnost dospělé populace		0,944	0,772	0,873
Životní úroveň měřená HDP na obyv. v USD (PPP)				

Zdroj: www.nationmaster.com, 2011, vlastní zpracování

Hodnotícím kritériem je rozpětí 0 – 1, díky čemuž patří Spojeným státům opět prvenství, protože index má hodnotu 0,944 a celkově jsou ve světovém měřítku na 10. místě. Evropská unie je na druhém místě s 0,873 a řadila by se někde kolem 30. místa. Tyto dvě ekonomiky se řadí mezi země s vysokou úrovní lidského rozvoje. V této skupině bylo za rok 2010 celkem 42 států. Nejhůře je na tom opět Čína, která má index 0,772 a v celkovém hodnocení je ze 180 států na 92. místě a řadí se mezi dalších 42 zemí se střední úrovní rozvoje.

S tímto ukazatelem i úzce souvisí počet obyvatel žijících pod hranicí chudoby, kterých je v Číně 2,8 % podle oficiálních statistik, naproti tomu v EU je to 15 % a v USA je to 14,2 % za rok 2009. Opět čínská ekonomika ukazuje svou tzv. sílu, ale je nutné uvést na pravou míru, jaký je rozdíl lidí, kteří žijí pod hranicí chudoby v USA, v EU a v Číně. Ve Spojených státech na jednoho člověka, který žije pod hranicí chudoby, připadá 10 956 USD ročně, v Evropské unii je určit tuto hodnotu složitější, neboť neexistuje společná hranice pro chudobu,³⁰ naproti tomu v Číně je to pouhých 90 dolarů ročně, což je pro kteréhokoli člověka žijícího ve vyspělých státech diametrálně odlišné od standardu (www.indexmundi.com, 2011).

²⁹ Vypočítáno průměrem jednotlivých států celé EU 27. Nejlépe je na tom Lucemburk s indexem 0,949 a nejhůře Rumunsko s indexem 0,792.

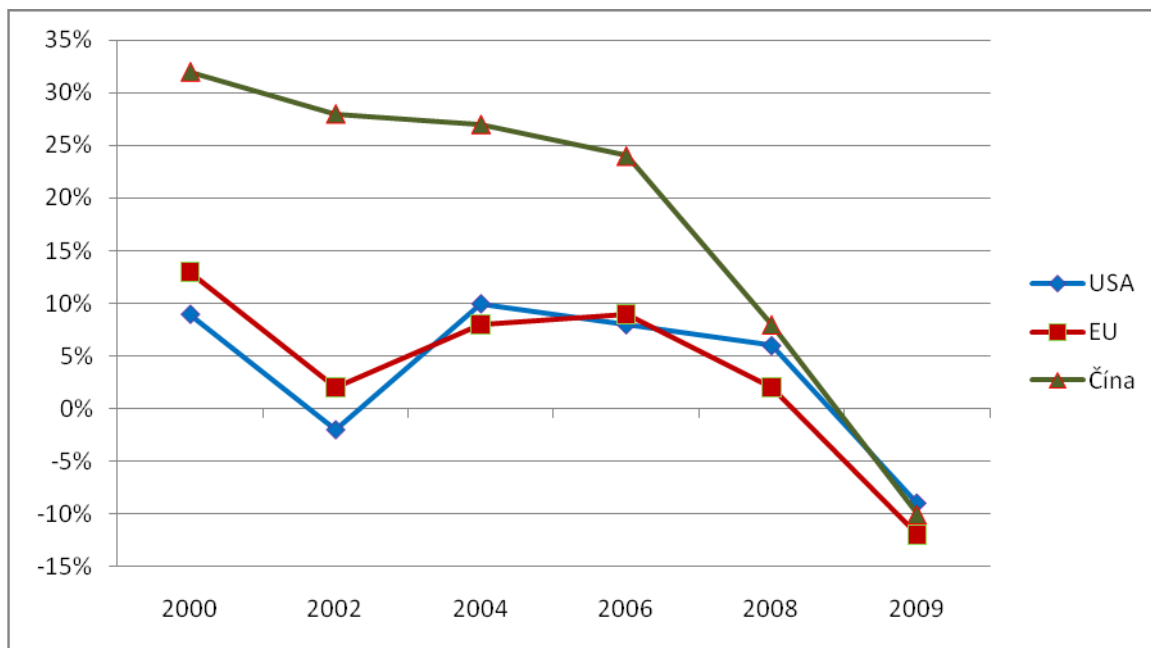
³⁰ Tento ukazatel se určuje pro jednotlivé země zvlášť a kritérium je stanoveno na 60 % čistého příjmu na osobu ročně, nejnížší hodnotu má Rumunsko s 1793 dolary ročně a nejvíce Lucembursko s 25 412 dolary ročně.

Dalším ukazatelem, který bych použila pro srovnání životní úrovně těchto států, je minimální mzda, která zaručuje v jednotlivých státech minimální mzdu, za kterou lidé pracují. Srovnání je opět v neprospěch Číny, která má minimální mzdu okolo 215 USD³¹ měsíčně, průměr v Evropské unii je to 719 USD³² a nejlépe jsou na tom Spojené státy s 1212 USD měsíčně (www.eurostat.eu, 2011).

4.4. Porovnání vývoje exportu a importu

Jednou z nejdůležitějších složek hospodářství je zahraniční obchod, který zároveň ukazuje, jak jsou jednotlivé ekonomiky otevřené. V následujícím grafu 4.5 je zobrazeno porovnání meziročních změn exportu jednotlivých zemí.

Graf 4.5 Porovnání meziročních změn exportu v %



Zdroj: www.worldbank.org, 2011, vlastní zpracování

Čína si udržuje vedoucí pozici a celkově se na světovém exportu za rok 2009 podílí 9,6 %, v celkovém objemu to činí 1 202 miliard USD, čímž dokazuje, že je světovou exportní velmocí, i když díky světové krizi došlo k poklesu růstu a to v důsledku snížení světové

³¹ Tato hodnota je evidována na východním pobřeží Číny.

³² Přepočítáno dle aktuálního kurzu.

poptávky po čínských produktech ve světě. Meziročně export z USA klesá, v roce 2009 byl pokles nejmarkantnější a dosahoval záporných hodnot. Tato situace je stále ještě důsledkem hospodářské krize, která velmi výrazně americký export ovlivnila. Celkově si však Spojené státy vedou ve světovém srovnání velmi dobře a jsou na třetím místě světového exportu s celkovým objemem 1 056 miliard USD a podílem 12,2 %.

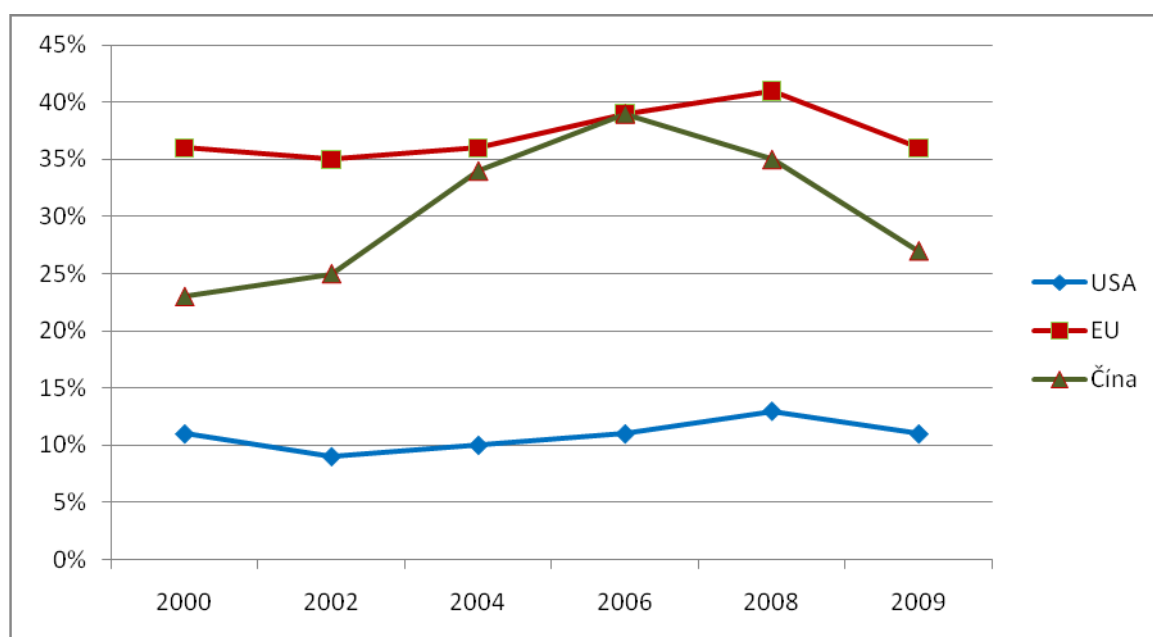
Když jsem začala zkoumat export Evropské unie, zjistila jsem, že je nutné odlišovat extrakomunitární obchod a intrakomunitární obchod. Protože v tu chvíli se všechny hodnoty, které jsou výše uvedené, změní, samozřejmě kromě celkového objemu. Ve statistikách Světové obchodní organizace je EU uvedena na prvním místě ve světovém exportu s celkovým objemem 1 528 miliard USD, v tomto celkovém objemu není započítán export mezi členskými zeměmi navzájem. Celkově se tedy EU na světovém exportu podílí 16,2 %, a tudíž jsou největším světovým exportérem. Čína by byla až druhým největším vývozcem, ale její podíl na světovém exportu by se zvýšil na 12,7 % a Spojené státy by zůstaly na třetím místě s podílem 11,2 %. Pokud však budou členské státy brány jednotlivě, tak jak je to uvedeno ve většině světových statistik, tak bude největším světovým exportérem Čína (www.wto.org, 2011).³³

Dlouhodobě se však Evropská unie potýká se stejným problémem jako Spojené státy, a to je pokles exportu. Tento trend je hlavní důsledek narůstajícího vlivu Číny, která každým rokem zvyšuje svůj podíl na světových trzích.

Podíl exportu na hrubém domácím produktu se v jednotlivých zemích liší. Spojené státy vyvezou do zahraničí zboží a služby průměrně v hodnotě 10 % HDP, naproti tomu v EU je to okolo 35 % HDP a v Číně podíl exportu tvoří průměrně každým rokem 25 % podílu HDP, viz graf 4.6.

³³ Mezi světové exportéry patří např. Německo na druhém místě s podílem 9 % nebo Nizozemí na pátém místě s podílem 4 % na světovém exportu.

Graf 4.6 Porovnání vývoje podílu exportu na HDP v %



Zdroj: www.worldbank.org, 2011, vlastní zpracování

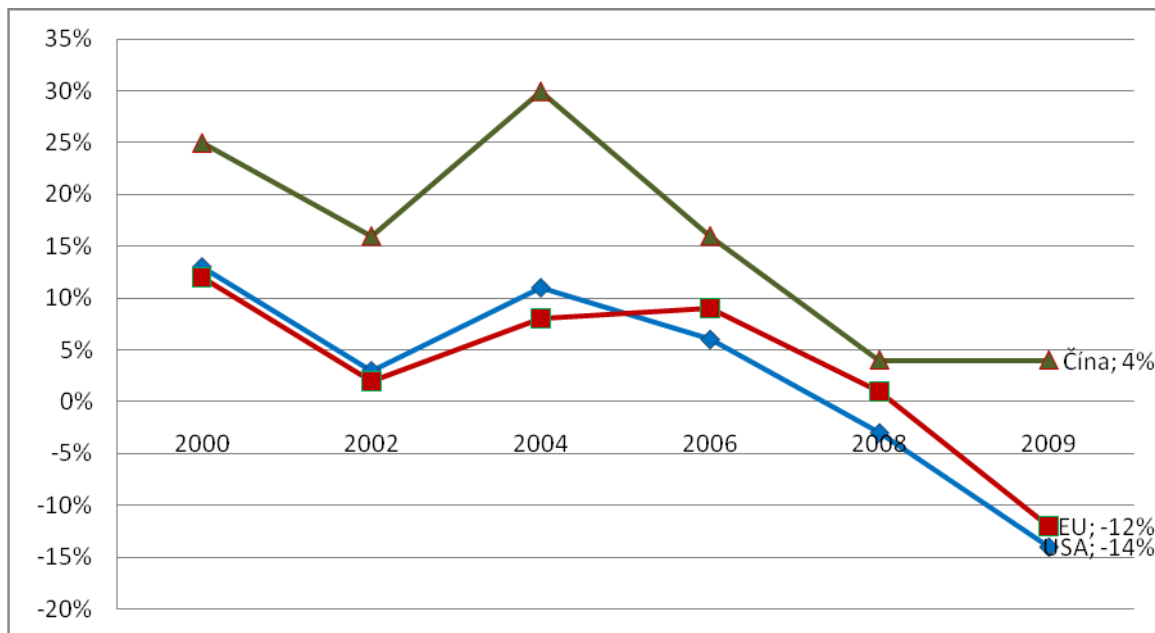
Tento procentuální podíl exportu na hrubém domácím produktu dále ukazuje, jak jsou jednotlivé ekonomiky otevřené. Čína i Evropská unie jsou velmi otevřenými ekonomikami, neboť skoro většinu toho co vyrobí, vyvezou do zahraničí. V případě Číny je to dokonce více jak dvě třetiny zboží, což ji řadí mezi nejotevřenější ekonomiky. Nicméně je nutné podotknout, že Čína je na těchto vývozech závislá a stojí na nich i čínská strategie ekonomického růstu, kterou stanovili čínští vládní činitelé pro následující pětiletý plán. Opakem jsou Spojené státy, protože americký spotřební trh je velmi rozsáhlý sám o sobě, v důsledku čeho spotřebovává většinu statků a služeb, které se zde vyrobí.

Komparované ekonomiky jsou charakteristické svými exportními artikly. Ve Spojených státech to jsou zejména zemědělské výrobky, především sója, ovoce a kukuřice, dále organické chemikálie, kapitálové statky jako jsou počítače, telekomunikační vybavení nebo letadla a v neposlední řadě automobily a léky. Evropská unie především vyváží strojní vybavení, letadla, léčiva, plasty, železo a ocel a posledním důležitým artiklem jsou mléčné výrobky (www.cia.gov, 2011). Důležitými exportními výrobky Číny jsou zejména elektrické a jiné elektronické zařízení včetně zařízení na zpracování dat, oblečení, textil, železo a ocel a optické a zdravotnické vybavení.

V případě čínské ekonomiky je export velmi problematická otázka, protože čínská vláda podporuje³⁴ exportéry a tím pádem mají mnohem větší konkurenceschopnost na světových trzích. S tímto faktem je i spojeno dlouhodobé podhodnocení juanu, čímž se americký dolar a euro stávají na světových trzích dražší. Ať už Spojené státy nebo Evropská unie, oba celky se snaží o to, aby Čína tento postup změnila a přestala zvýhodňovat domácí exportéry, ale především začala zvyšovat hodnotu juanu. USA i EU by mohly zavést odvetná opatření v podobě cel³⁵ nebo množstevních omezení, ale tento krok by s největší pravděpodobností nejvíce poškodil USA, protože Čína je jeho největším věřitelem a mohlo by dojít k situaci, že by Spojeným státům přestala půjčovat peníze (www.idnes.cz, 2011).

Import je další z významných složek, které určují ekonomické postavení na světových trzích. V porovnání meziročních změn importu sice dominuje Čína, jak je vidět z grafu 4.7, ale v celkovém světovém žebříčku se nachází na druhém místě s celkovým podílem na světovém importu 7,9 %. Největším světovým importérem jsou Spojené státy, které mají podíl na světovém importu 12,7 %.

Graf 4.7 Porovnání meziročních změn vývoje importu v %



Zdroj: www.worldbank.org, 2011, vlastní zpracování

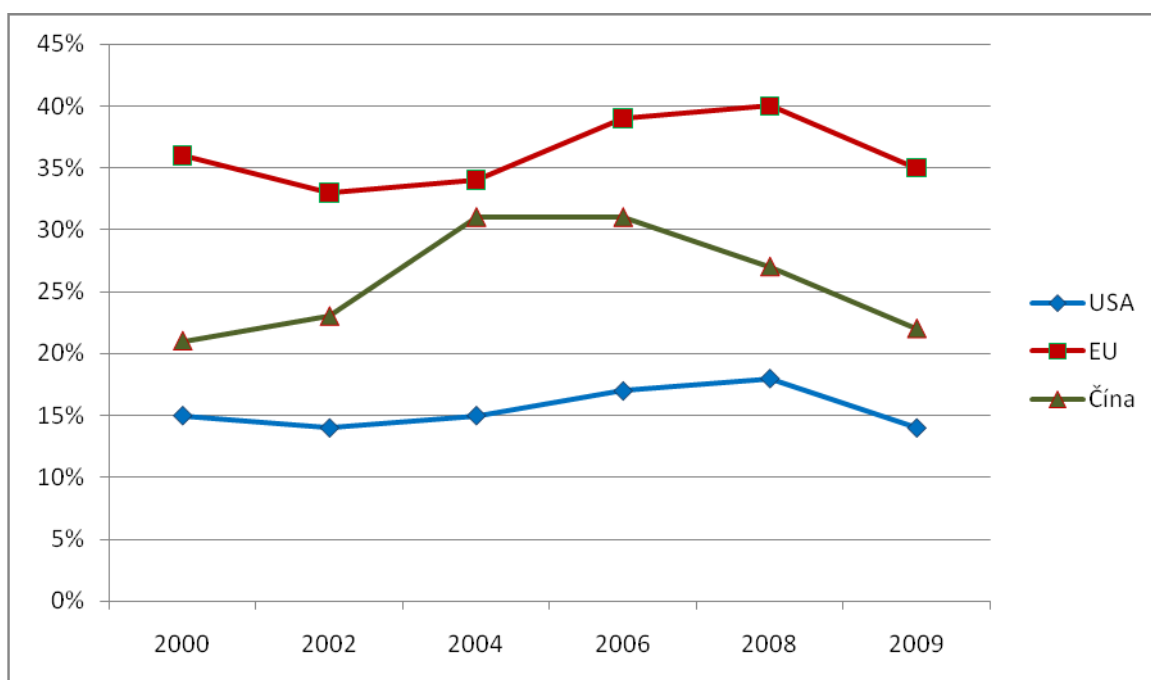
³⁴ Například v telekomunikacích podporuje výhodnými úvěry od China Development bank firmy ZTE a Huawei (www.podnikatel.cz, 2011).

³⁵ V roce 2010 EU uvalila clo, na následujících 15 měsíců, na dovoz čínské obuvi, a ten samý rok USA uvalili clo na dovážanou ocel (www.economist.com, 2011).

V případě importu do Evropské unie, je nutné opět rozlišovat intrakomunitární obchod a extrakomunitární obchod. I v tomto případě je Evropská unie největším světovým dovozce s podílem 17,6 % na celkovém světovém importu, čímž se změní i postavení a objem podílu importu u Číny, která se bude podílet 10,5 % a bude na třetím místě světového hodnocení a Spojené státy klesnou o jednu pozici níže s podílem 17,6 %.

V grafu 4.8 je zobrazeno porovnání vývoje podílu importu na hrubém domácím produktu. Největší podíl má Evropská unie, kde se import podílí v průměru kolem 35 % na HDP, na druhém místě je Čína, která s průměrem okolo 25 %, a na třetím jsou Spojené státy s pouhými 15 procenty. Je vidět, že i v tomto sektoru je citelný zásah světové krize, která zapříčinila v roce 2009 značný propad poptávky.

Graf 4.8 Porovnání vývoje podílu importu na HDP



Zdroj: www.worldbank.org, 2011, vlastní zpracování

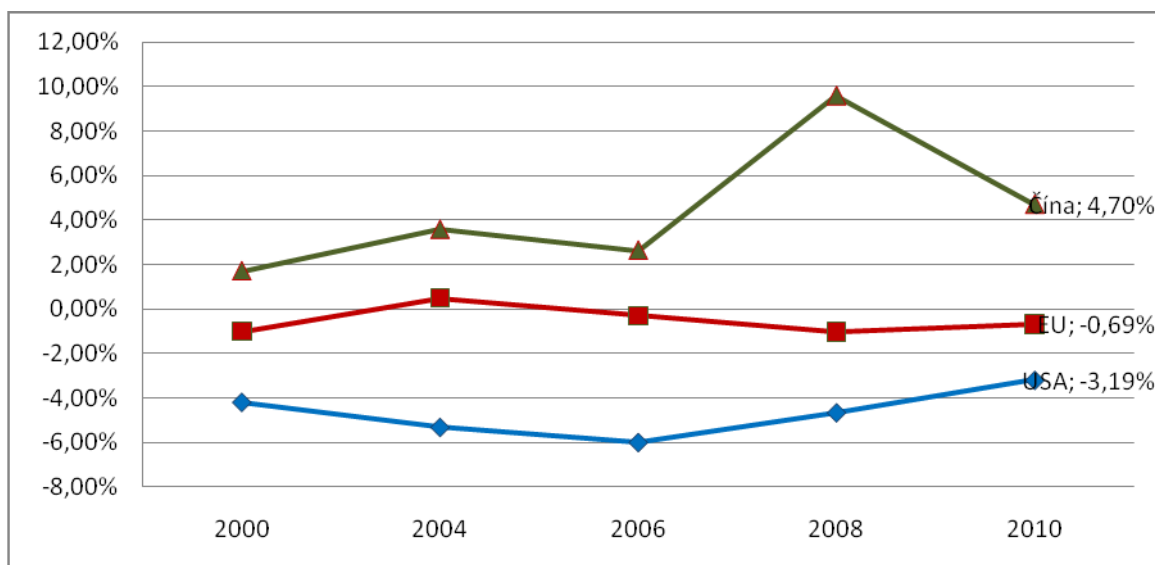
Hlavními importními složkami se opět jednotlivé státy liší, je to dáno tím, že ne každá ekonomika je schopna vyprodukovat vše co potřebuje a taky nemá vždy vhodné prostředky, podmínky a technologie, které jsou potřeba. Konkrétně Čína musí především dovážet výrobky s vysokou přidanou hodnotou, neboť nemá dostatečné technologie a know – how.

Čínský import se skládá převážně z kancelářských strojů, optického a zdravotnického vybavení, chemikálií, kovových rud, ale především musí dovážet ropu a minerální paliva, neboť čínská výroba je jednou z nejvíce energeticky náročných na světě. A čínská poptávka po těchto výrobcích rok od roku stoupá. Evropská unie dováží především plasty, letadla, nezpracovanou ropu, oblečení, chemikálie a plasty. Čili v porovnání s Čínou jsou to především výrobky bez přidané hodnoty. Spojené státy jsou především závislé na dovozu zemědělských výrobků, elektrických strojích, telekomunikačním vybavení, oblečení, nábytku a hračkách (www.cia.gov. 2011).

4.5. Vývoj obchodní bilance

Obchodní bilance je dlouhodobě příznivá pouze pro Čínu, její export dlouhodobě převyšuje import a tudíž vytváří velké obchodní přebytky, viz graf 4.9. Díky tomu má Čína jedny z největších devizových rezerv na světě.

Graf 4.9 Porovnání vývoje salda obchodní bilance podílu na HDP v %



Zdroj: www.imf.org, 2011, vlastní zpracování

Vývoj čínského zahraničního obchodu za předešlých deset let je jednoznačný a to v tom smyslu, že čínské ekonomice se daří udržet v plusových hodnotách. Největší obchodní přebytek byl v roce 2008 a to 9,6 %. Celková hodnota obchodní bilance měla hodnotu 288,4 miliard USD za rok 2009.

Spojené státy se v posledních deseti letech potýkají se stále stejným problémem a to v podobě záporné obchodní bilance, která zapříčiňuje zadlužování země. Největší propad byl v roce 2006, kde hodnota byla 5,99 % podílu salda obchodní bilance na HDP. Důkazem toho, jak velmi roste vliv čínského zahraničního obchodu je, že za rok 2009 měly Spojené státy největší obchodní deficit právě s již zmiňovanou Čínou. Tento obchodní deficit měl hodnotu 227 mld. dolarů, což bylo 44,7 % celkového deficitu se zbožím (www.businessinfo.cz, 2011). Jak již bylo zmíněno, americká ekonomika není schopna konkurovat levným dovozům právě z Číny a snaží se provádět různá opatření v podobě cel a množstevních kvót, ale je si vědoma toho, že toto řešení není dlouhodobým východiskem.

Ani Unijní obchodní bilance na tom není lépe, i když je nutno podotknout, že v EU nedochází k tak obrovskému zadlužování jako ve Spojených státech. Na druhou stranu, i tady je import větší než export. I když existují výjimky jako rok 2004, kdy obchodní bilance byla kladná a měla hodnotu 0,49 % podílu salda obchodní bilance na hrubém domácím produktu. Celkový deficit za rok 2009 byl 148, 4 miliard USD, přičemž největší obchodní deficit má také s Čínou v celkové hodnotě 188,7 miliard USD (www.eurostat.eu, 2011).

4.6. Konkurenceschopnost

Konkurenceschopnost jednotlivých států, ať už těchto porovnávaných nebo ostatních ve světě, je jedním z faktorů, které určují, jak jsou jednotlivé ekonomiky schopny konkurovat na světových trzích, ať už v inovacích, nových výrobcích, kvalitě či know-how. Ročenka konkurenceschopnosti nebo-li Global Competitiveness Report 2010 - 2011, ze které budu čerpat data pro porovnání, je jedním z nejznámějších a nejvíce používaných zdrojů.

Světové ekonomické fórum, které tuto ročenku vydává, definuje konkurenceschopnost jako soubor institucionálních a politických faktorů, které určují úroveň produktivity země. Proto se toto hodnocení skládá z 12 ukazatelů, založených na různých kritériích. Jednotlivé země jsou hodnoceny pořadím a je jim přidělen index, který odpovídá stupni jejich konkurenceschopnosti.

V následující tabulce 4.2 je uvedeno porovnání hlavních skupin, do kterých spadají další podskupiny a samozřejmě pozice ve světovém žebříčku za rok 2010 – 2011 a hodnotící index, kde nejhorší je hodnocení číslo 1 a nejlepší je 7.

Tab. 4.2 GCI index 2010 - 2011

	USA		EU ³⁶		Čína	
GCI 2010 - 2011	Pozice ze 139 zemí	Index 1- 7	Pozice ze 139 zemí	Index 1- 7	Pozice ze 139 zemí	Index 1- 7
	4.	5,43	36.	4,74	27.	4,8
Hlavní oblasti						
Základní faktory	32.	5,21	35.	5,2	30.	5,33
Faktory zvyšující efektivitu	3.	5,46	32.	4,65	29.	4,68
Inovace a podn. prostředí	4.	5,53	36.	4,3	31.	4,12

Zdroj: www.weforum.org , 2011, vlastní zpracování

Ve světovém pořadí jsou nejvíce konkurenceschopnou zemí Spojené státy, čemuž odpovídá i 4. místo, daleko za nimi jsou jak Čína, tak i Evropská unie.

V jednotlivých kategoriích se opět ukazuje silná pozice Spojených států, které jsou na 3. místě ve faktorech zvyšující efektivitu, což v sobě zahrnuje oblasti, jako jsou velikost trhu, technologická vybavenost a podobě. Na 4. místě jsou inovace podnikatelské prostředí, které v sobě zahrnují inovace a obchodní sofistikovanost. V případě základních faktorů sice USA mírně zaostávají, za ostatními dvěma hodnocenými oblastmi, ale to především kvůli špatné makroekonomické situaci, a proto se nachází na 32. místě. EU společně s Čínou jsou na tom více méně podobně. Většinou se jejich pozice nacházejí kolem 30. míst ve světovém žebříčku. V případě EU je to značný pokles oproti předešlým rokům, ale především začíná zaostávat za Čínou, která každým rokem stoupá ve světovém žebříčku v průměru o 2 místa.

Evropská unie jako celek sice zaostává v hodnocení konkurenceschopnosti za výše uvedenými ekonomikami, ale na druhou stranu je nutné brát v potaz to, že EU se skládá z 27

³⁶ V případě EU je vše počítáno průměrem z jednotlivých států, neboť GCI hodnotí pouze jednotlivé státy, nikoli EU jako celek.

států a každá tato země si na světovém konkurenčním poli stojí jinak.³⁷ Je pravda, že se Unie v posledních letech potýkala s mnoha problémy a výzvami jako jsou energetická účinnost, zvýšený počet konkurenceschopnějších velkých ekonomik nebo rychle se měnící inovace, ale tyto problémy se zdají být přehnané. Na druhou stranu je nutné podotknout, že EU plně nevyužívá svůj potenciál a možnosti, které integrace nabízí. Největším problémem v EU jsou nedostatečné inovace a nedostatečně flexibilní pracovní trhy. S čímž je spojen problém nízké produktivity práce, která je propojena s nezaměstnaností méně kvalifikovaných lidí, a to v důsledku větší sociální podpory³⁸, ve srovnání s USA a Čínou mají obrovskou nevýhodu (www.euroskop.cz, 2011).

Spojená státy sice v hodnocení GCI ve světové desítce nejkonkurenceschopnějších ekonomik, ale od loňského roku klesly o dvě příčky. Největší slabinou USA je makroekonomická nestabilita, která USA zařadila až na 87. místo a s tím související státní a veřejný dluh, který rok od roku narůstá a např. v roce 2010 byl veřejný dluh 58,9 % HDP (www.cia.gov, 2011), díky kterému tato země ztratila svou vedoucí pozici v hodnocení konkurenceschopnosti. Na druhou stranu americké hospodářství je nesmírně produktivní. Americké firmy jsou velmi inovativní a sofistikované a podporované univerzitním systémem, který velmi silně spolupracuje s podnikatelským sektorem především v oblasti inovací a výzkumu. Což dokazuje jasný předstih v produkci nových výrobků a inovací, které vyrábí americké firmy. V kombinaci s velikostí trhu a možnostmi, které nabízí, jsou Spojené státy vysoce konkurenceschopné a tento fakt ještě doplňuje a podporuje pružný trh práce a dostatek pracovní síly.

V případě Číny dochází každým rokem ke zlepšení pozice na žebříčku konkurenceschopnosti, byť prozatím zaujímá 27. místo v celkovém hodnocení. Jedním z problémů, se kterým se potýká, je relativní handicap v podobě tzv. pevných institucí, a velmi nízkých inovací. Ale země velmi rychle tyto nedostatky odstraňuje, ať už v budování infrastruktury, zvyšování efektivity trhu, kde dochází k jednoduššímu přístupu k úvěrům a financování, což pomohlo i získání větší důvěry v čínské banky. Nejhuře však na tom je

³⁷ Např. Švédsko je v žebříčku na druhém místě s indexem 5,53 a nejhorším státem v EU je Řecko, které je na 83. místě s indexem 3,99.

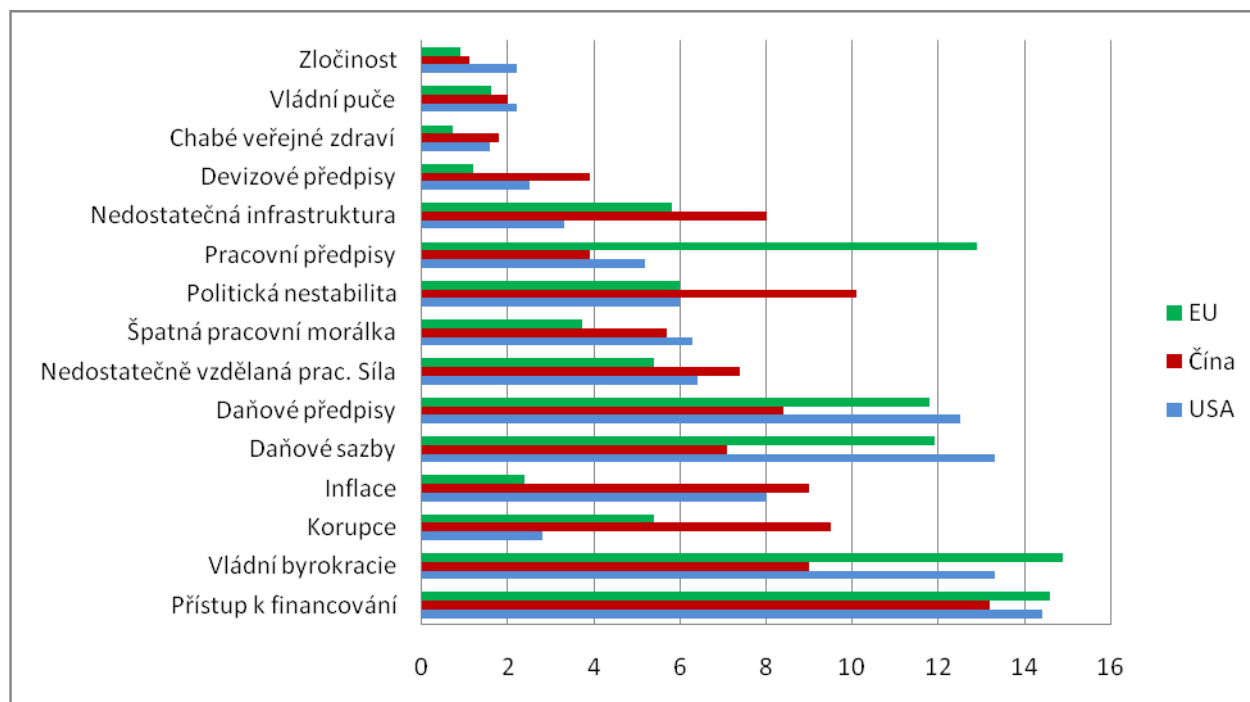
³⁸ Existují státy jako Francie či severské země, kde se těmto zaměstnancům vyplatí zůstat doma, než si aktivně hledat práci.

v oblasti technické vybavenosti, kde velmi zaostává.³⁹ Další oblastí pro zlepšení je úroveň vzdělání a odborné přípravy a v neposlední řadě pružnost trhu práce. V těchto dvou oblastech se v hodnocení nachází až na 90. místě světové konkurenceschopnosti. Důkazem tohoto postavení je, že čínská ekonomika má jedny z nejnižších mzdových nákladů, které ji sice pomáhají k přísunu nových investičních příležitostí, ale zároveň zvyšuje jejich závislost na zahraničních firmách. I přes všechny tyto klady i zápory se Čína dostává mezi významné globální hráče světové ekonomiky.

Největší překážky v podnikání

V ročence konkurenceschopnosti je uveden průzkum z roku 2010, kde byli respondenti v jednotlivých zemích požádáni, aby vybrali pět problematických faktorů, které nejvíce či nejméně brání v podnikání v jejich zemi. Číslem jedna byly hodnoceny nejméně problematické faktory, číslem pět nejvíce problematické. V následujícím grafu 4.10 je uveden procentní podíl odpovědí respondentů v USA, EU a Číně.

Graf 4.10 Překážky v podnikání



Zdroj: www.weforum.org, 2011, vlastní zpracování

³⁹ Byť každým rokem roste počet lidí využívajících mobilní telefony nebo majících možnost připojení k internetu. Jen za rok 2009 se prodalo 100 milionů mobilních telefonů a k internetu bylo připojeno 8,6 milionů lidí.

Hodnocení Evropské unie je uvedeno v průměru, protože jak již bylo zmíněno, ročenka konkurenceschopnosti se zabývá pouze jednotlivými státy, nikoli Evropskou unií jako celku, a proto jsem musela spočítat hodnoty jednotlivých členů EU a udělat z nich průměr, který bude reprezentovat celou Unii.

Jak je vidět, hodnocení obyvatel v daných zemích souhlasí skoro ve všech bodech i s indexem GCI. Např. přístup k financování je nejhůře hodnocená překážka jak ve Spojených státech, tak i v Číně. V případě EU je nejhůře hodnocenou skupinou vládní byrokracie společně s pracovními předpisy, což má souvislost s již zmiňovaným nepružným pracovním trhem, nedostatečnou flexibilitou a transparentností institucí.

V Číně jsou nejvíce vnímanými překážkami jak přístup k financování, tak politická nestabilita a nedostatečná infrastruktura. A občané ve Spojených státech vnímají jako další překážky pro rozvoj obchodu daňové sazby a vládní byrokracii. Srovnání jednotlivých států jasně ukazuje, že podpora nebo růst konkurenceschopnosti těchto států je nejvíce ovlivňována faktory jako jsou vláda, financování popřípadě různé předpisy, které omezují či upravují pracovní či finanční trh.

Zde je jasně vidět, že hodnocení světové konkurenceschopnosti dle indexu GCI, jev určitém úhlu pohledu objektivní, neboť i sami občané jednotlivých zemí vnímají jednotlivé hodnocené oblasti jako možné překážky, který brání v dalším růstu a pokroku, ať už v Číně, Spojených státech nebo Evropské unii.

4.7. Závěrečné shrnutí výsledků komparace

V závěrečné kapitole jsem porovnávala jednotlivé ekonomiky z různých ekonomických hledisek. Je zřejmé, že Čína je v současné době jednou z velmi významných světových ekonomik.

Velikostí objemu hrubého domácího produktu se dostává do popředí světového hospodářství, a dohání jak Spojené státy americké, tak Evropskou unii. Avšak strukturou ekonomiky ještě stále patří mezi země, které se orientují na průmyslovou výrobu. Opakem je ekonomický růst, který se v průměru za posledních deset let pohyboval na hranici 10 %. Tato

hodnota je velmi vysoká, neboť Spojené státy ani EU takto vysoké tempo ekonomického růstu nemají a s průměrem 2 % růstu zůstávají daleko za ekonomickým růstem čínské ekonomiky.

I když má Čína velmi vysoký ekonomický růst s neustále rostoucí objemem hrubého domácího produktu, neznamená to, že i životní úroveň obyvatel je na stejné úrovni, jako ve vyspělých ekonomikách. Důkazem toho je ukazatel hrubého domácího produktu na obyvatele, který má hodnotou 7 517 amerických dolarů za rok 2010. V porovnání s USA nebo EU je životní úroveň 6 krát menší, protože například ve Spojených státech je HDP na obyvatele 47 131 amerických dolarů. Čímž se čínská ekonomika stále řadí mezi rozvojové ekonomiky, jako jsou Alžírsko nebo Turkmenistán. Mezi další ukazatele, které hodnotí životní úroveň, jsem si vybrala index lidského rozvoje, počet obyvatel žijících pod hranicí chudoby nebo minimální mzdu. I v těchto ukazatelích je Čína velmi vzdálená hodnotám rozvinutých ekonomik. Je pravdou, že například počet lidí žijících pod hranicí chudoby je 2,8 % z celkové populace 1,3 miliardy obyvatel za rok 2010. Naproti tomu v USA je to 14,2 % a v EU 15 % u 501 milionů obyvatel, jenže je nutné zdůraznit jaký je rozdíl mezi lidmi žijícími pod hranicí chudoby v těchto dvou ekonomikách a v Číně. Pro obyvatele rozvinutého státu by bylo jen těžko představitelné, vyžít ročně s 90 dolary na osobu, což je částka, kterou má k dispozici člověk žijící pod hranicí chudoby v ČR.

Zahraniční obchod je oblast, kde opět dominuje Čína. Je největším světovým exportérem, druhým největším importérem a obchodní bilance je za posledních deset let pouze v kladných číslech. Konkurenceschopnost čínských výrobků na světových trzích je dlouhodobě podporována podhodnocením juanu. Což způsobuje Spojeným státům nebo EU nemalé deficity obchodní bilance. Jednou z dalších nevýhod, která čínská ekonomika má oproti USA nebo EU, je ta, že nemá dostatek nových technologií a know – how, které musí dovážet. A tudíž její export je založen na výrobcích s nízkou přidanou hodnotou.

5 Závěr

Světová ekonomika je dnes globální socioekonomický systém, který se vyznačuje specifickým geopolitickým a demografickým uspořádáním. Během historického vývoje vznikalo mnoho celků, měnily se role a pozice jednotlivých států, ale především docházelo a dochází ke změnám vztahů. V současné době je největší tlak na liberalizaci trhů a s tím spojené odbourávání překážek volného obchodu. Dochází k velké výměně zboží, služeb, kapitálu, ale i informací, které vytváří prostředí, jež způsobuje, že jednotlivé státy jsou neustále více na sobě závislé.

Nejen tyto faktory jsou příčinou toho, že dochází ke změně geopolitické mapy světa, a státy, které dříve byly světovou špičkou, jako USA, Evropská unie nebo Japonsko se najednou dostávají do pozadí a na pomyslné světové výsluní začínají vystupovat nové budoucí velmoci, které dříve byly pouhými rozvojovými ekonomikami.

Tímto případem je zcela beze sporu Čína, neboli Čínská lidová republika, která je jednou z nejstarších zemí na světě vůbec. Tato země je typická svým specifickým typem ekonomiky, která ji umožňuje volně zasahovat do ekonomického dění, pokud si vláda myslí, že je to ku prospěchu země a zájmu strany.

Nicméně v posledních letech tato země nastartovala obrovský ekonomický růst, který se v průměru pohybuje okolo 10 % ročně, a tím pádem nechává za sebou i takové velmoci jako jsou Spojené státy. V letošním roce se díky svému objemu hrubého domácího produktu dostala na druhé místo světového žebříčku a přeskočila Japonsko. Důkazem o ekonomické expanzi tohoto státu je i jeho obchodní bilance, která je za posledních 10 let pouze v kladných číslech. Objem exportu a importu každým rokem roste a i v těchto dvou oblastech je světovou jedničkou nejhůř dvojkou.

Všechny tyto pozitiva však mají i stinnou stránku a to v podobě nízké životní úrovně, která je v porovnání s rozvinutými ekonomikami velmi nízká a pohybuje se okolo 7 517 amerických dolarů na osobu, což ve srovnání s hrubým domácím produktem na osobu ve Spojených státech, kde je na osobu 47 171 USD velmi nízká hodnota. S tímto ukazatelem je i spojen index lidského rozvoje, který odpovídá hodnotám, jaké mají rozvojové země a činí

0,775 a řadí Čínu mezi země se střední kvalitou lidského života, naproti tomu EU nebo USA patří mezi země s vysokou kvalitou života.

Konkurenceschopnost je další z oblastí, která ukazuje, jaký způsobem je daná ekonomika schopna konkurovat na zahraničních trzích. Já jsem si pro porovnání ekonomik vybrala Ročenku konkurenceschopnosti. I v této oblasti si čínská ekonomika nevede nejhůř. Sice se nachází na 27. místě v celkovém světovém hodnocení, ale každým rokem dochází ke zlepšování její pozice v průměru o dvě místa. Nejsilnější stránkou Číny je podle hodnocení makroekonomická rovnováha a velikost trhu. Mezi nejslabší stránky patří oblast technické vybavenosti a pružnost trhu práce.

V úvodu mé diplomové práce byla nastíněna hypotéza: „Ekonomický růst není zárukou toho, že by se stala druhou největší ekonomikou světa, životní úroveň v této zemi a ve vyspělých zemích je na stejné nebo vyšší úrovni.“ Podle mého názoru došlo k potvrzení této hypotézy, neboť ukazatele životní úrovně jasně ukázaly, že i když má čínská ekonomika vysoký ekonomický růst, tak hrubý domácí produkt na obyvatele odpovídá rozvojovým ekonomikám, jako jsou Turkmenistán nebo Alžírsko.

Cílem mé diplomové práce bylo zhodnotit postavení Číny ve světové ekonomice. Dle mého názoru nelze jednoznačně říci, kam přesně čínskou ekonomiku zařadit. Nelze ji upřít značný posun od velmi zaostalé země, až k zemi, která má druhý největší objem hrubého domácího produktu. Na jednu stranu základní ekonomické ukazatele jako je HDP, ekonomický růst, export či import ukazují, že tato země patří mezi vyspělé ekonomiky a velmi rychle je svým růstem předhání. V některých ukazatelích jako je export je na první příčce, jak již bylo zmíněno. Na druhou stranu ukazatel životní úrovně, nebo konkurenceschopnosti ukazuje, že stále patří mezi rozvojové ekonomiky a dohnat rozvinutost ekonomik jako jsou Evropská unie nebo Spojené státy bude trvat ještě spoustu let a bude vyžadovat provedení mnoha reforem a ekonomických změn.

SEZNAM LITERATURY

Knihy

ADAMCOVÁ, Lenka; NĚMEČKOVÁ, Tereza a kol. *Rozvojová ekonomika*. 1.vyd. Praha : Oeconomica, 2009. 346 s. ISBN 978-80-245-1515-1.

ČORNEJ, Petr; ČORNEJOVÁ, Ivana; PARKAN, František. *Dějepis : Středověk a raný novověk*. 1.vyd. Praha : SPN - pedagogické nakladatelství, 2001. 160 s. ISBN 80-7235-152-4.

FEENSTRA, Robert C.; WEI, Shang-jin. *China's Growing Role in World Trade*. 1.ed. Chicago : The University of Chicago Press, 2010. 591 s. ISBN 978-0-226-23971-2.

LEBIEDZIK, Marian; MAJEROVÁ, Ingrid; NEZVAL, Pavel. *Světová ekonomika*. 1. vyd. Brno : Computer Press, 2007. 280 s. ISBN 978-80-251-1498-8.

MADDISON, Angus. *The world economy : the millenial perspective*. Paris : Oraganisation for Economic Co-operation and Development, 2001. 383 s. ISBN 92-64-18608-5.

TOMEŠ, Zdeněk a kol. *Hospodářská politika 1900 - 2007*. 1.vyd. Praha : C.H.Beck, 2008. 262 s. ISBN 978-80-7400-002-7.

TSE, Eduard. *The China Strategy : Harnessing the Power of the World's Fastest - Growing Economy*. 1.ed. New York : Basic Book, 2010. 247 s. ISBN 978-0-465-01825-3.

YUEH, Linda. *The Future of Asian Trade and Growth : Economic development with the emergence of China*. 1. ed. New York : Routledge, 2010. 442 s. ISBN 978-0-415-36811-7

ŽÍDEK, Libor. *Dějiny světového hospodářství*. 1.vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007. 391 s. ISBN 978-80-7380-035-2.

Elektronické publikace:

SCHWAB, Klaus. *Weforum.org* [online]. 2010 [cit. 2011-04-27]. The Global competitiveness report. Dostupné z WWW: <http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2010-11.pdf>.

WOLF, Petr. *Geo-asie.upol.cz* [online]. 2009 [cit. 2011-03-05]. Reformy v Číně. Dostupné z WWW: <http://geo-asie.upol.cz/uploads/Referáty/Východní%20Asie/reformy_v_cine.pdf>.

Elektronické zdroje:

CIA.gov [online]. 2011 [cit. 2011-02-02]. World factbook. Dostupné z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html>>.

CIA.gov [online]. 2011 [cit. 2011-02-25]. World factbook. Dostupné z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ja.html>>.

CIA.gov [online]. 2011 [cit. 2011-02-25]. World factbook. Dostupné z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/br.html>>.

CIA.gov [online]. 2011 [cit. 2011-02-25]. World factbook. Dostupné z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ru.html>>.

CIA.gov [online]. 2011 [cit. 2011-03-14]. World factbook. Dostupné z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/us.html>>.

CIA.gov [online]. 2011 [cit. 2011-03-14]. World factbook. Dostupné z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/us.html>>.

CIA.gov [online]. 2011 [cit. 2011-03-14]. World factbook. Dostupné z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ee.html>>.

CIA.gov [online]. 2011 [cit. 2011-04-24]. World factbook. Dostupné z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2004rank.html?countryName=China&countryCode=ch&ionCode=eas&rank=126#ch>>.

Českénoviny.cz [online]. 2010 [cit. 2011-03-31]. Zprávy. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskenoviny.cz/svet/zpravy/v-usa-loni-pribylo-chudych-jejich-podil-je-nejvyssi-od-roku-1994/529290>>.

Čínsky.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-14]. Podnikání v Číně. Dostupné z WWW: <<http://www.cinsky.cz/index.php?page=clanek&id=479&lang=cs>>.

Euroskop.cz [online]. 2008 [cit. 2011-04-15]. Konkurenceschopnost. Dostupné z WWW: <http://www.euroskop.cz/gallery/35/10567-konkurenceschopnost_a_volny_pohyb_ps.pdf>.

Eurostat.eu [online]. 2010 [cit. 2011-04-24]. External and Intra trade EU . Dostupné z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-GI-10-002/EN/KS-GI-10-002->.

Eurostat.eu [online]. 2011 [cit. 2011-03-30]. Tables. Dostupné z WWW: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tps00001&tableSelection=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1>>.

Eurostat.eu [online]. 2011 [cit. 2011-04-13]. Regulation. Dostupné z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/EN/earn_gross_esms.htm>.

Finance.cz [online]. 2011 [cit. 2011-04-24]. Rozpočtový deficit Číny. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/295435-rozpocetovy-deficit-ciny-loni-klesl-na-1-6-procenta-hdp>>.

Idnes.cz [online]. 2008 [cit. 2011-02-02]. Krize ustupuje. Dostupné z WWW: <http://ekonomika.idnes.cz/nocni-mura-z-wall-street-konci-krize-ustupuje-fo8-/eko-zahranicni.aspx?c=A080922_1051665_eko-zahranicni_pin>.

Idnes.cz [online]. 2010 [cit. 2011-02-25]. Noví světoví lídři. Dostupné z WWW: <http://ekonomika.idnes.cz/z-krize-vzesli-novi-lidri-svetovou-ekonomiku-povede-cina-indie-rusko-a-brazilie-gdu-/eko-zahranicni.asp?c=A100209_165241_ekonomika_vem>.

Idnes.cz [online]. 2010 [cit. 2011-04-13]. Oslab svoji měnu, posílíš svůj stát. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/oslab-svoji-menu-posilis-tim-svuj-stat-to-je-trend-dneska-pzg-/kavarna.asp?c=A101120_230358_kavarna_chu>.

Idnes.cz [online]. 2010 [cit. 2011-04-17]. Američané tlačí na Čínu, ať nedevalvuje svou měnu. Dostupné z WWW: <http://ekonomika.idnes.cz/americane-tlaci-na-cinu-at-nedevalvuje-svou-menu-ftv-/eko-zahranicni.aspx?c=A100323_213137_eko-zahranicni_abr>.

Idnes.cz [online]. 2011 [cit. 2011-02-02]. Ekonomika USA přidala 3, 2 %. Dostupné z WWW: <http://ekonomika.idnes.cz/ekonomika-usa-pridala-3-2-procenta-ekonomove-cekali-vic-pfz-/eko-zahranicni.aspx?c=A110128_150756_eko-zahranicni_fih>.

Idnes.cz [online]. 2011 [cit. 2011-02-02]. Eurozóna si může oddechnout. Dostupné z WWW: <http://ekonomika.idnes.cz/eurozona-si-muze-oddechnout-zadluzeny-jih-prodal-dluhopisy-pl6-/eko_euro.aspx?c=A110113_130359_eko_euro_jvo>.

Idnes.cz [online]. 2011 [cit. 2011-02-25]. Japonsko loni rostlo po třech letech. Dostupné z WWW: <http://ekonomika.idnes.cz/japonsko-loni-po-trech-letech-rostlo-cine-se-ale-diva-na-zada-pqa-/eko-zahranicni.aspx?c=A110215_101717_eko-zahranicni_fih>.

Idnes.cz [online]. 2011 [cit. 2011-03-09]. Čína předběhne USA v roce 2050. Dostupné z WWW: <http://ekonomika.idnes.cz/cina-predbehne-usa-v-roce-2050-vesti-ekonomka-fjn-/eko-zahranicni.aspx?c=A110111_171642_eko-zahranicni_jvo>.

Idnes.cz [online]. 2011 [cit. 2011-03-09]. Ekonomika Číny. Dostupné z WWW: <http://ekonomika.idnes.cz/ekonomika-ciny-bezi-o-zavod-loni-rostla-o-10-procent-fwf-/eko-zahranicni.aspx?c=A110120_083306_eko-zahranicni_fih>.

Idnes.cz [online]. 2011 [cit. 2011-04-15]. Předhání Čína Ameriku. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/predhani-cina-ameriku-neni-to-zdaleka-tak-zhave-jak-se-rikava-plg-/kavarna.asp?c=A110408_173310_kavarna_chu>.

Idnes.cz [online]. 2011 [cit. 2011-04-24]. Obama chce rekorních 708 miliard dolarů na obranu země. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/obama-chce-rekordnich-708-miliard-dolaru-na-vojensky-program-/zahranicni.asp?c=A100201_190817_zahranicni_iky>.

Imf.org [online]. 2010 [cit. 2011-03-09]. Sort country. Dostupné z WWW: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/02/weodata/weorept.aspx?sy=2000&ey=2010&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=924&s=NGDP_RPCH%2CNGDPD%2CNGDPDPC%2CPPPGDP%2CPCPIPC%2CLUR&grp=0&a=&pr.x=48&pr.y=10>.

Imf.org [online]. 2011 [cit. 2011-03-29]. Weodata. Dostupné z WWW: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/02/weodata/weorept.aspx?sy=2000&ey=2010&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=924%2C111&s=NGDP_RPCH%2CPPPGDP%2CPPPPC%2CPPPSH%2CBCA_NGDPD&grp=0&a=&pr.x=15&pr.y=16>.

Imf.org [online]. 2011 [cit. 2011-03-29]. Weodata. Dostupné z WWW: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/02/weodata/weorept.aspx?sy=2000&ey=2010&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=998&s=NGDP_RPCH%2CPPPGDP%2CPPPPC%2CPPPSH%2CBCA_NGDPD&grp=1&a=1&pr.x=33&pr.y=8>.

Imf.org [online]. 2011 [cit. 2011-04-23]. Weodata. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/01/weodata/weorept.aspx?sy=2000&ey=2010&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=998&s=PPPGDP&grp=1&a=1&pr.x=45&pr.y=16>>.

Imf.org [online]. 2011 [cit. 2011-04-23]. Weodata. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/01/weodata/weorept.aspx?sy=2000&ey=2010&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=924%2C111&s=PPPGDP&grp=0&a=&pr.x=41&pr.y=9>>.

Imf.org [online]. 2010 [cit. 2011-04-13]. Weodata. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/01/pdf/tables.pdf>>.

Imf.org [online]. 2011 [cit. 2011-03-09]. Weodata. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/02/weodata/download.aspx>>.

Imf.org [online]. 2011 [cit. 2011-04-13]. Weodata. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/01/weodata/download.aspx>>.

Indexamundi.com [online]. 2011 [cit. 2011-03-31]. Population below poverty line. Dostupné z WWW: <http://www.indexmundi.com/china/population_below_poverty_line.html>.

KLEKNER, Radim; KROPÁČEK, Jiří. *Centrum.cz* [online]. 26. 1. 2011 [cit. 2011-03-31]. V EU žije pod hranicí chudoby 15 % populace. Dostupné z WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/grafika/2011/01/26/v-eu-zije-pod-hranici-chudoby-15-procent-populace/?cid=689186>>.

Měšec.cz [online]. 2006 [cit. 2011-03-20]. BRIC: čtyři nejperspektivnější ekonomiky světa. Dostupné z WWW: <<http://www.mesec.cz/tiskove-zpravy/bric-ctyri-nejperspektivnej-si-ekonomiky-sveta/>>.

Nationalmaster.com [online]. 2011 [cit. 2011-04-13]. Human development index. Dostupné z WWW: <http://www.nationmaster.com/graph/eco_hum_dev_ind-economy-human-development-index>.

Patria.cz [online]. 2011 [cit. 2011-03-20]. Objem přímých zahraničních investic v Číně dál roste. Dostupné z WWW: <<http://www.patria.cz/Zpravodajstvi/1775140/objem-primych-zahranicnich-investic-v-cine-dal-prudce-roste.html>>.

Patria.cz [online]. 2011 [cit. 2011-04-15]. Krugman - zmatená Čína. Dostupné z WWW: <<http://www.patria.cz/Zpravodajstvi/1762984/krugman-zmatena-cina-matouci-ecb-a-vlada-usa.html>>.

Podnikatel.cz [online]. 2010 [cit. 2011-04-24]. Čína, nezmapovaný potenciál pro globální růst. Dostupné z WWW: <<http://www.podnikatel.cz/clanky/cina-nezmapovany-potencial-pro-globalni-rust/>>.

Revuepolitika.cz [online]. 2010 [cit. 2011-03-20]. Čína versus Amerika - souboj století. Dostupné z WWW: <<http://www.revuepolitika.cz/clanky/1303/cina-versus-amerika-souboj-stoleti>>.

The economist.com [online]. 2010 [cit. 2011-03-17]. Chine's export. Dostupné z WWW: <http://www.economist.com/node/15235078?Story_ID=E1_TVNPVDSR>.

Transparency international [online]. 2009 [cit. 2011-03-20]. Corruption index. Dostupné z WWW: <http://www.transparency.org/news_room/latest_news/most_wanted_resources>.

Unstats.un.org [online]. 2010 [cit. 2011-02-02]. Unsd. Dostupné z WWW: <<http://unstats.un.org/unsd/snaama/resQuery.asp>>.

Worldbank.org [online]. 2011 [cit. 2011-04-24]. New report. Dostupné z WWW: <http://databank.worldbank.org/ddp/htmljsp/QuickViewReport.jsp?RowAxis=WDI_Series~&ColAxis=WDI_Time~&PageAxis=WDI_Ctry~&PageAxisCaption=Country~&RowAxisCaption=Series~&ColAxisCaption=Time~&NEW_REPORT_SCALE=1&NEW_REPORT_PRECISION=0&newReport=yes&IS_REPORT_IN_REFRESH_MODE=true&IS_CODE_REQUIRED=0&COMMA_SEP=true>.

Seznam zkratek

ASEAN	Sdružení států jihovýchodní Asie
BIS	Banka pro mezinárodní rozvoj
BRIC	Brazílie, Rusko, Indie, Čína
CPE	Centrálně plánované ekonomiky
ČLR	Čínská lidová republika
EHS	Evropské hospodářské společenství
EHMU	Evropská a hospodářská měnová unie
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
FED	Federální rezervní systém
GATT	Všeobecná dohoda o obchodu a clech
GCI	Index světové konkurenceschopnosti
GCR	Zpráva světové konkurenceschopnosti
G6	Sdružení hospodářsky nejvyspělejších zemí světa
HVS	Hospodářsky vyspělé země
HDP	Hrubý domácí produkt
HDP/obyv.	Hrubý domácí produkt na obyvatele
HNP	Hrubý národní produkt
IBRD	Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj
Mld.	miliardy
MMF	Mezinárodní měnový fond
ODA	Oficiální rozvojová pomoc
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OEEC	Organizace pro ekonomickou spolupráci v Evropě
OSN	Organizace spojených národů
PPP	Parita kupní síly
RVHP	Rada vzájemné hospodářské pomoci
RZ	Rozvojové země
SNS	Společenství nezávislých států
SRN	Spolková republika Německo
SSSR	Sovětský socialistický svaz republik
USA	Spojené státy americké

USD	Americký dolar
WTO	Světová obchodní organizace

Seznam grafů a tabulek

Tab. 2.1 Základní ekonomické ukazatele světového hospodářství na konci 80. let

Tab. 2.2 Růst reálného HDP ve světové ekonomice v %

Tab. 2.3 Srovnání hlavních ekonomických ukazatelů

Tab. 2.3 Rozdělení zemí podle HNP na osobu v USD

Tab. 2.4 Pět největších ekonomik v roce 2030

Tab. 3.1 Největší obchodní partneři Číny za rok 2010

Tab. 3.2 Postavení ve světovém žebříčku GCI

Tab. 4.1 Index lidského rozvoje za rok 2009

Tab. 4.2 GCI index 2010 - 2011

Graf 2.1. Vývoj zahraničního obchodu na HDP v %

Graf 3.1 Vývoj HDP v % v letech 2000 - 2010

Graf 3.2 Vývoj HDP v miliardách USD v letech 2000 - 2010

Graf 3.3 Vývoj HDP na osobu v USD (měřeno v PPP)

Graf 3.4 Vývoj nezaměstnanosti v % v letech 2000 - 2010

Graf 3.5 Vývoj inflace v % v letech 2000 - 2010

Graf 3.6 Podíl na světovém HDP v %

Graf 3.7 Vývoj obchodní bilance v % (% z HDP)

Graf 4.1 Porovnání celkového objemu HDP v miliardách USD (v PPP)

Graf 4.2 HDP na obyvatele v USD (v PPP)

Graf 4.3 Meziroční změny HDP v letech 2000 a 2010

Graf 4.4 Porovnání vývoje HDP na světovém HDP v %

Graf 4.5 Porovnání meziročních změn exportu v %

Graf 4.6 Porovnání vývoje podílu exportu na HDP v %

Graf 4.7 Porovnání meziročních změn vývoje importu v %

Graf 4.8 Porovnání vývoje podílu importu na HDP

Graf 4.9 Porovnání vývoje salda obchodní bilance podílu na HDP v

Graf 4.10 Překážky v podnikání

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 29. dubna 2011

.....
Bc. Pavla Patakiová

Adresa trvalého pobytu studenta:

Ladislava Ševčíka 22
709 00 Ostrava - Hulváky